

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Diplomová práce

Argentina a Brazílie – regionální rivalové?

Aneta Riedlbauchová

Plzeň 2017

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Katedra politologie a mezinárodních vztahů

Studijní program Politologie

Studijní obor Mezinárodní vztahy

Diplomová práce

Argentina a Brazílie – regionální rivalové?

Aneta Riedlbauchová

Vedoucí práce:

PhDr. Linda Piknerová, Ph.D.

Katedra politologie a mezinárodních vztahů

Fakulta filozofická Západočeské univerzity v Plzni

Plzeň 2017

Prohlašuji, že jsem práci zpracovala samostatně a použila jen uvedených pramenů a literatury.

Plzeň, duben 2017

.....

Na tomto místě bych ráda poděkovala PhDr. Lindě Piknerové, PhD. za její cenné rady, ochotu a čas při psané mé diplomové práci. Také bych chtěla poděkovat paní doktorce Raquel Patrício z Lisabonské univerzity za její ochotu a pohled na zkoumanou problematiku. Ráda bych zde poděkovala i svým nejbližším za jejich pevné nervy, které se mnou měli při psané této práci.

OBSAH

SEZNAM POUŽITÝCH ZKRATEK.....	8
ÚVOD.....	10
1 ROVNOVÁHA MOCI.....	16
1.1 Koncept moci.....	19
1.2 Hans Morgenthau.....	22
1.3 Stephen Walt.....	27
1.4 John Mearsheimer.....	28
1.5 Aplikace teoretického přístupu na praxi.....	31
2 VZTAHY MEZI ARGENTINOU A BRAZÍLIÍ.....	35
2.1 Zahraniční politika Brazílie.....	39
2.2 Zahraniční politika Argentiny.....	42
3 ZAHRANIČNĚ-POLITICKÁ OBLAST.....	46
3.1 MERCOSUR.....	46
3.1.1 Obchodní spory.....	47
3.1.2 Argentinská krize.....	52
3.1.3 Nástup levicových prezidentů.....	53
3.1.4 Současná obchodní výměna.....	57
3.2 UNASUR.....	60
3.3 Rada bezpečnosti OSN.....	62

3.4 WTO	64
4 ENERGETICKO-BEZPEČNOSTNÍ OBLAST.....	67
4.1 Vojenské kapacity obou zemí	69
5 SOCIO-KULTURNÍ OBLAST.....	75
5.1 Rozvoj zemí, vzdělání, zdravotnictví	79
ZÁVĚR.....	84
SEZNAM LITERATURY.....	94
RESUMÉ	107
SEZNAM PŘÍLOH.....	109

SEZNAM POUŽITÝCH ZKRATEK

ABACC	<i>(Brazilian – Argentine Agency for Accounting and Control of Nuclear Materials)</i> , Brazílsko-argentinská agentura pro evidenci a kontrolu jaderných zbraní
BRICS	Hospodářské uskupení Brazílie, Ruska, Indie, Číny a Jihoafrické republiky
CAN –	<i>(Andean Community)</i> , Andské společenství
CELAC	<i>(The Community of Latin American and Caribbean State)</i> , Společenství latinskoamerických a karibských států
ECLAC	<i>(United Nations Economic Commission for Latin America and the Caribbean)</i> , Hospodářská komise pro Latinskou Ameriku a Karibik
FIFA	<i>(Fédération Internationale de Football Association)</i> , Mezinárodní federace fotbalových asociací
FTAA	<i>(Free Trade Area of the Americas)</i> , Panamerická zóna volného obchodu
GATT	<i>(General Agreement on Tariffs and Trade)</i> , Dohoda o clech a obchodu
HDP	<i>(Gross Domestic Product)</i> , Hrubý domácí produkt
IBSA	Diskusní fórum Indie, Brazílie a Jihoafrické republiky
LAFTA	<i>(Latin American Free Trade Association)</i> , Latinskoamerická zóna volného obchodu

PICE	<i>(Programa de Integración y Cooperación Económica)</i> , Program pro integraci a ekonomickou kooperaci
MERCOSUR	<i>(Southern Common Market)</i> , Společný trh jihu
MINUSTAH	<i>(United Nations Stabilization Mission in Haiti)</i> , Stabilizační mise OSN na Haiti
MMF	<i>(International monetary fund)</i> , Mezinárodní měnový fond
UFC	<i>Uniting for Consensus</i>
UNICEF	<i>(United Nations Children's Fund)</i> , Dětský fond Organizace spojených národů
UNASUR	<i>(Union of South American Nations)</i> , Unie jihoamerických národů
UNESCO	<i>(United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization)</i> , Organizace OSN pro vzdělání, vědu a kulturu
UPP	<i>(Police Pacification Unit)</i> , Politcejní pacifikační jednotky
USD	Americký dolar
WTO	<i>(World trade organization)</i> , Světová obchodní organizace

ÚVOD

Nepochybně novým fenoménem na půdě mezinárodních vztahů jsou v současné době nově rostoucí mocnosti, které se začaly probouzet s koncem studené války. Multipolární mocenské uspořádání¹ přineslo redefinici síly a moci. V této práci bych se chtěla věnovat Argentině a Brazílii, které jsou mnoha autory chápány jako nově rostoucí mocnosti² konkurující mocnostem tradičním (Jordaan 2003: 166) a dominujícími mocnostmi v Jižní Americe.

Tato práce vychází ze stanoviska, že obě země jsou považovány za regionální mocnosti (Wigell 2011). Obě země aspirují na post jediného regionálního lídra v Jižní Americe, ovšem Brazílie je brána od počátku jako dominantní hegemon³ na kontinentu především díky největší rozloze, nejvyššímu počtu obyvatel a největšímu ekonomickému vzestupu v regionu (Hirst 2006). Ostatní státy regionu nepříliš akceptují brazilskou dominanci. Právě jedním z nich je Argentina, která v regionu Jižní Ameriky dominuje například v oblastech ochrany lidských práv a vyššího hospodářského domácího produktu (HDP) na osobu (Malamud 2011: 5). Argentina a Brazílie jsou označovány za tradiční rivaly na Jihoamerickém kontinentu již od počátku kolonizace těchto zemí. V historii jejich vztahů můžeme vidět několikrát snahy Argentiny dosáhnout pozice regionálního lídra Jižní Ameriky. Obě země se začaly sblížovat v samotném závěru vojenských režimů, které sužovaly obě země téměř do poloviny 80. let. V té době si uvědomily důležitost, které pro sebe vzájemně znamenají a v rámci ekonomické integrace MERCOSUR chtěla Argentina s Brazílií dojít i k vzájemné spolupráci v mnoha oblastech. Argentinsko-brazilská spolupráce je

---

¹ Multipolarita se vyznačuje tím, že se v systému mohou nacházet dva a více aktérů.

² Pro tuto práci jsou brány pojmy rostoucí mocnost či regionální mocnost za téměř totožné. Mnoha znaky se tyto mocnosti vyznačují stejně.

³ Za hegemonu je považován takový stát, který disponuje všemi mocenskými faktory na takové úrovni, že mu žádný stát v mezinárodním systému nemůže konkurovat. Hegemon je schopen kontrolovat veškeré dění na světě (Waisová 2009: 64). Pojem regionální hegemon má ty samé charakteristiky, ale vztahuje se pouze na region, v tomto případě na Jižní Ameriku.

převážně založena na vzniku MERCOSUR. Cílem MERCOSUR bylo vytvořit v Jižní Americe zónu volného obchodu a začlenění států regionu do světové ekonomiky s cílem posílit vzájemnou spolupráci. Právě po založení organizace můžeme zpozorovat brazilský ekonomický vzestup.

Koncem 90. let se vzájemné vztahy opět zkomplikovaly devalvací brazilského reálu a argentinskou ekonomickou krizí, načež státy nebyly schopny této krizi čelit. Následně Brazílie učinila v rámci ekonomických reforem jistá opatření, která se promítla i do ekonomické stabilizace MERCOSUR, čímž se potvrdila brazilská důležitost v regionu. Brazílie si je vědoma svého postavení v organizaci i přesto, že jsou vzájemné vztahy mezi státy v organizaci založeny na rovném postavení. Z tohoto důvodu se Argentina snažila na počátku nového tisíciletí vyvažovat brazilskou dominanci především prostřednictvím posilování vztahů s ostatními aktéry, jako jsou Spojené státy americké. USA odjakživa považovaly a považují Jižní Ameriku za sféru svého vlivu (Livingstone 2011). Z tohoto důvodu je nutné v práci nastínit zasahování USA do regionu Jižní Ameriky, které může mít i vliv na vzájemné vztahy mezi Argentinou a Brazílií.

Cílem této diplomové práce je analyzovat vzájemné vztahy Argentiny a Brazílie od zhruba poloviny 80. let, kdy v zemích proběhla demokratizace, až po současnost v oblasti zahraničně-politické, energeticko-bezpečnostní a socio-kulturní. Na základě této analýzy vztahů je mým cílem zjistit, jak se země vzájemně vyvažují a soupeří spolu ve zmíněných oblastech v regionu Jižní Ameriky. V rámci analýzy bych si v závěru části práce chtěla zodpovědět na výzkumné otázky:

- 1) *Jakým způsobem se Argentina snaží vyvažovat Brazílii v roli regionálního hegemona?*
- 2) *Může Argentina konkurovat a ovlivnit Brazílii v roli regionálního hegemona Jižní Ameriky?*

Předkládanou práci rozdělím na dvě hlavní části: teoretickou a empirickou a bude koncipována jako případová studie, která bude analyzovat sběr dat a informací. Praktickou část rozdělím na několik podkapitol. Jak jsem již zmínila, práce je zaměřena na vzájemné vyvažování a soupeření dvou států, a proto v první části diplomové práce představím teoretický koncept mocenské rovnováhy moci. Než představím koncept mocenské rovnováhy, ve stručnosti se budu věnovat i konceptu moci, který považuji důležité zmínit ve vztahu k hlavnímu teoretickému konceptu práce. Považuji totiž za nutné si představit, jaké mocenské faktory budou využívány pro analýzu vztahů Brazílie a Argentiny.

Koncept rovnováhy moci je velmi těžký pro uchopení, jelikož je tato teorie považována za jednu z nejstarších na půdě mezinárodních vztahů a autorů, kteří se o tuto problematiku zajímají, je řada. Hlavním rysem tohoto konceptu je zabránění státu (nebo skupině států) k získání dominance v mezinárodním systému. V rámci tohoto konceptu se zaměřím na tři realistické autory, kterými jsou: Hans Morgenthau, Stephen Walt a John Mearsheimer. Tyto autory považuji za klíčové, věnující se konceptu natolik, že mohu dostatečně představit jejich teorie. Na základě představení jejich teorií shrnu základní indikátory tohoto konceptu, které využiji pro analýzu praktické části práce. Dále považuji za nutné zmínit, z jakého důvodu je zvolena realistická perspektiva v mé teoretické části. Po konci studené války se očekávalo, že realistická perspektiva rovnováhy moci postupně vymizí a mezinárodní řád se přesune více do idealistického pojetí. Ovšem s koncem bipolárního konfliktu, který byl považován dle realistů za relativně spolehlivý, se systém postupně měnil do multipolární podoby. Realističtí autoři považují tuto multipolární strukturu za rozptýlení moci mezi více aktérů a mezi více mocenských pólů jako více náchylný ke konfliktům. Tyto znaky multipolárního systému zdůrazňuje koncept rovnováhy moci a z toho plyne, že tento koncept je dle realistického pojetí stále aktuální (Šedivý 1998: 74-75).

Empirická část práce rozdělím do několika podkapitol, ve kterých se budu věnovat již zmiňovaným oblastem vzájemné spolupráce. Považuji za nutné se věnovat sektoru politiky, jak zahraniční a domácí, bezpečnosti, energetiky a kultury, protože tyto oblasti považuji za nejdůležitější v analýze vzájemných vztahů mezi Argentinou a Brazílií. Také se těmito oblastem věnuji z toho důvodu, že obě země mají předložená témata zmíněná ve svých koncepcích zahraniční politiky (viz podkapitoly 2.1 a 2.2). V rámci analýzy argentinské a brazilské aktivity ve zmíněných oblastech představím, jak spolu obě země vzájemně soupeří, jak spolupracují, jak se vyvažují a jak jednájí pro zvýšení jejich mocenské pozice. Tuto analýzu zaměřuji na argentinské vyvažování Brazílie (viz výzkumné otázky).

V oblasti zahraničně-politické se především zaměřím na vztahy v integračních uskupeních Jižní Ameriky, protože obě země se staly velice důležitými při zakládání těchto organizací. V této části práce tedy budu věnovat pozornost především uskupení zmíněnému uskupení MERCOSUR a brazilskému projektu Unii jihoamerických národů (UNASUR). V rámci organizace MERCOSUR se zaměřím i na jejich vzájemné ekonomické vztahy. Přesto, že mezi nimi dochází k některým obchodním sporům, které brzdily proces integrace, mohou se státy považovat za nenahraditelné obchodní partnery. Dále se zaměřím i na vztahy na půdě Organizace spojených národů (OSN), kde se budu věnovat argentinským ambicím v zabránění Brazílii o stálé křeslo v Radě bezpečnosti OSN, kterou projektuje v rámci skupiny (*Group of Four*, G4), do které patří ještě Indie, Japonsko, Německo a Brazílie. Sama Argentina participuje pod skupinou *Uniting for Concensus* (UFC)⁴, která se vymezuje proti aktivitám skupiny G4 a žádá o přehodnocení počtu členů v Radě bezpečnosti (Trachsler 2010). Na mezinárodní půdě dále zůstanu a zaměřím se i na vzájemné vztahy na půdě

---

⁴ Do této skupiny patří Argentina, Kanada, Mexiko, Pákistán a Španělsko. Skupina žádá o rozšíření na 25 nestálých členů Rady bezpečnosti (Trachsler 2010).

Světové obchodní organizace (WTO), kde spolu státy spolupracují především v prosazování zájmů rozvojových zemí. Ovšem i zde jsou argentinská odmítavá gesta brazilské hegemonie, kterým byla např. podpora uruguayského kandidáta na post prezidenta organizace, na místo toho brazilského (Malamud 2011: 9). V energeticko-bezpečnostní oblasti se zaměřím především na vzájemnou spolupráci o nešíření jaderných zbraní. Obě země se na začátku 90. let zavázaly k nepoužívání jaderných zbraní, což vedlo k prohlubování spolupráce napříč všemi oblastmi. V této kapitole se budu věnovat i vojenským kapacitám Brazílie a Argentiny. Co se týče socio-kulturní oblasti, zde bych ráda analyzovala především vzájemné vztahy v rámci kulturní diplomacie. Dále se v této oblasti zaměřím i na sociální faktory obou zemí, zdravotnictví, vzdělání a životní úroveň v zemi. V této kapitole se budu věnovat těmto faktorům z toho důvodu, abych zjistila, jak ovlivňují posilování země v rámci regionu.

V závěru práce dojde ke zjištění stanoveného cíle práce na základě analýzy zkoumaných výše zmíněných vzájemných vztahů mezi Argentinou a Brazílií. Zhodnotím, jak se obě země vzájemně vyvažují a soupeří spolu. Na základě tohoto zkoumání si v závěru práce také zodpovím na stanovené výzkumné otázky, na které se v průběhu práce budu snažit najít odpovědi, shrnu jejich vzájemné vztahy a pokusím se vyhodnotit možnou situaci vztahů mezi zeměmi do budoucna.

V českém prostředí je problematika vztahů mezi Brazílií a Argentinou řešena velmi málo a z toho značí i absence českých zdrojů. V poslední době se prostředí mezinárodních vztahů zaměřuje na nově rostoucí mocnosti, ale nejvíce se hovoří především o Číně, Indii či právě o Brazílii. Českých publikací, zaměřujících se na tento nový fenomén, najdeme jen pár. Dále je zde naprostá absence česky psané literatury o možném vzestupu Argentiny jako regionální mocnosti. Budu čerpat jak od brazilských a argentinských autorů, kteří ve velké většině publikují v anglickém jazyce, ale i od celosvětových autorů věnující se

této problematice. V mé práci nebudou chybět ani některé zdroje v portugalsky psané literatuře. V této práci budu využívat i ekonomické a sociálně-kulturní ukazatele, jejichž data budu čerpat z internetových zdrojů (především ze CIA Fact Book, SIPRI, The World Bank) pro získání konkrétních a nejnovějších dat⁵.

Rizika této práce mohou vzniknout na základě stanovení indikátorů mocenské rovnováhy, které shrnuji na konci teoretické kapitoly, jelikož pojetí autorů může být různorodé. Z tohoto důvodu budu v konceptu rovnováhy moci analyzovat pojetí třech autorů a na základě toho najdu společné rysy. Jelikož budu v této práci analyzovat vzájemné vztahy v socio-kulturní oblasti, může být proto rizikem této práce i předložená realistická perspektiva, kterou jsem si vybrala. V teoretické části práce vysvětluji, z jakého důvodu považuji za přípustné zařadit tuto oblast do zkoumaných vztahů.

---

⁵ V práci budu číselná data zaokrouhlovat na dvě desetinná místa.

1 ROVNOVÁHA MOCI

Jelikož se v této práci budeme věnovat vzájemnými vztahy mezi Argentinou a Brazílií a jejich vzájemnému mocenskému vyvažování, je nutné si v této práci představit důležitý teoretický koncept mocenské rovnováhy, který nám pomůže pochopit podstatu praktické části.

Tato teorie nám ukazuje proces, při kterém se státy navzájem vyvažují a hlavním cílem této politiky je zabránit vytvořit dostatečně silný stát, či silnou skupinu států vytvářející nadvládu a dominantní postavení v mezinárodním systému (Schweller 2016: 1). Když se ohlédneme do historie, jako nedávný a velmi známý příklad z učebnice můžeme považovat vyvažování USA a Sovětského svazu během studené války (NATO versus Varšavská smlouva⁶).

Koncept rovnováhy moci považujeme za jeden z nejstarších a nejrozporuplnějších v teoriích mezinárodních vztahů, protože se v průběhu naší historie objevuje v různých interpretacích a kontextech. To pak má za následek rozdílné chápání konceptu, jeho vnímání, aplikace nebo interpretace (Šedivý 1998: 68). Tento koncept je také považován za jeden z nejvlivnějších na půdě mezinárodních vztahů a také koncept, přičemž byl zkoumán mnoha autory. Například Glenn Snyder označil tuto teorii jako základní koncept mezinárodní politiky a vztahů. Stejně tak Hans Morgenthau nazval tuto teorii jako "*iron law of politics*", když této je přikládán velký význam v mezinárodních vztazích (Amin 2011: 6). I když je koncept považován za jeden z nejstarších, můžeme říci, že vše, co potřebujeme o tomto konceptu vědět, nám poskytnou informace a historické události z 20. a z počátku 21. století. Debaty nad tímto konceptem jsou často rozporuplné, když někteří autoři se nemohou shodnout na tom, jak vlastně ucelit správnou teorii rovnováhy moci (Kaufman – Little – Wohlforth 2007: 1–3).

---

⁶ Varšavská smlouva byla smlouva podepsána roku 1955 a sloužila jako vojenský pakt evropských zemí (země východního bloku). Tato smlouva sloužila jako protiváha vůči západnímu bloku a NATO (Jackson 2016).

Dle Huma (cit. dle Amin 2011: 15) můžeme vypočítat koncept rovnováhy moci v praxi ještě dříve, než se tento pojem začal vůbec používat. Historie mocenské rovnováhy sahá až k Peloponéským válkám, při kterých řecký historik Thukydides představil zřejmě první, sice neucelené, pojednání o politickém rozhodování na půdě mezinárodních vztahů a jeho dílo dokládá teorie o mocenské rovnováze. Můžeme ho považovat za zakladatele politického realismu a teorií přirozeného stavu v mezinárodních vztazích. Dalším významným autorem v dějinách mezinárodních vztahů, který koncipoval své myšlenky k teorii mocenské rovnováhy, byl nepochybně Niccolo Machiavelli, který zavedl stát do své koncepce jako morální sílu. Tímto se liší od středověkých autorů a konceptů, které byly především založeny na křesťanských tradicích. Můžeme i konstatovat, že Machiavelliho teorie predikovaly vývoj v Evropě v 17. století, protože náboženské války, které se v této době odehrávaly, rozhodly o budoucím vývoji v tehdejší Evropě, tedy rozpadu západního křesťanství na dvě rozdílné větve a následný vývoj myšlenek o suverénních národních státech (Amin 2001: 12–14).

Díky Napoleónovým válkám, které velmi narušily evropskou rovnováhu moci, se v roce 1814 sešli zástupci států proti napoleónovské koalici (Francie, Prusko, Rakousko, Rusko a Velká Británie) a dohodli se na společném cíli, znovu nastolit mír, klid a rovnováhu v Evropě. Tehdejší britský ministr zahraničí Lord Castlereagh a rakouský kancléř Metternich přišli s myšlenkou, jak zabránit dalšímu možnému růstu Francie, či zabránit většímu vlivu Ruska. Hlavní myšlenkou bylo vytvořit smlouvy, které by vedly k rovnováze sil. Toto období, které bylo nazýváno obdobím Vídeňského kongresu, můžeme časově zařadit v podstatě až do momentu vypuknutí první světové války. Do té doby byl v Evropě klid a období rovnováhy. Toto období míru a stability bylo už otřeseno Krymskou válkou v roce 1854, která vedla ke změně vztahů mezi evropskými zeměmi (Amin 2011: 14–15).

Další změnou v bezpečnostní dimenzi a v konceptu rovnováhy moci, byl technologický objev jaderného arzenálu. Dle Mearsheimera (2001: 42) je důležité vlastnit jadernou zbraň, která může fungovat v zahraniční politice jako způsob odstrašení nepřítele. Mearsheimer vlastnictví jaderné zbraně řadí mezi další důležité složky mocenských materiálních kapacit státu. Konec druhé světové války a zničení japonských měst Nagasaki a Hirošimy ukázalo, že i přesto, že země měly silné letectvo, armádu i námořnictvo, jejich síla a moc byla takřka nulová, když je napadl stát vlastníci jadernou zbraň. USA si byly jisté, že pro zajištění vlastní bezpečnosti je jaderná zbraň důležitou složkou moci pro navýšení mocenského postavení v mezinárodním prostředí. Tato událost odstartovala velké závody ve zbrojení, které jsme následně mohly zaznamenat na vzájemné odstrašování jadernými zbraněmi mezi USA a Sovětským svazem v období studené války.

Waltz popisuje mezinárodní systém, kde se každý usilovně snaží získávat prostředky, které by daný stát chránil před možným nebezpečím, jelikož jak jsme již řekli, státy dle jeho názoru žijí v anarchickém systému, přičemž mezi nimi panuje značná nedůvěra. Státy samozřejmě mohou spolupracovat mezi sebou, ovšem pak vyvstane otázka, kdo z konkrétní spolupráce získá více a kdo méně. V případě, že jeden stát z této spolupráce vytěží více pro sebe, pak samozřejmě dochází k tomu, že ostatní státy znejistí (Waltz 1979: 105)

V mezinárodním prostředí můžeme najít státy, které svou silou mohou aspirovat na pozici hegemonu, či naopak státy slabé⁷. Slabé státy většinou nemohou se svými mocenskými kapacitami a prostředky dosáhnout vlastní bezpečnosti, a z toho důvodu musí spolupracovat v koalici se silnějšími státy. Koncept mocenské rovnováhy aktérům zajišťuje, že jejich síla je v mezinárodním

---

⁷ Malé státy jsou definovány především svým malým teritoriem, populací, a také svým pouze slabým a výrazně omezeným vlivem na mezinárodní systém a jeho fungování (Flemes 2007: 7-9). Dle Druláka (2007: 60) je malý stát charakterizován nedostatkem moci, se kterou by mohl ovlivnit jednání druhých států podle jeho vlastních úmyslů.

prostředí distribuována tak, že žádný stát, či další jiný subjekt, nemůže svou silou převažovat nad ostatními. Úspěšné zajištění mocenské rovnováhy vede ke stabilizaci, klidu a míru v mezinárodním systému. Jak už jsem zmínila, velmi známý příklad je vyvažování vzájemné moci pomocí Severoatlantické aliance (NATO) a Varšavské smlouvy v období studené války (Amin 2011: 7–8).

Stát je stále hlavním aktérem mezinárodních vztahů. Hranice států, vnitřní a vnější suverenita, či národní zájmy států jsou pak stále pokládány za velmi důležité aspekty realistické koncepce (Amin 2011: 5). Koncept mocenské rovnováhy je velmi závislý na národních zájmech. Dle realistů, státy udělají cokoli k naplnění jejich zájmů i za takových podmínek, že spolu nespolupracovaly, byly nepřátelé, ovšem k naplnění některých důležitých zájmů klidně přijmou novou kooperaci. Když zůstanu u příkladu studeno-válečného konfliktu, Henry Kissinger, za cílem naplnění národních zájmů USA, začal spolupracovat s Čínou, prostřednictvím tzv. Pingpongové diplomacie (Amin 2011: 8).

1.1 Koncept moci

Pro koncept mocenské rovnováhy musíme zmínit koncept moci ve vztahu k její rovnováze. Proto považujeme za nutné si stručně představit, co budeme považovat za termín moc. Koncept moci má opravdu mnoho definicí z řad autorů mezinárodních vztahů. V této práci se zaměříme na realistické pojetí, ovšem i samotní autoři tohoto směru mají na koncept moci odlišný pohled.

Koncept moci je brán za jeden z klíčových témat pro obor mezinárodních vztahů. Moc je v podstatě „schopnost přimět ostatní k tomu, aby činili to, co by jinak nedělali“ (Waisová 2009: 63). Klasičtí realisté definují moc především na základě materiálních kapacit a moc státu se dle jejich názoru odvíjí především od vlastností, chování lidí, a tedy že hlavním aspektem moci je lidská přirozenost. Hans Morgenthau je řazen mezi klasické realisty, který říká, že člověk v sobě má

ukrytou touhu po moci (Morgenthau cit. dle Schmidt 2007: 45–46). Kenneth Waltz na jeho myšlenky navazuje a říká, že lidé jen usilují o moc kvůli tomu, že se nacházíme v anarchickém prostředí a nevládne nám žádná autorita. Realističtí autoři se snažili přijít na důvod, proč dochází k válkám, přičemž dle jejich názoru se hlavní příčinou se stala lidská povaha, která vede ke konfliktům (Waltz cit. dle Schmidt 2007: 46).

Kenneth Waltz rozšířil Morgenthauův argument o příčinách, které vedou k válce. Válku označuje jako výsledek sobeckého chování spojeného s agresí. Všechny příčiny jsou jen a jen v lidské povaze člověka (Waltz cit. dle Schmidt 2007: 46–47). To vše se odehrává v anarchickém systému, kde se vyskytují suverénní státy jako hlavní aktér a nikdo nad nimi nemá hlavní moc a autoritu, která by na ně mohla dohlížet a regulovat jejich chování (Waltz cit. dle Amin 5–6). John Mearsheimer zkoumá moc jen na základě materiálních kapacit, tedy na základě hlavních faktorů jako velikost populace a rozlohy státu, vojenských kapacit, ekonomického potenciálu, přírodního bohatství apod (Mearsheimer 2001: 55–56).

Vzhledem k tomu, že koncept moci je atribut utvářející se v čase, není tedy považováno za objektivní jasně určit, co je to moc (Waisová 2009: 63). Někteří realisté definují mocenské postavení nejen na základě materiálních kapacit, ale přidávají i nemateriální faktory, které jsou často spojené s konceptem *soft power* (měkká moc). Joseph Nye, autor konceptu *soft power*, tzv. měkké moci, tímto označuje schopnost státu být příkladem, umět přesvědčit ostatní státy, aby následovaly jeho hodnoty, zájmy. Mezi zdroje *soft power* Nye (2004: 11–14) zařazuje faktory, které ovlivňují přitažlivost a důvěryhodnost státu, které ovšem pod kontrolou státu zcela nemusí být. *Soft power* rozvíjí nevládní organizace, církve, univerzity, nadace apod. Prvním faktorem je kultura, kam patří vzdělání, věda, sport, náboženství, turismus apod. Druhým jsou politické hodnoty státu a ideje státu, kde je především vyzdvihnut politický režim a jak stát dodržuje lidská

práva. Za třetí faktor je považován způsob státu, jak vede zahraniční politiku a domácí politiku a jak spolupracuje s ostatními státy.

Zdrojů měkké moci je hodně, ovšem J. Nye (2004: 5–10) říká, že stát by měl disponovat i takzvanou tvrdou mocí - *hard power* (*tvrdá moc*). Pokud stát disponuje i touto mocí, má schopnost vynutit si či ovlivnit chování aktérů za použití vojenských či ekonomických prostředků (hrozba vojenského zásahu nebo udělení sankcí, embarga apod.).

Hans Morgenthau (1978: 348–349) připisuje k postavení států kapacity materiální, které označuje jako kvantitativní faktory a bývají stabilní. Mezi tyto faktory je řazena poloha státu a počet jeho obyvatel, přírodní zdroje, vojenské a ekonomické kapacity apod. Tyto mocenské znaky jsou představovány mnoha realisty. Morgenthau ovšem také přidává i takzvané nemateriální prvky zdrojů moci, které označuje za kvalitativní. Mezi tyto znaky řadí schopnost státu využívat aktivně státní diplomacii a řadí sem morálku národa, kvalitu vlády, kterou disponuje stát, často se zaměřuje i na historické a kulturní dědictví země.

Dle Holstiho (1964: 185) se předpokládá, že země s ekonomickým potenciálem (např. vysoké HDP), vysokým počtem obyvatel či velkou rozlohou, bude dosahovat vysokého mocenského postavení v MS. Ovšem země, které nedisponují morálními faktory (viz výše zmíněné) nedosáhne takové moci, vlivu a postavení v mezinárodním systému.

Na základě výše mocenských kapacit jsou v mezinárodním systému rozlišovány různé druhy států (Waisová 2009: 63). Jak už jsme zmínili, Argentina a Brazílie jsou považovány za státy, které jsou obě řazeny mezi regionální či rostoucí mocnosti (Wigell 2011). Dle Nolteho (2010: 890-893) či Flemese (2007: 9-10), regionální mocnosti disponují materiálními a nemateriálními zdroji moci, se kterými jsou schopny zastávat pozice regionální mocnosti. Tyto státy jsou charakterizovány především tím, že stále usilují o větší moc ve svém regionu, která vede k vedoucímu regionálnímu statutu (mohou aspirovat na globální, ale

především se jedná převážně o dosažení většího vlivu na regionální úrovni). Regionální mocnosti mají také velký zájem o prohlubování aliancí na základě vytváření organizací jak regionálních, tak i mezinárodních s cílem větší vzájemné spolupráce s ostatními státy v regionu. Na mezinárodních fórech tyto státy formulují zájmy jak své, tak i zájmy celého regionu.

Na začátku práce jsme si stanovili, že Argentina a Brazílie jsou země, které na základě těchto charakteristik splňují kritéria regionálních mocností a obě země aspirují na to, stát se dominantním regionálním lídrem. Z toho důvodu jsme pro tuto práci vybrali koncept rovnováhy moci, na kterém si v praktické části ukážeme, jakým způsobem se Argentina a Brazílie na základě analýzy vzájemných vztahů vyvažují ve svém regionu.

Cílem této podkapitoly bylo, abychom si stručně představili koncept moci, který je důležitý ve vztahu k našemu hlavnímu teoretickému konceptu, a sice k rovnováze moci. Musíme si tedy stanovit, co budeme v této práci považovat za „moc“, která se mezi Argentinou a Brazílií bude vyvažovat. Jak můžeme pozorovat, autoři přisuzují složkám moci především materiální kapacity státu (viz výše). Ovšem jak jsme zmínili, Morgenthau či Nye zmiňují i nemateriální kapacity. Koncept *soft power* dle Nye (2004: 4) není zasazen do žádné z teorií mezinárodních vztahů. Poukazuje na to, že koncept je především zasazen do konceptu moci. Z tohoto hlediska je možné v praktické části práce analyzovat vztahy a vzájemné soupeření v sociálně-kulturní oblasti, kde jsou především zdůrazňovány principy *soft power*.

1.2 Hans Morgenthau

Realismus v mezinárodní politice značí, že vzájemné chování států vůči sobě samým, je neustálým bojem o moc. Můžeme říci, že z realistického pohledu je mezinárodní politika v podstatě mocenská politika (Toledo 2005: 58). Podle Morgenthaua (Morgenthau cit. dle Toledo 2005: 59) se mocenská rovnováha dělí

na vyváženou a nevyváženou. Pokud je vyvážená, znamená to, že státy se navzájem hlídají a vyvažují svou moc (NATO versus Varšavská smlouva). Znamená to, že v systému neexistuje stát, který je označován za hegemonu. Pokud je mocenská rovnováha nevyvážená, značí to stav, kdy jeden stát distribuuje více moci v mezinárodním prostředí vedoucí k hegemonii. V tomto nevyváženém systému narůstá moc jednoho státu a ostatní státy mívají tendenci, tento stát aspirující na hegemonu, vyvažovat prostřednictvím založení aliance i navýšení svých mocenských kapacit. „Budoucí“ hegemon je brán ostatními státy jako potenciální ohrožení v systému, a proto je třeba zabránit jeho růstu tím, že mohou také navýšit vlastní mocenské kapacity (Ponížilová 2016: 25–26). Jako příklad můžeme uvést pozici USA po pádu Sovětského svazu, kdy jsme mohli americkou sílu považovat za jasně vedoucí a mezinárodní systém se tak ocitl v unipolaritě, což je systém, kde se nachází jediná supervelmoc⁸ (Toledo 2005: 59).

Morgenthau odkazuje na úsilí zachování rovnováhy tam, kde by se dala považovat nevyvážená moc jako nebezpečná. Morgenthau ovšem říká, že vyvážená moc může způsobovat nerovnováhu ve vzájemných vztazích (Morgenthau cit. dle Molloy 2004: 20).

Hans Morgenthau (cit. dle Molloy 2004: 20–21) tedy přisuzuje mocenské rovnováze čtyři různé významy:

- 1) Může to být politika, která se snaží dosáhnout udržení statu quo.
- 2) Popis aktuální politiky a chování státu, tedy to, co právě existuje.
- 3) Popis mezinárodního systému, ve kterém můžeme najít přibližně stejné rozložení sil.

---

⁸ Jako supervelmoc bývá označován stát, který disponuje prostředky k zajištění veškerých svých zájmů, má dostatečné mocenské kapacity k jejich zajištění. Jako příklad můžeme vidět v bipolárním systému v období studené války, kde byla moc rozložena mezi USA a Sovětský svaz. Tyto dva státy byly označovány jako supervelmoci (Buzan 2004: 58).

4) Jakékoliv rozložení moci v mezinárodním systému.

Tyto čtyři koncepční parametry tvoří identifikaci mocenské rovnováhy jako nevyhnutelné a stabilizační prvky společnosti suverénních států. Logika mocenské rovnováhy je jednoduchá. Je to operace založena na touze po dominanci a po prostředcích si tuto dominanci zajistit (Molloy 2004: 21).

Z pohledu realistů je v mezinárodním systému typický boj o moc, kde jsou aktéři, kteří se snaží udržet současné rozložení sil a ti aktéři, kteří se snaží toto rozložení moci změnit a narušit. Dle Morgenthaua je rovnováha moci nevyhnutelný a přirozený jev, je zde téměř absence politické volby. Povaha mocenské rovnováhy má přímý a přirozený důsledek boje o moc, kde by cílem bylo zachování a stabilita prvků v systému. Sám Morgenthau nevěřil, že mocenská rovnováha musí vždy fungovat, protože není schopna zaručit kontrolu nad vzniklými konflikty. Mocenská rovnováha je nevyhnutelná, protože je to stabilizační faktor v mezinárodním systému. Morgenthau dále říká, že pokud funguje mocenská nestabilita, rozhodně to není tímto konceptem, ale je to dáno různými podmínkami a problémy, které panují uvnitř národů (Morgenthau 1985: 187; Morgenthau cit. dle Toledo 2005: 60).

Morgenthau (dle Molloy 2004: 20) dále uvádí, jak může být prováděn proces vyvažování. Boj o moc je, dle Morgenthaua, založen na dvou principech: první možný princip je zachování statu quo v mezinárodním prostředí a ten druhý je princip imperialismu, který nahrazuje mocenskou rovnováhu s konečným cílem představení hegemonu. Představil čtyři body, jak může být mocenská rovnováha prováděna:

1) *Divide and rule*: Ocitáme se v mezinárodním systému, kde je vždy nejistá stabilita. Mocenská rovnováha může být charakterizována logickým vysvětlením, tedy realistickým heslem rozděl a panuj, které říká, že rozdělené skupině se vládne snadněji, nežli té semknuté (Molloy 2004: 21). Tento způsobem souvisí s naším prvním principem politiky, která je zaměřená na dosažení jistého cíle k

zachování statu quo. Buď budeme snižovat moc silnějšího aktéra, nebo navýšíme moc u slabšího aktéra. V tomto případě se buď zachová, nebo změní status quo (Morgenthau cit. dle Toledo 2005: 60; Morgenthau 1948: 134–135).

2) *Compensations*: Druhým způsobem, jak Morgenthau vidí změnu, uchování či znovunastolení mocenské rovnováhy, je záležitost územní kompenzace. Tento princip kompenzace byl použit v otázce kolonizace během 19. a 20. století. Došlo k rozdělení, vymezení koloniální sféry vlivu. Tento princip zachování mocenské rovnováhy ve světě v té době fungoval, ovšem můžeme říci, že brzy vedl k první světové válce a ke střetu mezi státy Evropy. Morgenthau říká, že i podobný pokus o nastolení mocenské rovnováhy po první světové válce, vedl i k rozpoutání druhé světové války (Morgenthau cit. dle Toledo 2005: 60; Morgenthau 1948: 135–136).

3) *Armaments*: Třetí metodou je závod ve zbrojení, prostřednictvím kterého se státy snaží ukázat svou sílu. Vzájemné odstrašování sice může být znovunastolení míru a nastolení mocenské rovnováhy, ovšem na druhou stranu Morgenthau (1948: 136–137, Morgenthau cit. dle Toledo 2005: 60) tvrdí, že tato metoda bývá nestabilní, protože dochází k velkému zatížení státních rozpočtů, které je provázáno nejistotou aktérů a vzájemným strachem z použití zbraní.

4) *Alliances*: Čtvrtou metodou je vytváření aliancí, které je historicky nejdůležitějším znakem mocenské rovnováhy. Aliance, které mohou zachovat, znovuobnovit, či úplně změnit rovnováhu moci. Mnoho realistů, s Morgenthauem v čele, nedoporučuje vytváření permanentních aliancí (Morgenthau cit. dle Toledo 2005: 61, Morgenthau 1948: 137–139). Morgenthau (cit. dle Toledo 2005: 59) definuje sílu v podstatě jako kontrolu člověka nad myslí a jeho rozhodováním. Cíl veškerých politických aktivit, činností a rozhodování, je dle něj honbou za větší mocí, která funguje na principu hry s nulovým součtem. Tedy že jeden aktér musí sesadit dalšího aktéra a získat jeho veškeré zisky pro sebe,

pokud tedy ten aktér netouží po dočasném spojení. V tomto případě může být moc po nějakou dobu sdílena (Morgenthau cit. dle Molloy 2004: 20).

Na základě vytváření aliancí, které by mohly nějakým způsobem ovlivnit klidnou situaci mocenské rovnováhy, Morgenthau (1985: 201) popisuje tento stav pěti způsoby:

- 1) Některým státům v alianci tento způsob může vyhovovat a mohly by tak kombinovat vojenské schopnosti.
- 2) Vytvoření aliance určitých států mohou nepřátelé brát jako krok k ohrožení a tito pak vytvoří uskupení pravděpodobně proti alianci.
- 3) Na následující způsob pak navazuje ten předešlý druhý, a sice že jinak neutrální aktéři, se mohou připojit k proti těmto uskupením.
- 4) Poté, co státy vytvořily alianci, je nutné kontrolovat chování svých spojenců a v některých případech odradit kteréhokoliv člena z případné agrese proti nepřátelské alianci, protože důsledkem by mohlo být ohrožení vlastních členů uskupení.
- 5) Je zde možnost, že vlastní spojenec může být již zítra nepřítel.

Z těchto zmíněných způsobů můžeme vidět, že mocenská rovnováha, či státní politika vedoucí k jakékoliv změně stavu, či jeho zachování, může být velmi nestabilním procesem - státy se totiž často uchylují k válce. Realisté tvrdí, že systém, který je bipolární, je daleko jednodušší, protože lze snadno předvídat následky. Multipolární systém je dle nich nestabilní a často uchylující se k více konfliktům mezi velmocemi⁹. Morgenthau se s tímto názorem do jisté míry ztotožňuje, ale na druhou stranu také popírá, že by byla mocenská rovnováha jedinou z podmínek pro zajištění svrchovanosti státu. Výsledkem je, že malé státy

---

⁹ Za velmoc můžeme označit takový stát, který disponuje dle Waltze (1979: 131) takovými mocenskými kapacitami (vojenské, ekonomické, politické), že je schopen zajistit si vlastní přežití a bezpečnost v MS. Na druhou stranu ovšem velmoc nedisponuje takových kapacit, aby byla schopna (pokud je nutné) ovládat celý MS (Waisová 2009: 64).

budou raději součástí mocenské rovnováhy, tím pak budou součástí převahy jedné chránící mocnosti. To znamená, že to, jak se tyto malé státy zachovají, závisí na rovnováze, či absenci rovnováhy (Morgenthau cit. dle Toledo 2005: 61).

1.3 Stephen Walt

Stephen Walt je považován za neorealistickeho autora, který říká, že není možné vysvětlit vytváření aliancí jen na základě distribuce moci. Distribuce moci je jen jeden z faktorů, který určuje potenciální hrozbu. Dle Walta totiž nemusí hned nejsilnější stát znamenat největší hrozbu. Své teorie rozšiřuje o další proměnné (Walt 1985: 9–14), které nám udávají, jak velkou hrozbu stát představuje.

- 1) Prvním faktorem je tedy zmíněná moc (*aggregate power*), kam řadí velikost státu, populaci, materiální a vojenské kapacity apod.
- 2) Dále Walt považuje za důležité především geografický faktor a vzdálenost mezi státy (*proximate power*), protože státy, které spolu sousedí, jsou si blízké a nalézají se ve stejném regionu, mají lepší schopnost koalice a ubránit se proti revizionistickému státu. Naopak ale také říká, že pokud jsou státy například z odlišných kontinentů, představují pro sebe menší riziko hrozby než státy, které jsou od sebe blízko, či dokonce sdílejí stejné hranice, protože riziko náhlého napadení je pravděpodobnější.
- 3) Dále je zde otázka útočných i obranných schopností státu. (*offensive, deffensive power*). Můžeme považovat za logické, že stát, který disponuje útočnými strategiemi, může představovat větší hrozbu pro okolí, než stát, který sází spíše na defenzívu.
- 4) Útočné úmysly (*offensive intentions*) - čtvrtý faktor, který navazuje na ten předchozí. Pokud má stát útočné schopnosti a už je považován v systému za hrozbu, tento faktor je úměrný útočným aktivitám.

Stephen Walt se zaměřuje i na alianční chování států, které se snaží kooperovat ve snaze zabránit státu, který podle výše uvedených faktorů, představuje bezpečnostní hrozbu. Stephen Walt (1985: 4–7; 1987: 110–113) uvádí dva druhy tohoto chování mezi státy:

1) *Vyvažování* – V systému se vyskytuje stát, který aspiruje na pozici hegemonu. Za účelem zastavit jeho mocenský růst, státy vytváří preemptivní alianci a riskují vlastní přežití k zastavení růstu tohoto státu. Cíl je zastavit jeho ambice do té doby, než bude příliš silný. Dle Walta je bezpečnější strategie státu se spojit se státy, které nemohou v alianci dominovat¹⁰. Také slabší státy mají větší důvod přidat se k alianci z důvodu vlastního nedostatku mocenských kapacit. (Walt 1987: 5–6).

2) *Bandwagoning* – Je forma takové aliance, kdy státy raději preferují vytvořit kooperaci se silným státem. Tím, že ustoupíme a budeme spolupracovat se státem, který představuje hrozbu, nám zajišťuje eliminaci nebezpečí. Dle Walta je *bandwagoningu* připisována jistá forma appeasementu, tedy jisté ustupování revizionistickým, agresivním státům. Tím, že se slabší stát přidá k agresorovi, zároveň doufá, že se terčem agrese stane někdo jiný¹¹ (Walt 1985: 7–8).

1.4 John Mearsheimer

Třetí autor, zabývající se konceptem mocenské rovnováhy, je John Mearsheimer, který je zástupce ofenzivního realismu. Souhlasí s ním, že státy především usilují o vlastní přežití a v první řadě o svou bezpečnost. Mearsheimer a jeho ofenzivní realismus je řazen mezi strukturální teorie, které říkají, že

---

¹⁰ Například v období *detánte* za studené války Henry Kissinger obhajoval sblížení s Čínou více, než se Sovětským svazem, protože Čína neměla v té době takovou moc, a proto se Spojené státy nemohly obávat z čínské ambice stát se v té době hegemonek (Walt 1987: 6).

¹¹ Walt (1985: 8) například uvádí Stalinovo spojení s Hitlerem v roce 1939, a sice o paktu neútočení a rozdělení sfér vlivu.

chování aktérů není spojené s lidskou přirozeností, jak v to věří Hans Morgenthau. V tomto případě pak záleží na struktuře mezinárodního systému, která nutí státy navyšovat svou moc (Mearsheimer 2006: 71–72). Mearsheimer (2001: 31) přináší několik premis o mezinárodním systému, které jsou považovány za principy ofenzivního realismu

Prvním předpokladem je anarchický mezinárodní systém. To, že se ocitáme v anarchickém systému s absencí vyšší autority v systému, dává státům pozici neustále se snažit navyšovat své mocenské postavení, protože neexistuje záruka, že aktér nemůže napadnout aktéra druhého (Mearsheimer 2006: 71–72).

Druhou premisou je dle Mearsheimera (2001: 31) předpoklad, že každý stát by měl být do jisté míry dostatečně vojensky připraven a disponovat vojenskými kapacitami. S tím souvisí teorie ofenzivních realistů, jejíž základní strategií pro přežití je maximální navýšení vlastní mocenské kapacity. Defenzivní realisté se v tomto názoru liší tím, že pro ně znamená zachování rovnováhy zabránění určitému státu, aby se stal hegemonem. Naopak ofenzivní realisté vidí jako nejlepší variantu vynaložit veškeré prostředky, aby se stal hegemonem. Systém hegemonie je dle nich jistou zárukou mocenské rovnováhy (Mearsheimer 2001: 19–21). Dle Mearsheimera (2001: 29) je hegemon natolik mocensky silný, že může kdykoli napadnout jakéhokoli aktéra a může si být jistý svou přesilou. Za další a třetí předpoklad Mearsheimer (2001: 33–34) považuje nejistotu států, která pramení z nejistoty z úmyslů druhých států. Čtvrtou premisou je bezpečnost států, která je brána za nejdůležitější cíl, s čímž souvisí i poslední premisa, a to je chování států jako racionálních aktérů, jejichž největším zájmem je přežít v mezinárodním systému a na základě toho se aktéři zajímají o chování, jednání a strategie dalších aktérů v systému. Všechny tyto faktory se navzájem doplňují a společně vytvářejí mezi aktéry napětí, strach, nedůvěru, a to nutí aktéry maximalizovat vlastní mocenské prostředky.

Mearsheimer představuje i koncept *offshore balancing*, koncept, jehož cílem je zastavit mocenský vzestup jiné regionální velmoci aspirující na hegemonu. Cílem je tedy zachovat mocenskou rovnováhu na úrovni regionů. I přesto, že státy od sebe mohou být geograficky vzdálené a být z odlišných regionů, může potenciální hegemon představovat budoucí hrozbu (Mearsheimer 2001: 37–38). Do tohoto konceptu je třeba zařadit i předešlého zkoumaného autora Stephena Walta, který se tímto také zabývá a s Mearsheimerem souhlasí. Společně se zaměřili především na chování USA a jejich vyvažování regionálních velmocí (Mearsheimer – Walt 2016: 70).

Mearsheimer rozlišuje multipolární mocenskou rovnováhu na vyváženou a nevyváženou. Je-li vyvážená, znamená to, že v systému se nevyskytuje hegemon, ale skupina více států. Pokud je multipolarita nevyvážená, v systému významně dominuje jeden aktér, kterého se snaží vyvažovat další aktéři tím, že navyšují mocenské kapacity, či zakládají aliance jako protiváhu oslabit moc hegemonu s cílem zabránit jeho dalšímu růstu (Mearsheimer 2001: 44–45).

Mearsheimer je sice řazen mezi ofenzivní realisty, tedy klade apel na neustálou snahu navyšovat mocenské kapacity, ovšem sám popisuje i situace, kdy státy musí čelit silnějším soupeřům. Autor tedy představuje klasickou teorii vyvažování moci tím, že stát podpoří či kooperuje s jiným státem ve snaze vyvážit mocensky dominantní stát. Vedle této teorie Mearsheimer představuje koncept *buck-passing*, který je dle něj více atraktivní. Jedná se o racionálně vedenou strategii, která spočívá v tom, že stát čelí mocensky silnějším státům tím, že přenechává veškeré kompetence státům jiným a tím nepodniká nic. Logicky z toho vyplývá, že tato strategie je nejlépe účinná ve vyváženém multipolárním systému, kde se nachází více aktérů, mezi kterými je moc rozložena, a proto může více států zastavit mocenské aspirace silnějšího státu. Dále jsem zmínila, že Mearsheimer představuje i nevyvážený multipolární systém, kde se nachází stát, markantně silnější, aspirující na hegemonu. Co se týče teorie *buck-passingu*,

ostatní státy nejsou natolik silné, a tak nemohou tuto strategii přijmout k vyvažování silnějšího aktéra (Lemke 2004: 53–58; Mearsheimer 2001: 267–268).

1.5 Aplikace teoretického přístupu na praxi

Cílem teoretické kapitoly bylo představit tři důležité autory zabývající se konceptem rovnováhy moci a představit jejich mocenské pojetí koncepce rovnováhy moci. Jelikož všichni patří do skupiny realismu, domněnkou by bylo, že by se měli na většině faktorů shodnout. Ovšem i přesto na základě analýzy jejich konceptů dochází k některým rozporům a odlišnostem. Všichni tři autoři se shodují na předpokladu, že státy využívají k vyvažování takové strategie, které jednájí především o vytvoření vzájemných aliancí k vyvážení moci rostoucího hegemonu, či další mocensky aspirující aliance.

V teoretické části práce jsme také představili koncept moci pro následné představení rovnováhy moci. Pro praktickou část této práce je důležité si připomenout, že mocenskou rovnováhu nelze vnímat jen na základě materiálních kapacit. Podle všech tří zmíněných autorů jsou materiální složky moci stále důležité a jsou považovány za klíčové. Ovšem jak už jsme zmínili, v současné době jsou mezi faktory moci řazeny i nemateriální složky státu, které budeme také používat v analyzování stati práce.

Jak jsme již zmínili, můžeme zde i vypožorovat, že všichni tři autoři se shodli na problematice multipolárního systému, ve kterém je moc rozložena mezi několik aktérů a státy se mohou uchýlit ke konfliktům, či k vytváření aliancí. Řada autorů se shoduje na skutečnosti, že těsně po konci studenovělečného konfliktu se USA staly jedinou supervelmocí nacházející se v systému unipolárním, kde je moc v rukou jediného hegemonu (Huntington 1999). Rostoucí mocnosti mohou v současném systému konkurovat Spojeným státům, ovšem můžeme podotknout, že i přesto bude americká mocnost neustále

ovlivňovat chod v mezinárodním systému (díky svým mocenským kapacitám a dominantnímu vlivu ve světě). V současné době se nacházíme v multipolárním systému, který se po konci studené války postupně etabloval ze systému bipolárního (Buzan 2004: 53–56).

Neustálé vměšování USA kdekoli na světě, může ovlivňovat i vztahy Argentiny a Brazílie. V tomto ohledu můžeme využít koncept J. Mearsheimera a jeho teorie *offshore balancing*, se kterým se ztotožňuje i Stephen Walt, a sice že USA mají pocit, že musí ovlivňovat a zapojit se do dění na Západní hemisféře, a zachovat si tak dominanci. Pokud by se v Jižní Americe objevil silný regionální hegemon (Argentina nebo Brazílie), může to potenciálně ovlivnit dominanci USA na západní polokouli.

Aktéři v systému rovnováhy moci jsou státy nacházející se v anarchickém systému, který jim umožňuje neustálé úsilí o navýšení své moci. Nyní se nacházíme v multipolárním systému, který může vést k nestabilitě, pokud se v něm nachází jeden silnější aktér, kterého se ostatní státy snaží vyvažovat tím, že navyšují mocenské kapacity či oslabují jeho moc zakládáním jiných aliancí jako protiváhu s cílem zabránit jeho dalšímu růstu. Tito aktéři jsou si vědomi, že stejně jednají i ostatní státy v systému. Tuto charakteristiku nevyvážené multipolarity můžeme právě vidět ve zkoumaném případě Argentiny, která vyvažuje Brazílii, která se nachází ve vedoucí pozici v regionu.

Dle Merkeho (2015) je v současné době je vztah Argentiny a Brazílie utkvěn na jaderné spolupráci, bezpečnostním dialogu a ekonomické integraci. Merke tvrdí, že pro dosažení mocenské rovnováhy, ať už tvrdou či měkkou cestou, musí být nejprve stát brán jako hrozba těmi ostatními státy v regionu Brazílie, v porovnání s Čínou, Ruskem či Indií, není brána v Jižní Americe jako hrozba. Ovšem dle Schenoni (2015: 6) je v Jižní Americe realistický přístup rovnováhy moci přítomen odjakživa a mocenská rovnováha byla standardním chováním v regionu. Autor říká, že z argentinsko-brazílské bipolarity se brazílské postavení

během 80. let dostalo do vedoucí unipolarity. V současné době je Brazílie významným hráčem v Jižní Americe, jehož mocenské postavení rapidně vzrostlo od počátku demokratizace. Schenoni (2015: 1) označuje Jižní Ameriku za unipolární region, kde se nachází Brazílie jako dominantní mocnost s výskytem dalších mocností, které mohou vyvažovat brazilskou moc. Tyto mocnosti jsou označovány za sekundární regionální mocnosti (*secondary regional powers*) a řadí mezi ně především Argentinu, Chile, Venezuelu či Kolumbii (Schenoni 2015: 6, 8). Od té doby, co se Brazílie nachází ve vedoucím postavení, jsou tu takové sekundární regionální mocnosti, jako je Argentina, které mohou Brazílii vyvažovat svými mocenskými kapacitami skrze mocenské vyvažování regionu či navazování aliancí.

Schenoni (2015: 10) říká, že Argentina vyvažuje Brazílii jako *bandwagoner*, čili spojenec. Brazílie představuje pro Argentinu nejdůležitějšího obchodního partnera, a co se týče vojenských výdajů, jsou v porovnání s Brazílií nízké (více viz podkapitola č. 4.1). Argentina respektuje sílu Brazílie, ale nechce přiznat její vedoucí postavení v regionu. My si v následující praktické části ukážeme, jak se Argentina na základě vzájemných vztahů s Brazílií snaží vyvažovat svého dominantnějšího souseda.

Na začátku práce byla položena první výzkumná otázka, a sice: *Jakým způsobem se Argentina snaží vyvažovat Brazílii?* Prostřednictvím teoretických konceptů a způsobům vyvažování, si v praktické části ukážeme na analýze vzájemných vztahů v jednotlivých složkách, jak Argentina vyvažuje Brazílii. Je zde otázkou, zda je cílem Argentiny:

1) snažit se Brazílii vyvažovat tím, že navyšuje své mocenské kapacity¹² a vyrovná se tak jejímu mocenskému postavení,

---

¹² Takové mocenské kapacity, které jsme si stanovily pro tuto práci v podkapitole 1.1.

2) snažit se vyvažovat Brazílii tím, že se bude snažit zastavit její mocenský růst, než bude příliš silná (například prostřednictvím aliancí s jinými státy),

3) snažit se s Brazílií kooperovat na základě *bandwagoningu*. Tedy formou takové aliance, kdy se raději Argentina snaží vytvořit s Brazílií takovou spolupráci formou ústupu a eliminovat tak hrozbu.

2 VZTAHY MEZI ARGENTINOU A BRAZÍLIÍ

V následující praktické části se budeme věnovat vztahům mezi Argentinou a Brazílií především od počátků demokratizace, kterou můžeme datovat v obou zemích v 80. letech minulého století. I přesto, že jsme si vymezili toto časové období, je nutné nastínit i stručnou historii vztahů v každé analyzované oblasti. Dále si představíme základní cíle, strategie a brazilské a argentinské zahraniční politiky. Především se zaměříme na dlouhodobé strategie a na jednotlivé proměny od přechodu zemí k demokracii za jednotlivých prezidentů a prezidentek. V části práce, kde se věnujeme zahraničním politikám Argentiny a Brazílie, se v textu vyskytují oblasti, které budeme rozvíjet podrobněji v jednotlivých oblastech vzájemných vztahů. V této praktické části práce se nebudeme věnovat detailnímu popisu vzájemných vztahů. Hlavním cílem považujeme analyzovat takové milníky v jejich vztazích, které nám mohou pomoci zhodnotit, jakým způsobem se Argentina pokoušela a pokouší vyvažovat brazilského rivala.

Argentina s Brazílií jsou již od počátku kolonialismu brány jako tradiční historičtí rivalé. Argentina, patřící Španělsku a Brazílie pod vládou Portugalska, spolu soupeřily o dominantní postavení v Jižní Americe. Obě země se vymanily počátkem 19. století z nadvlády koloniálních velmocí a snaha Argentiny i Brazílie dominovat kontinentu se zvýšila (Resende-Santos 2002: 94). Brazílie byla vždy nejlidnatější a největší zemí Jižní Ameriky, s rozlohou 8,5 milionů kilometrů čtverečních (CIA 2017b) a podle posledních statistik čítá 207,85 milionů obyvatel. Argentina byla v těchto ukazatelích vždy na druhém místě. S rozlohou 2,8 km (CIA 2017a) čtverečních a dle posledních statistik má 43,42 milionů obyvatel (CIA 2017a). Obě země tedy disponují dvěma nejvyššími mocenskými faktory Jižní Ameriky, které Mearsheimer označuje za latentní, tedy neměnné - velikost rozlohy země a počet obyvatel.

Pokud se podíváme na mapu Jižní Ameriky, můžeme vidět i stejně výhodnou geostrategickou polohu jak Argentiny, tak Brazílie - obě země omývá

Atlantský oceán, který vždy představoval lepší spojení do Evropy a Afriky. Argentina má oproti Brazílii dvě geografické výhody. Její hranice sahá až k Patagonii, kde se pevnina střetává přes Drakeův průliv s Jižním Pacifikem. Díky svým hranicím zasahují Argentinu několik podnebních pásů. Od tropů na severu, po polární pás v Patagonii na jihu země. Brazilská geografická výhoda spočívá především v rozsáhlém teritoriu, díky kterému země vlastní velké množství surovinových zdrojů a úrodné půdy pro zemědělství, a tak pěstovat širokou škálu plodin. (CIA 2017b). V oblasti zemědělství má Brazílie větší možnosti, jelikož na rozdíl od Argentiny se na území Brazílie nenalézají drsné klimatické podmínky, jako jsou například v argentinských Andách. Argentina je známá svou zemědělskou půdou zvané pampy a dominuje v pěstování obilí, sóji, kukuřice a vinné révy. Brazílie není tak dominantním pěstitelem obilí, ovšem naopak od Argentiny je jedním z největších pěstitelů kávy (CIA 2017a; CIA 2017b). Na rozdíl od Brazílie má Argentina přímý přístup do zálivu La Plata (*Río de la Plata*). Tento záliv již od minulosti nabírá na důležitosti, jelikož je považován za ekonomický koridor Argentiny, jelikož se zde střetává se všechen kontakt říčních sítí Jižní Ameriky. Hlavní město Argentiny, Buenos Aires se také nachází v tomto zálivu a mix těchto faktorů dělá z této delty dvou řek strategické místo, kde dochází k rozvoji průmyslu, zemědělství a ke koncentraci urbanizace (Zagare 2014: 2016).

Jak jsme již zmínili, Argentina a Brazílie jsou označovány jako země, mezi kterými panuje historické tradiční rivalství sahající až ke kolonizaci Španělskem a Portugalskem. Tehdejší španělská kolonie se obávala portugalsky hovořící Brazílie a jejího expanzionizmu a mocenským aspiracím v regionu. Příkladem může být brazilská, i zároveň argentinská snaha o získání území dnešní Uruguaye, přes které by se obě země mohly dostat do již zmíněného zálivu La Plata vyznačující se strategickým územím (viz výše). Argentině se nelíbily snahy Brazílie získat toto území a státy mezi sebou započaly vojenský konflikt roku

1825. Konflikt skončil tím, že obě strany se vzdaly tohoto území a roku 1830 vznikla nezávislá Uruguay (Resende-Santos 2002: 94). Následovala válka v Paraguayi (1861–1870), kdy Brazílie byla nucena s Argentinou vytvořit koalici díky společným zájmům proti mocenským zájmům Paraguaye. Ovšem tato *ad-hoc* koalice nevydržela dlouho. Argentina si po Paraguayi prohrané válce chtěla nárokovat její území, s čímž samozřejmě nesouhlasila Brazílie (Mariano 2012: 119).

Brazílie se poté více přimkla ke Spojeným státům, se kterými navazovala úzkou spoluprací. Pro USA se Brazílie stala strategickým partnerem, jelikož díky tomu mohly uplatňovat principy Monreovy doktríny¹³. Ty zase nevyhovovaly ostatním státům v regionu, které cítily brazilské ambice prostřednictvím sblížení se s USA. Argentina, na rozdíl od Brazílie, posilovala vztahy s Evropou, především s Velkou Británií. Argentina se od své nezávislosti stala během 19. století zemí, kam přicházelo mnoho imigrantů z Evropy, především Italové či Španělé, a proto upevňovala pouta s Evropou, ze které přejala do jisté míry i některé kulturní tradice (CIA 2017a). S Velkou Británií v 19. století upevňovala především ekonomické a obchodní vztahy, přičemž až 50 % zboží bylo dováženo právě z britského ostrova (Schávelzon 2013: 10).

Mezi Argentinou a Brazílií docházelo ve 40. letech 20. století ke sblížování vztahů mezi argentinským prezidentem Juanem Perónem a brazilským prezidentem Getúliem Vargasem. Tento pokus o přátelské vztahy se dostal silné kritice. Opozicí tomu bylo brazilské ministerstvo zahraničí a především brazilský tisk, který ovlivňoval veřejné mínění proti tomuto kroku (Mariano 2012: 119).

---

¹³ Tato doktrína byla vyhlášena v první polovině 19. století a vymezovala celý americký kontinent jako cíl amerického zájmu. Současně evropské mocnosti neměly právo zasahovat do záležitostí celého amerického kontinentu.

Teprve prvním větším krokem vzájemného oteplení vztahů byla iniciativa v roce 1948 založit Hospodářskou komisi pro Latinskou Ameriku¹⁴ (CEPAL) v rámci struktur OSN. Ve vzniku této organizace můžeme vidět především pokus ukončit vzájemnou rivalitu mezi státy. Především pro Argentinu a Brazílii to mohl být pokus nastartovat správné hospodářské stimuly v regionu Latinské Ameriky a především přispívat ke stálému ekonomickému rozvoji (Springerová 2009: 4).

Komise CEPAL sehrála důležitou roli pro vznik Latinskoamerické zóny volného obchodu (LAFTA), když doporučila regionu zahájit ekonomickou integraci. Dohoda o LAFTA byla podepsána v Montevideu v roce 1960 a sdružovala všechny státy Latinské Ameriky. Cílem bylo odstranit obchodní překážky a rozvinout ekonomickou expanzi mezi členskými státy. Od této integrace se očekávala velká positiva, ovšem státy nebyly schopny se úspěšně domluvit a dosáhnout nějakých pozitivních výsledků. Pro Brazílii ani Argentinu neměla tato integrace efektivní výsledky z důvodu jejich bilaterálních vztahů. Cíle LAFTA splněny nebyly a v roce 1980 byla LAFTA nahrazena uskupením nazvaným Latinskoamerické integrační sdružení (LAIA) znamenající jen revizi předešlé LAFTA. Státy již od 50. let započaly své nukleární programy, kterými se navzájem vyvažovaly a předháněly. Proto můžeme podotknout, že vzájemný podpis dohod o nešíření jaderných zbraní na počátku 90. let je brán jako značně progresivní krok ve vzájemných vztazích (viz kapitola č. 4) (COHA: 2005).

Dle (Russell – Tokatlian 2016:30) se za poslední dvě desetiletí vnímání vztahů Argentiny a Brazílie dosti změnilo. Dlouhá fáze rivality byla překonána, především po přechodu k demokratickým vládám, vzájemné integraci, a změnila se postupně ve vzájemné přátelství. Podle autorů veřejné mínění Argentiny napříč celým spektrem si je vědomo dominantnějším postavením Brazílie.

---

¹⁴ V roce 1984 byl do této komise zařazen i Karibik, a došlo k přejmenování - Hospodářská komise pro Latinskou Ameriku a Karibik (ECLAC) (Springerová 2009: 4).

2.1 Zahraniční politika Brazílie

Nyní si ukážeme aktuální cíle, principy zahraniční politiky Brazílie a stručně vytyčíme hlavní koncepce a proměny. Dle Ministerstva zahraničí Brazílie jsou hlavními dlouhodobými cíli Brazílie:

- Prohlubovat regionální politickou integrace prostřednictvím organizací. Hlavní prioritou jsou především uskupení MERCOSUR A UNASUR, kde se Brazílie snaží podporovat aktivní obchodní vazby mezi státy (Ministry of Foreign Affairs of Brazil, nedatováno).
- Pro Brazílii je na mezinárodní úrovni největším cílem prosadit reformu o stálém členství v Radě bezpečnosti OSN. Dalším brazilským cílem podporovat *jihovýchodní* spolupráci, především prostřednictvím uskupení BRICS a IBSA Fóra. V rámci spolupráce zemí Jihu je pro Brazílii strategické rozšiřovat spolupráci s africkými zeměmi. Spolupráce s rozvojovými zeměmi souvisí i s brazilským působením na půdě WTO a jejím cílem prosazovat obchodní podmínky pro rozvojové země (Ministry of Foreign Affairs of Brazil, nedatováno).
- Jako země podporující demokratické principy je pro Brazílii cílem a dlouhodobou strategií podporovat mezinárodní mír, svět bez jaderných zbraní, lidská práva, bezpečnost a s tím spojené peacekeepingové mise OSN (Ministry of Foreign Affairs of Brazil, nedatováno).

Brazílie považuje za důležité vyjednávat se státy prostřednictvím kulturní diplomacie, jelikož pevně věří, že díky této formě nástroje se může stimulovat politický a ekonomický dialog mezi zeměmi. Jedná se především o země, se kterými Brazílie úzce spolupracuje (státy MERCOSUR, UNASUR a

Společenství portugalsky mluvících zemí – CPLP¹⁵) (Ministry of Foreign Affairs of Brazil, nedatováno).

Brazílie byla již od konce 19. století zemí, která zastávala multilateralismus (De Lima – Hirst 2006: 25). Tento postoj zastávala Brazílie po celé století a v přechodu k demokracii tomu nebylo jinak. Brazílie je považována za zemi, která k dosažení svých zahraničně politických cílů nevyužívá vojenské prostředky¹⁶. Znakem brazilské politiky je řešit konflikty prostřednictvím dialogu a diplomacie (De Lima – Hirst 2006: 24).

Po přechodu k demokracii si Brazílie vytyčila několik zahraničně politických cílů. Tím prvním bylo především spolupracovat s ostatními státy v regionu Latinské Ameriky. Proto hlavní prioritou Brazílie byla podpora a rozvoj regionální integrace (De Lima - Hirst 2006: 28). Nejen regionální integrace se stala důležitým mezníkem brazilské zahraniční politiky. Od vlády Ferndanda H. Cardosy (1995–2002) se Brazílie snažila vytvářet především dobré vztahy se státy Jižní Ameriky. Prezidentova politika byla zaměřena především na region, prostřednictvím které usiloval o vyšší mocenské postavení Brazílie, získání statutu regionálního hegemona, a tím získat i větší vliv na mezinárodní půdě. Země chtěla zvýšit svou mocenskou pozici prostřednictvím posilování věrohodnosti. Brazílie tedy začala podporovat aktivně životní prostředí, lidská práva, boj proti obchodu s drogami, nešíření jaderných zbraní apod. Tyto témata byla založena na *soft power*, a Cardosa spoléhal v získání většího vlivu prostřednictvím politiky založené na těchto principech. Musíme ovšem zmínit, že kvůli brazilské recesi, která zemi sužovala během jeho vlády, se Cardosa značně věnoval ekonomickým reformám a stabilizacím. Z toho důvodu se Brazílie

---

¹⁵ Společenství portugalsky mluvících zemí je uskupení 9 států, kde se oficiálně mluví portugalským jazykem (Angola, Brazílie, Guinea-Bissau, Kapverdy, Mosambik, Portugalsko, Svatý Tomáš a Princův ostrov, Východní Timor, Rovníková Guinea).

¹⁶ Problematiku Brazílie, z hlediska jejího využití vojenských prostředků, budeme více zkoumat v kapitole č. 5.

neprobojovala na mezinárodní půdě tak, jak si představoval (De Lima – Hirst 2006: 30).

Jeho následník, Luiz Inacio Lula da Silva byl zvolen do víceméně ekonomicky stabilizované země a jeho cílem se stala Brazílie, která se stane globálním hráčem. Da Silva zůstal u prohlubování spolupráce v rámci regionu, ale velkou proměnou v její zahraniční politice se stala orientace na mezinárodní prostředí. Cílem její politiky se stalo vytváření nových regionálních a mezinárodních institucí a fór (BRICS¹⁷, IBSA fórum¹⁸). Brazilským cílem se stalo prohlubování spolupráce s nově rostoucími mocnostmi, kterou se sama začala profilovat. Novým zájmem se také stala *jih-jihní spolupráce*, která ostře kritizovala zájmy bohatších států Severu. Prostřednictvím multilaterálních mezinárodních fór se Brazílie stala aktivním mediátorem a propagátorem práv rozvojových zemí. Jednalo se především o aktivní vyjednávání na půdě WTO za zájmy zemí třetího světa. Největším zájmem da Silvy byla snaha změnit stálé členství Rady bezpečnosti OSN a aspirace na jedno z křesel. V získání stálého křesla Rady bezpečnosti viděl maximální posílení brazilské mocenské pozice (Carmo – Pecequilo 2013).

Dilma Rouseffová, která v roce 2011 vystřídala da Silvu, do jisté míry pokračovala ve šlépějích da Silvy a v jeho regionální a mezinárodní politice. Prezidentku Rouseffovou nahradil v roce 2016 tehdejší pravicový vice-president Michel Temer, který se dosavadně ujal vlády z důvodu obvinění Rouseffové z korupce. Rouseffová byla v srpnu roku 2016 sesazena senátem, který ji obvinil za manipulace s rozpočtem a vládní korupci (Charner – Darlington – Shoichet 2016).

---

¹⁷ Toto uskupení sdružuje velké a rychle rostoucí ekonomiky (Brazílie, Rusko, Indie, Čína, Jihoafrická republika). Tyto země rozvíjí aktivní spolupráci za účelem získání globálního vlivu či změny mezinárodního řádu.

¹⁸ Diskuzní fórum představuje Brazílii, Indii, Jihoafrickou republiku. Fórum představuje uskupení v rámci jih-jihní spolupráce, na kterém můžeme vidět potenciál rostoucích mocností.

Temer je v současně době ve velmi těžké pozici. Brazílii zmítá ekonomická a politická krize, v zemi panuje nedůvěra vůči politické sféře. Temerovy zahraničně-politické strategie se zaměřují na politiku svých předchůdců. Důraz je kladen na regionální integraci, především prohlubování spolupráce mezi členy MERCOSUR a hlubší kooperaci této organizace s Evropskou unií (*BrazilGovNews* 2016). Temer, jako dočasný prezident v době politické krize nemá v současné době v Brazílii velkou podporu od lidí. Navíc by měl čelit stejnému procesu jako bývalá prezidentka Rouseffová, a proto není jasné, jak dlouho v prezidentském úřadu vydrží. I přesto, že Temer chce navrátit zpět důvěru svých obyvatel, ti by raději preferovali nové prezidentské volby (více viz socio-kulturní oblast) (Charner – Darlington – Shoichet 2016).

2.2 Zahraniční politika Argentiny

Nyní si ukážeme aktuální cíle, principy zahraniční politiky Brazílie a stručně vytyčíme hlavní koncepce a proměny. Dle argentinského Ministerstva zahraničí (*Ministry of Foreign Affairs and Worship of the Argentine republic*) jsou hlavními cíly země:

- Posilování multilateralismu, kulturní diplomacie, podpora mezinárodního práva a prosazování hodnot, které jsou spojené s mezinárodním mírem a dodržování lidských práv. Tyto všechny principy jsou možné zasadit do celkového prosazování hodnot, které jsou spojené s formou demokratické vlády. Argentina prosazuje i demokratizaci systému rozhodování v mezinárodních organizacích (Ministry of Foreign Affairs of the Argentine Republic, nedatováno).
- V rámci regionu je argentinským cílem prohlubovat politickou integraci se zeměmi Latinské Ameriky a Karibiku prostřednictvím institucionálního posílení v rámci organizace MERCOSUR, UNASUR a CELAC. Mimo jiné chce Argentina posilovat vztahy a spolupráci se státy Afriky a Asie. Dalším

regionálním cílem je získat plnou suverenitu nad Falklandskými ostrovy¹⁹ (Ministry of Foreign Affairs of the Argentine Republic, nedatováno).

- V rámci globální sféry považuje Argentina za důležité participovat na půdě OSN. Jako nestálý člen Rady bezpečnosti OSN v roce 2013–2014 měla Argentina za cíl prosazovat hodnoty demokracie, míru, lidských práv a principy neintervencování. V letech 2013–2015 bylo cílem Argentiny aktivně participovat jako člen Rady lidských práv na půdě OSN, v souladu s velkým přístupem Argentiny k obraně lidských práv. S tím souvisí i účast Argentiny na fórech mezinárodních a regionálních organizací týkající se lidských práv, ochrany životního prostředí. V souladu s argentinskými cíly ochrany lidských práv, se argentinské cíle týkají i svých obyvatel v zahraničí. Argentina si klade za důležité chránit argentinské občany ve světě a v případě mimořádné situace jim umožnit přístup k zajištění zaměstnání, zdravotnictví, vzdělání apod. (Ministry of Foreign Affairs and Worship of Argentine Republic, nedatováno).

Vývoj zahraniční politiky Argentiny byl velice proměnlivý a návrat demokracie roku 1983 zaznamenal poprvé v historii ucelenou linii zahraniční politiky Argentiny. Argentinu velice zasáhla vláda Juana Dominga Peróna (1946–1955) který nastavil politiku tzv. *Perónismu*. Tato ideologie znamenala argentinskou zahraniční politiku a i v současné době můžeme napříč politickým spektrem najít politiky sympatizující k této ideologii (viz níže). Ideologie je založena na prvcích nacionalismu, populismu a socialismu. Perón inklinoval k italskému fašismu a jeho politika se vyznačovala v dělnické podpoře, silné centrální vlády. Jeho politika se ostře vytyčovala proti Spojeným státům a Velké Británii (Salvia dle Christovová 2011). Argentinu v roce 1976 zastihla vláda vojenské junty v čele s generálem Jorgem Rafelem Videlem, který vládl až do

---

¹⁹ Argentina o těchto ostrovech hovoří jako o Malvinách, ale v textu práce budeme využívat název Falklandské ostrovy.

vojenského režimu a argentinského přechodu k demokracii. Zahraniční politika je v této době charakterizována jako chaotická a Argentina se dokonce málem dostala do vojenského sporu s Chile kvůli sporným územím (Resende-Santos 2002: 98).

Prvním demokratickým prezidentem se stal Raúl Alfonsín, který byl zvolen roku 1983. Argentina, která právě zažívala přechod k demokracii, chtěla projektovat svou politiku jako stát propagující demokratické principy (Garland – Tulchin 1998: 166). Celá 90. léta jsou v podstatě politikou Carlose Menema, který zastával úřad od roku 1989 až do roku 1999. Na domácí půdě se Menem věnoval spíše ekonomickým a hospodářským činnostem, ovšem jeho zahraniční orientace se oproti Alfonsínovi změnila. Menem se zaměřil více na vztahy se státy mimo region Latinské Ameriky. Jeho politika směřovala především ke Spojeným státům (Garland – Tulchin 1998: 147). Menema vystřídal v roce 1999 prezident Fernando de la Rúa, který vstoupil do prezidentského úřadu za vrcholící argentinské krize, a proto se věnoval spíše ekonomickým reformám. Na konci jeho funkčního období můžeme zaznamenat lehký odklon od USA a upevnění vztahu se sousední Brazílií. V následujících letech, až do roku 2003, se zahraniční politika do jisté míry neměnila od prezidenta Menema. Během dvou let došlo v Argentině k vystřídání několika prezidentských vlád, které trpěly argentinskou ekonomickou krizí, a zahraniční politika zůstala stejná. (The Economist 2015).

V roce 2003 se stal prezidentem Néstor Kirchner a započal tzv. éru *Kirchnerismu*, jelikož po konci jeho funkčního období ho vystřídala v roce 2007 jeho žena Cristina Fernández Kirchnerová a tento post zastávala ve dvou volebních obdobích až do roku 2015. *Kirchnerismus* můžeme považovat podle G. Salvii (2011 dle Christovová) za politický směr, který se dostal k moci bez výrazných politických idejí. Stoupenci Kirchnerismu se hlásí především k odkazu Perónismu, a proto v něm můžeme vidět prvky populismu, nacionalismu, neustálé měnění názorů. Jeho vznik můžeme shledat i kvůli nespokojenosti vlády

prezidenta Menema, který vládl Argentině téměř po celá devadesátá léta. V rámci zahraniční politiky se tato éra vyznačovala velkou participací na mezinárodní sféře (Salvía dle Christovová 2011).

V roce 2015 nahradil prezidentku C. Kirchnerovou Mauricio Macri, který ukončil dlouholetou levicovou vládu. Jeho vítězství znamenalo posunutí argentinské politiky více do pravého středu. Jeho zahraničně-politickou prioritou se stalo sblížení se s USA. EU a samozřejmě především posilování vztahů se státy v regionu, především s Brazílií (Zbavitelová 2015). Co se týče globálních současných priorit Argentiny, Macri v roce 2016 na půdě Valného shromážení OSN prohlásil, že mezinárodní společenství prochází velkými změnami a musí se přizpůsobit aktuálním světovým hrozbám. Oznámil, že Argentina má nyní za cíl bojovat proti vymýcení chudoby, v boji proti obchodu s drogami, proti násilí spojené s organizovaným zločinem a podporovat sjednocení mezi občany. (Malcora 2016; GA of the UN 2016).

3 ZAHRANIČNĚ-POLITICKÁ OBLAST

3.1 MERCOSUR

Jak jsme zmínili hned v úvodu práce, vzájemné vztahy těchto zemí v oblasti zahraničně-politické, obchodní a ekonomické můžeme vyobrazit právě na integračním procesu MERCOSUR, a proto se některé informace a milníky prolínají do všech oblastí vzájemných vztahů. Mnoho autorů se shoduje na tom, že vytvořením integračního uskupení MERCOSUR přineslo především oteplení vztahů mezi Argentinou a Brazílií.

Argentina vždy cítila, že mezi ní a Brazílií panuje rostoucí asymetrie v regionu, a obě země byly až do počátku procesů demokratizace klasickými rivaly (Russell – Tokatlian 2016: 20). V Argentině došlo k demokratické transformaci již v roce 1983, kdy se konaly první prezidentské volby, ve kterých zvítězil odpůrce předešlého vojenského režimu – Raúl Alfonsín (vládl v letech 1983–1989). Naopak v Brazílii došlo ke změně z vojenského režimu k demokratickému o několik let později, a sice v roce 1985. Až v roce 1988 získala první demokratickou ústavu. V roce 1989 se konala přímá volba prezidenta, v níž vítězí Fernando Collor de Mello²⁰.

Můžeme říci, že vzájemná demokratizace obou režimů, které probíhaly vesměs ve stejnou dobu, přispěly též k navázání spolupráce mezi rivaly. V průběhu demokratizace označila brazilská vláda za nutné překonat vzájemnou nedůvěru mezi Argentinou a Brazílií. Brazílie, v čele s Cardoso, chtěla navýšit své mocenské postavení v regionu a po tomto úspěchu také navázat na posilování mocenských pozic na mezinárodní půdě (Vigevani – Oliverira 2007: 59). Jako nově demokratický stát Brazílie přijala i principy založené na svobodě a

---

²⁰ Svůj prezidentský úřad zastával od roku 1990 až do roku 1992, kdy byl odvolán senátem za podezření z korupce. Nahradil ho Itamar Franco, jako dočasný prezident.

dodržování lidských práv, jelikož prostřednictvím demokracie může dojít především k ekonomickým a politickým benefitům (Munck 2003: 1985).

K první spolupráci mezi oběma zeměmi došlo v období demokratického procesu. I přesto, že s iniciativou navazování spolupráce přišel především argentinský prezident Alfonsín, tak i Brazílie si byla vědoma nutné spolupráce. V roce 1986 byl podepsán Program pro integraci a ekonomickou kooperaci (PICE), který vyústil v dohodu o Integraci, kooperaci a rozvoji v roce 1988 (Mariano 2012: 120–121). Jeho cílem bylo sblížení a uvolnění napětí mezi státy. Můžeme říci, že tato kooperace v 80. letech a bilaterální Dohoda z Buenos Aires z roku 1990, značně přispěly k založení MERCOSUR v roce 1991, podepsaný v Asunciónu. Z počátku byl cíl tohoto projektu čistě ekonomický a cílem organizace bylo především vytvoření společného trhu mezi členskými zeměmi, kterými byla Argentina, Brazílie, Paraguay a Uruguay. Dalším cílem bylo umožnit mezi těmito státy volný pohyb služeb, zboží a také založit celní unii, která byla zavedena v roce 1995 (Mera 2001: 109).

Vedle ekonomického cíle založení tohoto uskupení byly i cíle politické a bezpečnostní, když prioritou MERCOSUR bylo zachovat stabilitu v regionu a prosazovat principy demokracie. Tento integrační proces zaznamenal prozatím ten největší milník v dějinách vztahů mezi Argentinou a Brazílií, protože oba státy po vlně demokratizace věřily v konečné usmíření a oteplení vztahů, v posílení vzájemné spolupráce a obchodních úspěchů. Především tehdejší prezident Brazílie Mello a argentinský prezident Menem byli označováni za hlavní osobnosti podpisu dohody (Mera 2001: 110).

3.1.1 Obchodní spory

Pro oba státy zaznamenal MERCOSUR od počátku velký obchodní nárůst, ovšem následně si ukážeme, co zapříčinilo změnu vztahů na půdě MERCOSUR mezi Argentinou a Brazílií. Jedním z důvodů změny vztahů jsou obchodní spory

na půdě uskupení. Období konfliktů se datuje již od poloviny 90. let. Brazílie byla od začátku dominantním státem v MERCOSUR, který svými ekonomickými ukazateli na půdě uskupení převyšovala ostatní státy. Brazílie ovšem nadále nebyla schopna čelit problémům, které zapříčinily nadhodnocený kurz brazilské měny – realu. Do té doby byl real vázáný na americký dolar, ovšem v roce 1999 došlo na vyhlášení realu na volně plovoucí kurz. Tím došlo k devalvaci brazilské měny (Vigevani – Oliveira 2007: 70).

Musíme si ovšem ukázat, co předcházelo této devalvaci a jakých sektorů se obchodní spory týkaly. Argentina upozorňovala na brazilský protekcionismus v obchodní politice a vláda se rozhodla ke značným protestům. Argentina se odvolávala k Brazílii za účelem změnit obchodní politiku s výrobky, jako jsou především bavlna a cukrová třtina. Argentina se domnívala, že brazilská vláda poskytuje nezákonné dotace svým pěstitelům cukrové třtiny. Tyto výrobky pak srážely argentinské zemědělství a obchod tím, že nezákonně podporované brazilské výrobky dorazily na argentinský trh za uměle konkurenceschopnou cenu (Carranza 2003: 79).

Stejně jako se Argentina domnívala, že Brazílie používá státní subvence na pěstování cukrové třtiny, to samé se týkalo automobilového průmyslu. Automobilový průmysl, který byl pro oba státy prioritní, neboť se jednalo o odvětví, které umožňovalo vytvořit velký počet pracovních míst a produkty mohly obě země vyvážet i mimo MERCOSUR (Ferro 1995: 3–5). Brazílie poskytovala daňové úlevy pro americkou automobilovou společnost Ford Motor či jihokorejské Asia Motors. V roce 1997 Brazílie se v rámci své ochranné politiky rozhodla uvalit dovozní licence na veškerý import. Argentina značně protestovala, aby Brazílie nadále zvýhodňovala tento obchodní trh. Dle Argentiny bylo toto brazilské jednání v rozporu s chodem uskupení MERCOSUR (HN 1999).

Tehdejší argentinský prezident Menem požadoval po Brazílii, aby poskytla argentinským firmám kompenzace. Argentina také bránila vstupu brazilských výrobků na argentinský trh, například v odvětví automobilového průmyslu. Výrobky z tohoto odvětví totiž bránily Argentině rozvíjet svou domácí výrobu a produkci. Obě země nebyly schopné se dohodnout na podmínkách, které by tato odvětví regulovala ke spokojenosti obou stran (Ferro: 1995: 3–5).

Nakonec Brazílie v lednu roku 1999 devalvovala svou měnu, brazilský real. Argentina ostře kritizovala Brazílii za devalvaci své měny, protože devalvace znamená protekcionismus ze strany státu. Kvůli ekonomické propojenosti obou zemí došlo k velkému proudu levných výrobků do zemí MERCOSUR, a především Argentiny, které dohnaly Argentinu k ochranným opatřením (HN 1999).

To mělo velký dopad na všechny státy v MERCOSUR, nejen na Argentinu. Ovšem tyto dvě země byly v rámci MERCOSUR nejdůležitějšími partnery, a proto měla brazilská devalvace měny největší dopad právě na ni. Argentina se začala obávat přetrvávajících brazilských subvencí a také velkému přílivu brazilských výrobků, které by mohly zaplavit argentinský trh (Carranza 2003: 67). Tato levná konkurence nakonec vedla ke krachu některých argentinských podniků a továren (zejména se zemědělskými výrobky a automobily).

I přesto, že tento obchodní sektor byl mezi oběma zeměmi velice rozporuplný, Argentina si v průběhu své finanční krize uvědomila, že Brazílie je pro ni důležitým obchodním partnerem a ustoupila v některých dohodách, jelikož se nechtěla dostat do další konfrontace. Brazílie nebyla schopna ovlivnit takto velký dopad na argentinskou ekonomiku. Argentinská vláda, obávající se z prohloubení krize, začala provádět různá opatření, jako byly státní zásahy na vývoz a dovoz. Ta byla ostře kritizována brazilským ministrem zahraničí a

dokonce Argentinu obvinil z dumpingu některých výrobků. Dopad této krize zapříčinil i přerušování vzájemných jednání na půdě MERCOSUR (Coha 2005).

V roce 2002 přijaly obě země dohodu o ukončení krize. Tato dohoda, Protokol Olivos, měla upravovat spory mezi členskými státy a minimalizovat rozdíly mezi nimi. I přesto, že se některé obchodní spory podařilo vyřešit, některé stále přetrvávají a některé se řeší dodnes. I po přijetí Protokolu z Olivos byl neustále problém v obchodních vztazích (Keller 2012). I přesto, že obchodní sektor byl mezi oběma zeměmi velice rozporuplný, Argentina si v průběhu své finanční krize uvědomila, že Brazílie je pro ni důležitým obchodním partnerem a ustoupila v některých dohodách, jelikož se nechtěla dostat do další konfrontace. Brazílie nebyla schopna ovlivnit takto velký dopad na argentinskou ekonomiku. Argentinská vláda, obávající se z prohloubení krize, začala provádět různá opatření, jako byly státní zásahy na vývoz a dovoz. Ta byla ostře kritizována brazilským ministrem zahraničí a dokonce Argentinu obvinil z dumpingu některých výrobků. Dopad této krize zapříčinil i přerušování vzájemných jednání na půdě MERCOSUR (Coha 2005).

Dostáváme se k tomu, že v rámci integrace existovaly na půdě MERCOSUR právě obchodní spory mezi Argentinou a Brazílií, které zpomalovaly proces vzájemné integrace. Ovšem nejen tyto spory brzdí prohlubování integrace. Důvod k založení organizace bylo vyhnout se supranacionálnímu rozhodování. Překážky v rozhodovacím procesu MERCOSUR je převážně institucionální povaha uskupení, jež klade velký důraz na mezivládní přístup. Tento důraz oslabuje rozvoj integrace, protože rozhodovací proces závisí na národních zájmech, čímž se klade i velký důraz na prezidentskou diplomacii (více viz kapitola 6). To znamená, že v rozhodovacích principech jsou důležitá rozhodnutí každého státu, tedy založených na jednomyslnosti, kdy každý stát disponuje právem veta. Orgány mají malou

autonomii a rozhodování závisí na vedoucích představitelích (Culpi – Pereira 2011).

Jelikož je Brazílie největší ekonomikou Jižní Ameriky a ostatní země v MERCOSUR jsou na ní závislé, má Brazílie dominantní postavení v uskupení. To je dáno nejen ekonomickou mocí, ale i jejím celkovým mocenským postavením v regionu. Pro Brazílii je mezivládní princip v rámci organizace velice výhodným. Ke schválení veškerých opatření či rozhodnutí je nutné její slovo. Brazílie na půdě organizace odmítá snahy Uruguaye a Paraguaye na zavedení nadnárodních principů, které by jim umožnily prosadit leckterá opatření bez brazilského souhlasu (Keller 2012; Culpi – Pereira 2011). Kirchnerovi se nelíbila brazilská mocenská pozice na půdě MERCOSUR a požadoval některé změny v rámci fungování organizace. Dále požadovala zavedení některých kontrolních mechanismů v rámci brazilské obchodní politiky, které Brazílie odmítala (Russell – Tokatlian 2016: 24). Kirchnerova administrativa žádala, aby MERCOSUR přešel k otevřenější politice a mohl by uzavírat spolupráce a dohody o volném obchodu s dalšími zeměmi. Brazílie a Argentina měly v této době odlišné představy o směřování uskupení. Pro Brazílii by větší otevřenost organizace znamenala přijetí závazků, se kterými nesouhlasila. Argentina očekávala, že v těchto směrech by mohla Brazílie učinit nějaké ústupky, zejména v přijetí ochranných mechanismů, kterých se Brazílie nechtěla vzdát (De Lima – Hirst 2006: 30–31).

Důležitým milníkem institucionální reformy na půdě MERCOSUR se stal rok 2000, kdy došlo k jednání o vytvoření dvou nových institucí: Parlament a Stálý revizní tribunál. Parlament, zahajující svou činnost až v roce 2007, měl nahradit dosavadní instituci Společná parlamentní komise (Keller 2012). Instituce Stálý revizní tribunál vznikl podepsáním Protokolu z Olivos z roku 2002, kdy se stal hlavní institucí, která měla řešit spory mezi zeměmi na půdě MERCOSUR. Parlament MERCOSUR, tvz. Parlasur, je nezávislý legislativní orgán, který má

poradní funkci v rozhodovacím procesu MERCOSUR. Je založen na počtu poslanců z každé země. Nejvíce má Brazílie s číslem 76, 43 z Argentiny, stejný počet poslanců má Uruguay a Paraguay - 18 (Keller 2012).

3.1.2 Argentinská krize

Ve chvíli, kdy Argentinu zasahovala finanční krize, se odklonila od spolupráce s Brazílií a dochází k prohloubení spolupráce s USA. Argentina se začala opět přiklánět k USA z mnoha důvodů, které se vzájemně překrývají. Prvním důvodem je ochlazení vztahů Argentiny a Brazílie, které vzniklo na základě finanční krize. V té době, koncem 90. let, se Argentina potýkala se začínajícími finančními problémy, které do velké míry prohloubila devalvace brazilské měny. Zároveň si Argentina byla vědoma, že brazilské mocenské postavení roste a její rival nechtěl být v pozadí. V USA Argentina možnost proniknout na mezinárodní sféru (Vigevani – Oliverira 2007: 66).

Již v roce 1998 se vzájemně USA a Argentina označily jako spojenci navazující užší vazby. Velkým příkladem spolupráce mezi USA a Argentinou můžeme vidět především v úsilí Menema o začlenění země do struktur NATO. Argentina v tomto kroku viděla velkou možnost dostat se do většího mezinárodního povědomí, jelikož by se stala prvním státem z jižní polokoule, který by se stal stálým členem NATO. Tento krok byl ovšem velmi kritizován Brazílií, které vadila značná neinformovanost o argentinských plánech, kritizovala náhlost těchto kroků a značnou nepromyšlenost celého projektu. Především se Brazílii nelíbilo takové sbližování s USA. Silné partnerství Argentiny a USA by pro brazilského lídra Jižní Ameriky znamenalo značné oslabení mocenské pozice. Nejen z toho důvodu také kritizovala náhlost a nepromyšlenost těchto kroků o přistoupení k NATO. S tím se nakonec ztotožnil i tehdejší tajemník NATO Javier Solana, který poukázal na to, že projekt zůstane prozatím jen pro státy severní polokoule. Dále Argentina aktivně podporovala i

americkou invazi ve Válce v zálivu, či intervenci na Haiti (Carmen – Rush 1992: 35-36).

Počátek 21. století přinesl opět změnu v postavení vztahů mezi Argentinou, Brazílií a USA. V Argentině v té době probíhala finanční krize, která vrcholila až do roku 2002. V roce 1999 vystřídal prezidenta Menema na jeho postu prezident nový, a sice Fernando de la Rúa (The Economist 2015), který se musel potýkat především s nestabilní ekonomickou situací. Navzdory některým brazilským plánům a vytváření ekonomických nástrojů s cílem zotavit argentinskou ekonomiku, dosáhla Argentina v roce 2000 několikamiliardového dluhu a byla nucena vyhlásit státní bankrot (de Wiel 2013). Mezinárodní měnový fond donutil Argentinu k vyhlášení volně plovoucího kurzu argentinské měny – pesa (The Economist 2015).

3.1.3 Nástup levicových prezidentů

Dalším mezníkem, který měl dopad na změnu zahraniční politiky vůči Jižní Americe, byly nečekané teroristické útoky z 11. září. George W. Bush přeformuloval svou zahraniční doktrínu a rozhodl se zaměřit na válku proti terorismu. Jak Argentina, tak Brazílie ostře kritizovaly Bushovy priority a odvrácení se od regionu Jižní Ameriky (Livingstone 2011: 166–167) a současně vrcholící argentinská krize se nedočkala větší podpory od USA. Na počátku nového tisíciletí Argentina stále ještě vnímala USA jako spojence, a proto nedostatečná podpora od amerického hegemonu na půdě mezinárodních institucí, např. Mezinárodního měnového fondu, Argentinu zklamala (Livingstone 2011: 166–167).

Brazílie si v té době byla vědoma, že pokud chce nadále dosahovat svého cíle o stabilizaci regionu Jižní Ameriky, je nutné vytvořit opatření, která by pomohla nastartovat opět ekonomické stimuly v Argentině. V té době došlo k opětovnému oteplení argentinsko-brazilských vztahů, jelikož to byla právě

Brazílie, která vyjednávala lepší podmínky na mezinárodní půdě, jejichž cílem bylo snížení argentinského dluhu a finanční výhody (Carranza 2010: 3).

Tato finanční krize dostala argentinskou politickou sféru do velké nestability a během dvou let se na postu prezidentského křesla vystřídal několik prezidentů. Velké nepokoje veřejnosti vedly nakonec ke zvolení levicového populistického prezidenta Kirchnera. Již od počátku jeho zvolení značně ovlivnilo Argentinu ve sblížení s Venezuelou, kde se v roce 1999 dostal k moci Hugo Chávez, politik značně se vymezující vůči politice USA (Russell – Tokatlian 2016: 64). Kirchner vyznával podobné ideje a sdílel podobné názory, jako byly ty Chávezovy. Z tohoto bylo patrné, že i argentinská politika se bude odklánět od USA. Zatímco se USA věnovaly boji proti terorismu a chystající se invazi do Iráku, v Jižní Americe započala vlna nově vzniklých levicových vlád, které se chtěly vymezit vůči Spojeným státům (Livingstone 2011: 169–171).

Brazílie i Argentina v té době tedy odmítaly zasahování USA do vztahů na jihoamerickém kontinentu. V Brazílii se po Cardosově úřadě dostal k moci levicový politik da Silva, jehož cílem byla především podpora Brazílie jak na regionální, tak i na globální úrovni. Kirchner si byl vědom, že da Silva bude svými zahraničně-politickými cíly budovat větší mocenskou pozici pro Brazílii, a proto se Kirchner začal více sblížovat s Venezuelou, což také zapříčinilo, že Venezuela vstoupila do vyjednávání o členství v MERCOSUR. V roce 2006 byl vstup potvrzen, ovšem oficiální vstup Venezuely do MERCOSUR byl až v roce 2012²¹, a tak rozšířila členskou základnu již na pět států (BBC News 2012). Venezuelský vstup do MERCOSUR již od roku 2006 shledávala Argentina za velice výhodné. Kirchner se snažil získat si větší legitimitu u svých voličů a prosazoval populistickou politiku, jakou měl Chávez, tedy kritické připomínky na washingtonské mezinárodní organizace a na USA jako celek. Pro Brazílii vstup

---

²¹ Argentina, Brazílie i Uruguay byly pro vstup Venezuely v roce 2006, ovšem Paraguay nesouhlasila. Zdůvodňovala to především tím, že režim Cháveza je nasměrován příliš doleva. Ostatní členové pozastavili Paraguayi členství, jelikož tento postup považovali za protidemokratický (Wichs 2012).

Venezuely znamenal zvýšení spolupráce s potenciálním konkurentem, což Brazílie považovala za výhodné. Zároveň viděla pozitiva v rozšíření tržních cest. Jeho velkým projektem bylo vytvoření Unie jihoamerických národů. Prvopočátky UNASUR už ovšem můžeme hledat v Cardosoově administrativě (Osava 2000).

Cílem da Silvy byl vytvořit politicky semknutý MERCOSUR, který se bude vymezovat vůči Spojeným státům. V té době můžeme i zaznamenat odmítavý postoj vůči iniciativě USA založit Celoamerickou zónu volného obchodu (FTAA), do které chtěly USA zapojit celý americký kontinent. Poté, co MERCOSUR založil v roce 1994 společnou celní unii, USA začaly na tuto organizaci nahlížet jako na potenciální rivalské uskupení v Jižní Americe. V roce 2005 se na summitu v Miami mezi FTAA a MERCOSUR vymezovala Brazílie a Argentina vůči nalezení společných dohod a konsenzu velice negativně. Jednání i plány FTAA skončily téhož roku neúspěchem (Crandall 2011: 159–160).

Můžeme také zmínit sbližování obchodních cest mezi Argentinou a ostatními aktéry. Dle Russella a Tokatlina (2016: 25–26) se v Argentině s nástupem Kirchnera objevovat anti-brazilská rétorika jak z pravého, tak z levého spektra politiky, především kvůli brazilským snahám dominovat regionu a na mezinárodní sféře. Argentina se začala sbližovat více sbližovat, mimo již zmíněnou Venezuelu, s Mexikem. Da Silva podporoval integraci především v rámci regionu Jižní Ameriky nežli celé Latinské Ameriky, čímž by se zbavil Mexika. Argentina usoudila, že celkově ekonomická a obchodní výměna je mezi nimi relativně nízká a rozhodla se hlouběji spolupracovat s Mexikem, v čemž Kirchner viděl omezení brazilské síly. V roce 2007 podepsala Argentina a Mexiko smlouvu o strategickém partnerství (Russell – Tokatlina 2016: 25–26).

Co se týče Venezuely, za povšimnutí jistě stojí zvýšení obchodu Argentiny s Venezuelou v období tzv. Kirchnerismu a nyní. Jak jsme již uvedli, Kirchner byl zvolen v roce 2003 a začal inklinovat ke spolupráci s Venezuelou. V tomto roce činil argentinský export do Venezuely 139,72 tisíc USD (WITS a), v roce

2004 se číslo již zvýšilo na 431,78 tisíce USD (WITS a) a v době, kdy C. Kirchner potvrdila jednu z největších dohod s Venezuelou v roce 2010, se poté celkový export vyšplhal v roce 2012 až na 2,22 milionů USD (WITS c). Poté se začal pochopitelně export do Venezuely snižovat, jelikož C. Kirchnerovou vystřídal na prezidentském postu Macri, který odmítal levicovou a nedemokratickou venezuelskou vládu. Z toho důvodu se export snížil za rok 2015 na 1,34 milionů USD (WITS c) a jistě se bude číslo ještě snižovat.

Zde můžeme vidět zvýšení argentinského expoertu během počátku administrativy N. Kirchnera (2003-2011) s Mexikem (přičemž s nástupem jeho ženy se export lehce snížil) a Venezuelou:

Argentinský export v USD do vybraných zemí (2003-2015).

Rok	Mexiko	Venezuela
2003	796,21 tisíc	139,72 tisíc
2004	1,03 milionů	431,78 tisíc
2005	1,16 milionů	509,73 tisíc
2007	1,43 milionů	1,11 milionů
2012	889,13 tisíc	2,22 milionů
2015	820,30 tisíc	1,34 milionů

Zdroj: WITS (2017a), WITS (2017b), WITS (2017c), WITS (2017d), WITS (2017e), WITS (2017f).

S nástupem prezidentky Kirchnerové se zlepšila rétorika vůči Brazílii, jelikož si Argentina uvědomovala důležitost brazilského souseda. Důraz byl kladen na posilování integrace v regionu a posilování vzájemných obchodních

vazem. Ovšem v rámci této oblasti nadále zůstávaly spory na půdě MERCOSUR v otázkách obchodní politiky a protekcionismu (Russell – Tokatlian 2016: 28).

Dalším významným partnerem se stala Evropská unie. MERCOSUR začal vyjednávat s Evropskou unií o volném obchodu již od poloviny 90. let. Evropské unii se ovšem nelíbil značný protekcionismus výrobků především brazilských a argentinských. Dohody pak byly obnoveny v roce 2010. Od té doby se právě argentinským významným partnerem také stala Evropská unie, která je kromě Brazílie argentinským významným obchodním partnerem (Chvátalová 2014). Ovšem díky větší kooperaci Argentiny s Čínou, se obchodní vztahy mezi Argentinou a Evropskou unií ochladily. V současné době se do Latinské Ameriky snaží pronikat Čína se zájmem o tamější komodity. V roce 2011 projevila Čína zájem o dohodu s MERCOSUR o volném obchodu, což by pro Argentinu mohlo být výhodné a nalézt další trhy. Pro Brazílii tento obchodní vztah mezi Čínou a Argentinou může způsobovat nižší odbyt brazilských výrobků jak v Argentině, tak v Číně. Čína se mezi Argentinou a Brazílií objevila jako třetí strana, která se začala více zajímat o argentinské komodity (Bekerman – Dulcich – Moncaut 2013).

3.1.4 Současná obchodní výměna

Argentina v současné době prochází ekonomickou transformací podporující ekonomický rozvoj, který napomáhá integraci do globální ekonomiky. Prezidentské volby z roku 2015 a nová vláda prezidenta Macriho implementuje klíčové reformy, jako je například sjednocení směnného kurzu, snížení inflace apod. (The World Bank 2016). Dle World Bank data (2015) čítá HDP Argentiny 584,71 miliard USD. Dle OEC (2015a) je argentinský export na žebříčku řazen na 45. místě. Mezi největší vývozní komodity patří především sója (9,6 bilionů USD) a kukuřice (3,2 bilionů USD). Brazílie se řadí mezi největšího argentinského obchodního partnera, argentinský vývoz do země za rok 2015

tvořil 10,1 bilionu USD, dovoz z Brazílie tvořil 12,9 bilionů USD (OEC 2015a). V závěsu za Brazílií jsou pak důležitými obchodními partnery aktuálně Čína a USA, jak z hlediska vývozu, tak dovozu (OEC 2015a).

Dle OEC (2015b) je Brazílie 21. největším exportérem na světě. V roce 2015 její export činil až 195 bilionů USD (OEC 2015b). Mezi největší brazilské vývozní komodity patří sója (21,1 bilionů USD), železná ruda (11,8 bilionů USD) a ropa (7,8 bilionů USD) (OEC 2015b). Největším obchodním partnerem jsou z hlediska vývozu a exportu Čína na prvním místě, USA na druhém místě a Argentina je na místě třetím, kam brazilský vývoz činil v roce 2015 12,9 bilionů USD (OEC 2015b). HDP Brazílie činilo za rok 2015 1,8 bilionů USD (The World Bank 2015), které se v porovnání s rokem 2014 rapidně snížilo z částky 2,46 bilionů USD (The World Bank 2015). To značí, že v poslední době Brazílie prochází hlubokou recesí, která je zapříčena také velkou politickou krizí v zemi. Politická krize probíhala ještě předtím, než došlo k impeachmentu prezidentky Rouseffové v srpnu roku 2016. Současný prezident Temer představil reformní programy, které by měly vytvořit stabilní prostředí pro nové investice (The World Bank, nedatováno).

Členové MERCOSUR se podíleli v roce 2015 na obchodní výměně ve výši 2,8 bilionů USD. Jen Argentina a Brazílie z tohoto čísla produkovala 2,3 Bilionů USD, tedy 83 %. Na základě těchto čísel můžeme jasně vidět dva nejdůležitější obchodní partnery v rámci organizace (Renwick 2016).

V současné době můžeme říci, že co se týče argentinsko-brazilských obchodních vztahů, stále jsou sužovány především brazilskými vývozy do Argentiny. Musíme ovšem srovnat přístup brazilské administrativy za Rouseffové a nyní. Rouseffová kritizovala v roce 2011 zavedení ochrannářských opatření, která navrhla Argentina. Nyní je situace z pohledu Brazílie jiná. Země usoudila, že je lepší hledat kompromis, aby se zabránilo k vyhocení situace (MZV nedatováno). Současný argentinský prezident Macri a brazilský prezident Temer

se v únoru letošního roku sešli, s cílem prohloubit vzájemnou ekonomickou spolupráci na půdě MERCOSUR. Temer oznámil, že chce odstranit některé překážky v obchodě, které byly zmíněny výše. Oba prezidenti se ujali úřadu uprostřed hospodářské krize, která sužovala obě země. Oba se shodli na tom, že jsou v rámci organizací nejdůležitějšími partnery. Argentina zastává třetí místo brazilského exportu (hned za Čínou a USA). Pro Argentinu je Brazílie v exportu na prvním místě, i přesto, že díky brazilské krizi se Argentina snažila diverzifikovat svůj vývoz do Asie či do Evropy (Adghirni – Malinowski 2017).

V roce 2015 nahradil prezidentku C. Kirchnerovou dosavadní pravice vyhrazený Macri, který ukončil dlouholetou levicovou vládu. Jeho vítězství znamenalo posunutí argentinské politiky více do pravého středu. Jeho zahraničně-politickou prioritou se stalo sblížení se USA, EU a samozřejmě především posilování vztahů s Brazílií. Zároveň odsoudil politický systém Venezuely, který dle něj nemá co dělat s demokracií (Zbavitelová 2015).

Můžeme říci, že s novým prezidentem Macrim Argentina zažívá reformní období. Dle analytiků Macri opustil ekonomický intervencionismus, liberalizoval obchod a opět zapojil Argentinu do světové ekonomiky. Naopak Brazílie trpí obrovskou recesí, která je umocněna politickou krizí probíhající v dobách, kdy byla odvolána prezidentka Rouseffová, když byla obviněna z rozsáhlé korupce (Mander – Pearson – Rathbone 2016). Můžeme vidět, že reálný růst HDP argentinské ekonomiky s HDP 879,4 bilionů USD klesl jen na -1,8 % (CIA 2017a), zatímco Brazílie disponující 3,02 trilionů USD poklesla na 3,3 % reálného růstu HDP (CIA 2017b). Argentinské HDP na hlavu (*per capita*) bylo v roce 2016 20,200 tisíc USD (CIA 2017a), zatímco Brazílie HDP na hlavu 15,200 tisíc USD (CIA 2017b).

Poté, co se v Argentině dostal k moci Macri, nedlouho na to brazilský parlament vyjádřil nedůvěru bývalé prezidentce Dilmě Rouseffové. V moci jí nahradil Temer v roce 2016, který do té doby byl viceprezidentem Brazílie za

Stranu brazilského demokratického hnutí. Můžeme říci, že obě země se opět svými vládami naklonily více do pravého politického spektra. USA se nyní snaží naklonit si státy Jižní Ameriky, jako Argentinu a Brazílii opět pod svou sféru vlivu. Současní ministři zahraničí Argentiny (Susana Malcorra) a Brazílie (Jose Serra) se v současné době shodli na urychlení dohod o volném obchodu s Evropskou unií. Především kvůli tomu, že Trump se zavázal k omezení těchto dohod, a proto ministryně Malcorra oznámila, že Argentina i Brazílie musejí jednat rychle v otevření se světu (MercoPress 2016a).

Od roku 2015, kdy se v Argentině a Brazílii dostali k moci pravicovější prezidenti, dochází na půdě v MERCOSUR mezi nimi a Venezuelou k velkému napětí. Především se jednalo o venezuelské porušování lidských práv, k jehož dodržování byla vyzývána již od roku 2012, kdy byla do organizace oficiálně přijata. Z nesplnění požadovaných podmínek organizací, byla vyřazena z uskupení v prosinci 2016 a MERCOSUR tak nyní má opět pouze čtyři členy²² (BBC News 2016).

3.2 UNASUR

Da Silva měl, již od počátku svého zvolení v roce 2003, ambice posunout Brazílii na výraznější pozici v mezinárodním systému. Jeho velkým projektem bylo vytvoření Unie jihoamerických národů. Prvopočátky UNASUR už ovšem můžeme hledat v Cardosoově administrativě, jelikož jeho plán z roku 2000, který představoval první summit všech prezidentů Jižní Ameriky. Již na konci 90. let Cardosoova vláda považovala Jižní Ameriku za jedinečný region, který by se měl integrovat jen čistě ze států tohoto regionu. Tím, že by se integrovala jen Jižní Amerika, pro Brazílii by to znamenalo setřesení nejen

---

²² V roce 2015 byl schválen požadavek pro vstup Bolívie do organizace. Prozatím její členství nebylo ratifikováno všemi parlamenty.

dalšího potenciálního rivala – Mexika, jehož mocenský vzestup stoupal, ale také další střeadoamerické státy, které byly závislé na USA (Malamud 2011: 5–6).

Da Silva chtěl pokračovat v Cardosoově zahraniční politice zaměřené na regionální politiku a prohlubování integrace a spolupráce v rámci regionu, ve kterém by si Brazílie stále udržovala mocenské postavení. Také apeloval na upevnění vztahů s Argentinou – díky kvalitním vztahům s Argentinou by se udržela stabilita regionu. Z tohoto regionálního postavení se chtěl dále prosazovat i na globální sféru. V té době, na počátku administrativy da Silvy v roce 2003, můžeme zaznamenat začínající spolupráci Brazílie na projektech (např. uskupení IBSA).

S cílem prohloubit regionální integraci, se da Silva rozhodl otevřít již zmíněný Cardosoův projekt z roku 2000, který představoval summit všech jihoamerických prezidentů. V roce 2004 v Cuzcu bylo založeno Jihoamerické společenství národů, které se v roce 2008 změnilo na Unii jihoamerických národů. Tento integrační projekt se stal velice ambiciózní, jelikož měl za cíl propojit uskupení MERCOSUR s Andským společenstvím. Pro Brazílii to především znamenalo nové možnosti trhu, jelikož státy působící v Andském společenství byly do té doby víceméně izolovány a i pro ně tato výzva znamenala nové možnosti (Wigell 2011: 3).

Jak si ovšem Brazílie plánovala velké mocenské postavení prostřednictvím UNASUR, naplnění vize mělo i pár trhlin. Jak jsme již zmínili, Kirchner se snažil více spolupracovat s dalšími státy, jako byla Venezuela či Mexiko. Spolupráce s Mexikem znamenala vyvažování Brazílie v rámci celého regionu Latinské Ameriky, nejen jen Jižní Ameriky, jak si představoval da Silva. Větší spolupráce Kirchnera a Cháveze přispěla především i k integraci na půdě UNASUR. Chávez měl v rámci tohoto integračního projektu své nápady a projekty, které šly v rozporu s brazilskými cíli. V první řadě chtěl Chávez založit takzvanou Banku jihu (*Banco del Sur*) a stavbu trans-jihoamerického plynovodu (Springerová 2009:

272–273). Tento ropovod měl být téměř dva kilometry dlouhý a měl vést skrz Argentinu, Brazílii a Venezuelu. Chávez a Kirchner se setkali ohledně tohoto projektu již v roce 2005. Brazílie tuto iniciativu odmítla s odůvodněním vlastních ropných zásob (BBC News 2005). Co se ovšem Brazílii již nepodařilo odmítnout, byl projekt s cílem vytvořit Banku jihu. Jednalo se o další Chávezův nápad podpořený především Argentinou. Tato banka se měla vymezovat vůči Západem vytvořeným institucím, jako jsou Světová banka či Mezinárodní měnový fond. Brazílie tento projekt kritizovala a připojit se odmítala. Ovšem jelikož musela respektovat pravidla váženého hlasování (tzv. jeden stát, jeden hlas) na půdě UNASUR, musela na návrh přistoupit. Tato nově vytvořená Banka jihu měla půjčovat peníze pouze státům Jižní Ameriky, což alespoň Brazílie považovala za výhodu, ze které nemohly čerpat i státy Střední Ameriky a zachovat tak pouze stávající integraci Jižní Ameriky (Springerová 2009: 22).

3.3 Rada bezpečnosti OSN

Rada bezpečnosti OSN se skládá z 15 členských států. V současné době má pět stálých členů, které disponují právem veta (Čína, Francie, Rusko, USA a Velká Británie). Zbylých deset členů je voleno Valným shromážděním vždy na dvouleté období. Již od konce studené války probíhají na mezinárodní scéně diskuze o revizi stálých členů. Aktuální složení Rady totiž můžeme shledat v poválečném uspořádání (UN 2016). Po konci studené války však došlo k mocenskému vzestupu dalších aktérů, dosahujícího stále většího zastoupení na mezinárodní půdě. V rámci Rady bezpečnosti existuje několik uskupení států domáhajících se diskuze nad tímto problémem a pozměnění stálých členů. Nejznámější skupinou kandidátů na nové křeslo v Radě bezpečnosti je skupina G4, která vznikla roku 2004, do které patří Indie, Japonsko, Německo a Brazílie. Tato skupina také usiluje o to, aby tyto čtyři státy získaly stálé křeslo v Radě, a také usilují o rozšíření rady o další dva stálé členy, přičemž tyto další dvě křesla

by měly získat zástupci z afrických zemí. Další snahou je také rozšíření nestálých členů na počet 25 (Berger 2011; Stuenkel 2010: 56).

Už již z počátku 90. let se Brazílie začala otevírat světu a získala si regionální statut velmi mocenského státu. Z toho důvodu se rozhodla aspirovat na stálé křeslo v Radě bezpečnosti a zastupovat tak Jižní Ameriku (Stuenkel 2010: 56). Argentina tento krok považovala za nebezpečný vůči své pozici v Jižní Americe. Tehdejší argentinský prezident Menem tento krok odsoudil, protože pokud by Brazílie měla stálé křeslo, mocensky by se zvedla a dle něj by se mohla narušit mocenská rovnováha v regionu Jižní Ameriky (Stuenkel 2010: 56-57).

V té době, kdy vznikla skupina G4 se už Brazílie prosazovala více v globální sféře, například sílila spolupráce s Indií a Jižní Afrikou. Brazílie ovšem narazila na argentinskou kritiku, která nesouhlasí s Brazílií jako kandidátským státem. Argentinský nesouhlas můžeme vidět v uskupení UFC do níž patří kromě Argentiny také Itálie, Kanada, Mexiko, Pákistán a Španělsko. Tato skupina se výrazně staví v opozici G4. UFC, stejně jako G4, žádá o rozšíření Rady bezpečnosti, ovšem pouze o nestálé členy, které by čítaly dohromady 25 křesel (Stuenkel 2010: 56–57). Můžeme říci, že Argentina se tímto snažila zamezit k většímu mocenskému vzestupu Brazílie jak na regionální, tak na globální úrovni prostřednictvím vytvořením skupiny opozičních států. Jak jsme již zmínili, Argentina se za Kirchnerovy vlády začala více sbližovat s Mexikem za snahy snížit brazilskou moc v regionu. Toto sbližování souviselo i s argentinským nesouhlasem brazilských snah o reorganizaci Rady bezpečnosti (Russell – Tokatlian 2016: 25–26).

Argentina v roce 2013 získala od Valného shromáždění dostatečný počet hlasů (182) stát se nestálým členem Rady bezpečnosti a zastupovat jihoamerický region. Současně Argentina získala i lepší status na mezinárodní půdě. Organizace OSN dokonce oznámila, že budou Argentíně důvěřovat v oblasti prosazování míru, bezpečnosti a nadále bude uznávat hodnoty, jaké Společnost

národů uznává (Mercopress 2012). Argentina se snaží na půdě OSN vyzdvihovat i své globální politické cíle, kterými jsou, jak jsme si řekli především dodržování lidských práv, životní prostředí či životní úroveň. V září roku 2015 se například prezidentka Kirchner účastnila mezinárodní schůzky OSN o genderových právech a postavení žen (Federman 2015).

V té době, kdy se Brazílie snažila o stále křeslo v Radě bezpečnosti a byla založena G4, se zapojila do stabilizační mise v Haiti. Tato mise (MINUSTAH) byla zřízena pod rezolucí RB v roce 2004 z důvodu vnitrostátního konfliktu, který skončil státním převratem. Brazílie byla od začátku aktivním kandidátem na zapojení se do této mise. Můžeme říci, že její angažovanost lze vysledovat především z důvodu vytvoření si podpory v OSN, zviditelnit se na mezinárodní scéně a získat celkovou prestiž vytvořenou na základě *soft power*. Brazilská mise dopadla úspěšně za pomoci i ostatních států, mezi nimiž byla i Argentina. Tato mise je zmiňována právě proto, že Argentina aktivně pomohla Brazílii v této misi, která měla Brazílii pomoci k získání větší mocenské pozice v rámci struktur OSN. Argentina se stala 4. největším přispěvatelem v této misi, ve které nasadila až 700 vojáků. Její angažovanost může být do velké míry vysvětlena dlouhodobým apelem v argentinské zahraniční politice na stabilitu regionu a také lze tuto činnost charakterizovat za navýšení své *soft power* a prestiže (Bonfili 2013).

3.4 WTO

V rámci vzájemných vztahů na globální úrovni je také můžeme zmínit jednání na půdě Světové obchodní organizace. Brazílie se v roce 1995 podílela na transformaci Všeobecné dohody o clech a obchodu (GATT) ve WTO, a stala se jejím členem. Své požadavky ovšem začala aktivně prosazovat až od nástupu prezidenta da Silvy. Především se jednalo o snahu změnit obchodní politiku, která prozatím vedla k nekonkurenceschopnosti produktů (zejména

zemědělských) rozvojových zemí. Brazílie vyjednávala na půdě WTO především v rámci takzvané jiho-jihní spolupráce (*south-south cooperation*), která se vyznačuje participací nově rostoucích mocností, jejichž zájmy a cíle tkví především ve vyjednávání podmínek států globálního Jihu. Tato spolupráce na půdě WTO se vyznačuje především vůči zemědělské politice zemí Západu, zejména vůči Spojeným státům (Crandall 2011: 167–168).

Argentina v této době zastávala brazilské snahy na půdě WTO a taktéž podporovala změnu zemědělské politiky. Uvést můžeme společnou argentinsko-brazilskou aktivitu v rámci rozvojové skupiny G20²³ (označující i jako G20+), založená roku 2003 a která se také zaměřuje na jiho-jihní spolupráci vymezující se také jako opoziční uskupení vůči přístupům „bohatého Severu“. Oba státy byly v této skupině aktivními členy, podporující ekonomický růst rozvojových zemí. V rámci WTO se konal summit v katarském Dauhá, kde aktivně vystupovala skupina G20 v oblasti zemědělské politiky a kritizovaly subvence, které USA poskytují svým zemědělcům. G20 v tomto vyjednávání zaznamenala úspěch, který vyústil v pokutu Spojeným státům za subvenční politiku zejména pro zemědělce pěstující bavlnu. Brazílie tak získala ještě větší vliv na mezinárodní scéně (Crandall 2011: 169).

V roce 2005 dokonce Brazílie chtěla obsadit svého kandidáta na post generálního ředitele Světové banky. V té době Argentina již odmítala brazilské ambice na křeslo v Radě bezpečnosti a další post pro Brazílii v globální instituci si nepochybně také představit nedovedla. Pro Argentinu brazilský úspěch na mezinárodní scéně zřejmě představoval obavu z většího mocenského vlivu, a proto Argentina raději podpořila kandidáta Uruguaye, který porazil kandidáta brazilského (Malamud 2011: 9). Z těchto argentinských kroků je opět patrné, že Argentina lobbuje za prospěch regionu, například za spravedlivé podmínky pro

---

²³ G20 je také používáno v souvislosti dvaceti největších ekonomik, do které mimo jiné patří i některé státy participující i na rozvojové G20 (G20+).

státy rozvojového Jihu. Ovšem jakmile se jedná o významný brazilský úspěch, který by ještě více Brazílii utvrdil v mocenském postavení v regionu, Argentina její aspirace omezuje. V roce 2013 se ovšem Brazílii již podařilo prosadit svého kandidáta na post generálního ředitele WTO, kterým se stal Roberto Azevedo a stal se tak vůbec prvním zástupcem v historii, který je z Jižní Ameriky. Tímto úspěchem si Brazílie dokázala udržet svou mocenskou pozici především v regionu (Bourcier 2013).

4 ENERGETICKO-BEZPEČNOSTNÍ OBLAST

Na konci 70. let se obě země zaměřily na vzájemné sblížování v rámci bezpečnosti, které do budoucna ovlivnilo regionální spolupráci nejen v této oblasti, ale i v oblasti ekonomické. Bez procesu stabilizace vzájemných vztahů by nikdy nedošlo k integračnímu procesu MERCOSUR.

Musíme podotknout, že obě země mezi sebou nikdy neměly velké bezpečnostní konflikty, které by vedly k bezprostřednímu vojenskému konfliktu. Za zmínění ovšem stojí již výše popsany geopolitický rozkol o území dnešní Uruguaye, který se odehrával v polovině 19. století. Vážnější konflikt mezi nimi panoval od roku 1945 ohledně sporu o regulaci vodních zdrojů na řece Paraná v místě, kde se střetávají hranice Argentiny, Brazílie a Paraguaye. Brazílie chtěla v 60. letech minulého století vybudovat na řece Paraná, na přehradě Itaipú, jadernou elektrárnu. Brazílie se ovšem obávala, že Argentina s tímto projektem nebude souhlasit, když podle plánu měla být stavba nedaleko hranic s Argentinou a ta se obávala, že bude Brazílie plně využívat i její vodní plochy. Tento spor byl nakonec vyřešen v rámci diplomatických jednání v roce 1979 pod smlouvou *Itaipú-Corpus*. Tato smlouva ukončila veškeré spory o vodní plochy na řece Paraná od poloviny 20. století (Resende-Santos 2002: 92; 94–95).

Tento krok se dá označovat za první aktivní bezpečnostní spolupráci, bez které by nedošlo ani k podpisu smlouvy o nešíření jaderných zbraní. Ihned po této smlouvě řešící spory o vodní plochy, došlo k počátku jednání o technicko-bezpečnostní spolupráci vyjednávající spolupráci v oblasti využití jaderných zbraní jen na mírové účely. Předtím se obě země zajímaly o vytvoření vlastního jaderného programu, zapojovaly se do rozvoje jaderného technologie, obohacovaly své uranové zásoby a realizovaly užití balistických střel. A především toto počáteční vyjednávání o spolupráci v použití jaderných zbraní vedlo k politické integraci v rámci formování bilaterálních vztahů. Vzájemně

podepsaná smlouva o nešíření jaderných zbraní se v roce 1991 (ABACC) zasloužila o to, že obě země se už nepovažovaly za potenciální bezpečnostní hrozbu, která by se přelila do válečného konfliktu (Resende-Santos 2002: 117–119). Spektor (2015) říká, že bezpečnostní spolupráce o nešíření jaderných zbraní představovala půdu pro budoucí bilaterální vztahy. Podpisem smlouvy o spolupráci v této oblasti ovšem neskončily ani brazilské, ani argentinské obavy. Obě země se začaly navzájem kontrolovat, zda nedochází k tajnému obohacování uranu. Důležitým milníkem pak byla schůzka tehdejšího argentinského prezidenta Alfonsín a brazilského prezidenta Itamara Franca, na které se oba shodly, že jaderné programy jsou určeny pouze pro zajištění mírových prostředků a oba zdůraznily mezi sebou bezpečnostní důvěru (Resende-Santos 2002: 98; Coha 2005). Z této schůzky došlo i ke zřízení agentury, která bude provádět inspekce a kontroly o výzkumu jaderných zbraní mezi oběma zeměmi. Oba prezidenti oznámili, že vzájemné inspekce by mohly přispět k větší stabilizaci v oblasti bezpečnosti v Jižní Americe. V roce 1994 oba prezidenti završili v Buenos Aires dohody o jaderné spolupráci (*Tlatelolco Treaty*), která byla kromě Kuby představena pro celou Latinskou Ameriku a Karibik (Coha 2005).

Brazílie a Argentina počátkem roku 2008 podepsaly dohodu týkající se energetiky, infrastruktury a obrany. Od té doby se v obou zemích začalo pracovat na společných projektech, především na obohacování uranu, které by sloužilo k účelovým stavbám, jako jsou jaderné reaktory pro elektrárny. Tato dohoda zahrnovala několik projektů, které by znamenaly další obohacování uranu pro další využití, například ve zdravotnictví, především v radiofarmacii, dále zemědělství apod. Co se ovšem řešilo především, byla myšlenka společné práce na jaderném pohonu pro brazilské ponorky, když Brazílie dala najevo, že projekt bude probíhat pod dohledem námořnictva a pod velkou kontrolou (Arguello 2009).

4.1 Vojské kapacity obou zemí

Co se týče vojenských kapacit Brazílie a Argentiny, Selcher (1985: 26) říká, že během druhé poloviny 20. století můžeme hovořit o vedoucí pozici Brazílie, která vždy disponovala vyšším vojenským arsenálem. Ovšem i vojenské výdaje Argentiny stojí za povšimnutí, především na konci 70. let. V roce 1976 sahaly argentinské výdaje až na 12,53 miliard USD. V tomto roce byly argentinské výdaje dokonce větší, než ty brazilské (7,2 miliard USD) (SIPRI 2017c). V té době se mezi Argentinou a Chile zvyšovalo napětí a potenciální riziko válečného konfliktu, které zapříčinilo argentinské navyšování vojenských kapacit a výdajů²⁴. Na této úrovni a strategii navyšování se Argentina držela až do války o Falklandy, která se odehrála právě v roce 1982, kdy její výdaje byly největší, a skončila jasnou a rychlou porážkou Argentiny (Resende-Santos 2002: 98–99).

Musíme podotknout, že ve válce o Falklandy Brazílie aktivně podporovala argentinské nároky o ostrovy. Argentina až do počátku 70. let disponovala dostatečnými kapacitami k vývoji jaderných zbraní. Brazílie ovšem začala v polovině 70. let nakupovat modernější západní technologie k vytvoření jaderných zbraní. Argentina začala ve vývoji ztrácet svůj náskok a na brazilského rivala začala ztrácet. Následná argentinská válka s Velkou Británií o Falklandské ostrovy potvrdily, že Argentina neměla dostatečné materiální kapacity o další navyšování jaderného arsenálu a jadernou soutěž chtěla ukončit (Resende-Santos 2002: 95).

Tato spolupráce ve válce o Falklandské ostrovy mezi zeměmi se také v té době podepsala na blížící se spolupráci vytyčenou v kooperačních dohodách, např. z roku 1986 (PICE). Argentina si byla po válce o Falklandy dobře vědoma, že není možné, aby Brazílii vyrovnala ve vojenských kapacitách. Trinkunas

---

²⁴ Jednalo se o teritoriální konflikt v Magalhaesově průlivu.

(2014: 16) říká, že z důvodu argentinské porážky ztratila země veškerý vojenský základ pro brazilské vyvažování, a proto tato válka vedla ve výsledku k aktivnímu sblížení s Brazílií. Z toho důvodu zastávala Argentina názor, že neustálé soupeření v navyšování vojenských kapacit, by Argentinu nadále odsouvalo na druhou pozici. Z toho důvodu můžeme vidět argentinské strategie a iniciativy pro snahu o spolupráci v bezpečnostní oblasti, která by vytvořila rovnější postavení mezi oběma zeměmi (Resende-Santos 2002: 98; Selcher 1985: 28–29).

Od devadesátých let, a zároveň od přechodu k demokracii, se Argentina a Brazílie víceméně vzdávaly navyšování vojenských kapacit, zejména kvůli aktivnímu prosazování lidských práv, demokratických a *soft power* principů. Ve strategii zahraniční politiky jsme zmínili, že Brazílie se prezentuje jako země zakládající si na mírumilovných prostředcích. Ovšem musíme podotknout, že ani *hard power* Brazílie nemůžeme přehlížet. Musíme ovšem podotknout, že na rozdíl od jiných rostoucích mocností se Brazílie vyhýbá použití vojenského nátlaku (Dauvergne – Farias 2012: 903). I Bertonha (2010: 110) říká, že v historii Brazílie můžeme vidět participaci jen ve dvou vojenských střetech (Válka v Paraguayi a expediční brazilské síly vyslané v druhé světové válce). Brazílie se tedy participuje v mezinárodních mírových misích za účelem zvýšení své *soft power*. Na druhou stranu se Bertonha (2010: 110) zamýšlí nad tím, jak může být Brazílie mírumilovná země bez využití vojenského nátlaku, když ji sužuje tolik vnitrostátních konfliktů a násilí ve slumech spojené se sociálními problémy. Vláda navyšuje vojenské rozpočty především na boj proti organizovanému zločinu, drogám a násilí ve slumech.

V Brazílii je velký počet slumů, tzv. favel, kde se seskupuje organizovaný zločin a tyto chudinské čtvrti ovládá v mnoha případech obchod s drogami. Díky tomu, že Brazílie v roce 2014 pořádala Mistrovství světa ve fotbale a v roce 2016 Olympijské hry v Rio de Janeiru, začala čelit většímu mezinárodnímu zájmu.

Favely v Brazílii, kterých je nejvíce právě v Rio de Janeiru, mohou pro Brazílii představovat riziko a bezpečnostní hrozbu. Brazilská vláda se rozhodla, především díky blížícím se celosvětovým sportovním událostem, že nasadí několik armádních jednotek v rámci strategie pacifikace do chudinských čtvrtí. Cílem tohoto programu bylo vymýtit kriminalitu, mafie a drogový obchod z favel. Fáze těchto programů je vojenská intervence do favely, která je sledována několik měsíců vojenskými silami s cílem nastolit bezpečnosti. Následně se jednotky snaží o nastolení trvale udržitelného rozvoje a integrovat čtvrť v rámci města s tím (Prouse 2012: 3). V rámci symbolu "pacifikace" favel, se armáda vybavila modrými přilbami připomínající modré přilby OSN, které symbolizují peacekeepingové mise (Harrig 2014: 2). Tento vládní program se ovšem může zdát kontroverzní a setkává se s negativním ohlasem. Členové armády, tedy pacifikačních jednotek (*Police Pacification Unit, UPP*) byli značně kritizováni. Jednotky jsou především kritizováni za násilí na obyvatelích či zabíjení nevinných lidí. Mezi policisty je také značná korupce (Harrig 2014: 10).

Můžeme vyzpozorovat, že Brazílie s příchodem administrativy da Silvy začala aktivně Brazílie navyšovat své mocenské kapacity. V roce 2003 výdaje činily 19,94 miliard USD (SIPRI 2017b), které se každým rokem navyšovaly a na konci jeho administravy roku 2011 jeho výdaje činily 31,25 miliard USD (SIPRI 2017b). Nejen, že chtěl da Silva umocnit brazilskou pozici na mezinárodní sféře, ale Brazílie také v roce 2007 objevila ve své ekonomicky výlučné zóně rozsáhlá ložiska ropy a zemního plynu. Z toho důvodu se zaměřila především na budování námořních kapacit, jako jsou lodě a ponorky (Kassenova 2016). Brazílie v současné době disponuje velkými vojenskými kapacitami, které jsou největší v regionu Jižní Ameriky. Za rok 2015 jsme zaznamenali výdaje ve vojenství 1,4

% z HDP²⁵ (SIPRI 2017a), což přibližně 22,83 miliard USD (SIPRI 2017b). Tímto faktem si také Brazílie udržuje svou dominanci na Jihoamerickém kontinentu.

Co se týče ponorkových flotil, brazilská vláda aspiruje svými plány na vytvoření jaderných ponorek, čímž by se opět vrátila k využívání této jaderné technologie, kterou s Argentinou opustila již koncem 80. let. Jelikož Brazílie navyšovala a stále navyšuje své vojenské kapacity, především kvůli získání větší pozornosti na mezinárodní scéně, ani Argentina nemohla zůstat pozadu. V poslední době můžeme zaznamenat, že Argentina také upřednostňuje navyšování vojenského rozpočtu (viz výše). Výdaje do vojenství se pohybovaly kolem 1,5 miliardy USD až do roku 2006 (1,57 miliard USD). Za prezidentky C. Kirchner Argentina začala aktivně navyšovat svůj rozpočet. V roce 2010 výdaje činily již 2,71 miliard USD (SIPRI 2017b). V tom samém roce Argentina oznámila, že začne pracovat na vytvoření jaderné ponorky (Visingr 2015). O další dva roky oznámila další navyšování rozpočtu činící 3,44 miliard USD (SIPRI 2017b), především kvůli nárokovaným Falklandským ostrovům (Visingr 2015). V roce 2013 proběhlo na Falklandských ostrovech referendum, zda chtějí obyvatelé setrvat pod Britskou korunou, či zda se chtějí vrátit pod správu Argentiny. Velká Británie v tomto referendu slavila úspěchy, které Argentina nesla těžce a oznámila, že se ostrovů nehodlá vzdát. Argentina může těžit z geografické blízkosti Falkland, čehož si je Velká Británie vědoma a obává se náhlého argentinského útoku. Z toho důvodu se Argentina rozhodla vybavit se novými bojovými letouny, když projevila zájem o čínské stíhačky a loďstvo. Z tohoto obchodu by také mohla těžit Čína, která se snaží udržovat si vliv v regionu Jižní Ameriky. Ve spolupráci s Argentinou má Čína především zájem o

---

²⁵ Pro potřeby práce můžeme vidět v příloze č. 1 graf vyzobrazující výši HDP (1983-2015) Argentiny a Brazílie. Musíme totiž poznamenat, že brazilské a argentinské výdaje v procentech z HDP jsou víceméně podobné, ale HDP zemí se liší.

argentinská ložiska zemního plynu a ropy nalézající se právě v okolí Falkland (Visingr 2015).

Po nástupu prezidenta Macriho došlo ke schválení nákupu nových letadel pro letectvo, hlídkových plavidel pro námořnictvo, obrněná vozidla a bojové pušky pro armádu. Argentina chce především posílit vojenskou kontrolu na hranicích s Paraguayí a Brazílií kvůli nelegálním činnostem na Třetí hranici (viz níže) (Mercopress 2016b). Současné argentinské výdaje (údaje z roku 2016) do vojenství jsou 6,16 miliard USD (SIPRI 2017b), což dělá celé 1 % HDP²⁶ (SIPRI 2017a).

Dle Kassenova (2016) patří v současné době Argentina a Brazílie do takové skupiny zemí, kde je riziko jaderného odstrašování mezi aktéry téměř nulové. Obě země v současné době aktivně spolupracují v oblasti jaderné energie a nikdy v historii nedošlo k tomu, aby se předháněly ve zbrojení. Mezi bezpečnostní hrozby však patří šíření mezinárodního terorismu, či pašování drog a zbraní. Autorka Kassenova (2016) upozorňuje na to, že Argentina i Brazílie by měly věnovat větší pozornost v oblasti jaderné bezpečnosti, která se v současném světě spojuje i s mezinárodním terorismem. Na hranicích Argentiny, Brazílie a Paraguaye tzv. „Trojí hranice“ (*Tri-border area, Triple frontier*) se vyskutují buňky mezinárodních teroristických skupin (zejména Al-Kádia či Hizballáh) a apeluje na to, že nemůže být nikdy vyloučené, že se jaderný materiál nemůže dostat do rukou právě těchto skupin.

Co se týče bezpečnostní otázky, oblast Třetí hranice je pověstná výskytem nezákonných činností. Je zde rozšířen nelegální obchod s narkotiky, zbraněmi a je to oblast plná korupčních aktivit. Po teroristických útocích z 11. září se USA se domnívaly, že tato oblast je rizikem pro možný výskyt právě teroristických buněk

---

²⁶ Pro potřeby práce můžeme vidět v příloze č. 1 graf vyzobrazující vývoj HDP (1983-2015) Argentiny a Brazílie. Musíme totiž poznamenat, že brazilské a argentinské výdaje v procentech z HDP jsou víceméně podobné, ale HDP zemí se liší.

(viz výše) (Fields 2002). Z tohoto důvodu došlo mezi USA a zeměmi Trojí hranice k dohodě (Skupina 3+1) za zvýšení bezpečnosti v této oblasti. Dohoda podepsaná roku 2002 se v roce 2007 rozšířila o agendu pomáhající v boji proti tamějším kriminálním organizacím (Stratfor 2006).

Z hlediska brazilské, znovu obnovené, jaderné aktivity a sestrojení nové jaderné ponorky, může být opět důvod k obavám mezi Argentinou a Brazílií, které se v 90. letech dohodly na pouze mírovém užití jaderných zbraní. Je zde otázka, zda tyto brazilské kroky nevyprovokují Argentinu k obnově jejího jaderného programu. Autorka Kassanova (2016) apeluje na to, že by z těchto brazilských plánů, neměly mít státy jihoamerického regionu obavy, především ne Argentina. Musíme však upozornit, že se Argentina pod prezidentkou C. Kirchnerová rozhodla o rozšíření jaderných programů, především by měla do roku 2025 podle plánů zrealizovat dvě jaderné elektrárny (Lerner 2012). Argentina již v 70. letech vlastnila první jadernou elektrárnu v regionu. Po následném rušení jaderných programů, na které se kladl apel po celém světě, a Argentina ukončila jaderné programy spolu s Brazílií, nyní dochází ke změnám. Argentina by díky nízkokapacitním reaktorům, na které se zaměřuje, vlastnila jaderné elektrárny, které by snížily závislost na ropě a zemním plynu vůči brazilskému sousedovi (Lerner 2012). Argentina a Brazílie nyní úspěšně využívají a zvládají svou jadernou energii ve svůj prospěch na společných dohodách a kontrolách svých projektů. Oba dva státy dychtí po mezinárodní prestiži, kterou se jim těmito plány a projekty nepochybně dostává. Spolupráce v rámci jaderného programu může zvýšit mezi oběma státy větší důvěru a zavrhnout pochybnosti o jaderných úmyslech (Arguello 2009).

5 SOCIO-KULTURNÍ OBLAST

Vzhledem k tomu, že obě zkoumané země se od počátku demokratizace prezentovaly jako země s principy tzv. *měkké moci*, považujeme za nutné analyzovat i jejich vzájemné kulturní vztahy a vzájemné soupeření v oblasti vzdělání, zdravotnictví, životní úrovně země. Obě země ve svých zahraničních prioritách zdůrazňují tyto principy, a proto je nyní představíme.

Kulturní vztahy mezi státy jsou pro dnešní mezinárodní vztahy důležitou interakcí, jelikož může ovlivnit vztahy politické či ekonomické. Především se státy snaží prezentovat své hodnoty, národní identitu a celkově vytvářet pozitivní obraz na mezinárodní půdě (Arrosa 2008). Mezi Argentinou a Brazílií dochází k velkému posilování kulturní diplomacie. Od roku 1996 funguje mezi Argentinou a Brazílií v rámci Ministerstva zahraničních věcí obou zemí výměna studentů a učitelů. V roce 2002 byla mezi oběma zeměmi podepsána dohoda o posílení spolupráce mezi ministerstvy zahraničí obou zemí, především prostřednictvím výměny informací (Arrosa 2008).

V roce 2011 Argentina s Brazílií podepsaly v Buenos Aires memorandum k posílení spolupráce v oblasti kultury mezi oběma vládami. Jednalo se především o společnou koordinaci kulturního průmyslu. Toto memorandum se především týkalo kulturní rozmanitosti v brazilském vládním programu "*Living Culture*", který poskytuje granty na kulturní akce. Tímto memorandumem se Argentina snažila napodobit tento úspěšný program a jejím cílem je posílit a zlepšit kulturní aktivity zapojením obou národů. Pořádání kulturních aktivit na základě výměny zkušeností, vzájemné propagace argentinských a brazilských filmů, knižních autorů či vzájemné propagace umění, filmů a hudby. Tehdejší ministři kultury obou zemí (za Brazílii Ana de Hollanda a za Argentinu Jorge Coscia) se na základě této dohody shodli, že kulturní spolupráce je zásadní ve vztazích mezi Argentinou a Brazílií a podporuje vzájemnou spolupráci a integraci v ostatních oblastech (Portal Brasil 2011). Dále musíme říci, že Brazílie mluví jako jediný

stát v Latinské Americe portugalsky, kdežto španělská Argentina může mít zastoupení v celém regionu. I z tohoto důvodu je nutné podporovat státy k větší kulturní výměně.

Dle Malamuda (2005: 139–140) hrála na půdě MERCOSUR mezi Argentinou a Brazílií do jisté míry takzvaná prezidentská diplomacie, která je stavěna především na neformálních schůzkách prezidentů. I přesto, že schůzky byly neformální, především se na nich jednalo o přijímání některých důležitých rozhodnutí v rámci celého integračního procesu. Důvodem byla absence institucionálního řešení, která nebyla deklarována v dohodách o založení MERCOSUR. Prezidentská diplomacie našla uplatnění především v průběhu argentinské krize. Založením MERCOSUR se státy zavázaly k tomu, že na rozhodovacím procesu se podílejí členské státy a jejich představitelé. Uskupení je typické v tom, že rozhodování je založené na výsledku prezidentské diplomacie a institucionální struktury zemí v organizaci. Malamud tuto kombinaci nazývá interprezidencialismus a jeho podstatou je klíčové vyjednávání prezidentů členských států. Jejich rozhodování je důležité především při důležitém řešení sporů.

Také fotbal bývá řazen mezi nástroje *soft power* a sportovní diplomacie. V současné době má sportovní diplomacie stále větší roli jako nástroj k vytváření politiky. Tato metoda má velkou výhodu v tom, že se jedná o neformální dialog mezi státy. Země mezi sebou mohou například budovat důvěru a na základě sportovní diplomacie mohou rozšiřovat i další prvky spolupráce. Dále mohou státy prostřednictvím nástrojů sportovní diplomacie vytvářet svou „*image*“, přilákat do státu nové investice apod. Právě fotbal je považován za hlavní sport, který spadá pod sportovní diplomacii, je prvkem dnešní populární kultury a dá se považovat jako jakási forma náboženství v celém regionu (Munck 2003: 137).

Není divu, že obyvatelé berou fotbal často velmi vážně a politické problémy se mohou přelít i na fotbalové hřiště²⁷. Fotbalové rivalství mezi Argentinou a Brazílií je považováno za jedno z největších v tomto nejoblíbenějším sportu na světě. Fotbalová asociace FIFA²⁸ má dokonce pro toto rivalství konkrétní označení – Bitva Jihoameričanů (FIFA Museum 2016). V roce 2014 Brazílie získala možnost hostování Mistrovství světa podruhé od roku 1950. Vyjednávání o tomto šampionátu se odehrávala již za prezidenta da Silvy, jehož zahraniční politika byla zaměřena na prezentaci Brazílie všude ve světě. Získání statutu hostitelské země upevnilo brazilskou pozici, především i v regionu. To můžeme prezentovat na snaze Argentiny a Venezuely, když tyto byly neúspěšné kandidátské země pro tento šampionát (Hodges 2007).

Brazílie také vsadila na svou sportovní diplomacii, prostřednictvím které získala i možnost hostovat Letní olympijské hry 2016. Prezidentka Rouseffová doufala, že prostřednictvím těchto událostí získá Brazílie lepší image v mezinárodním prostředí. V období příprav na blížící se šampionát se země ocitla v ekonomických problémech a brazilská vláda, která byla obviňována z neustálé korupce, tomuto problému nepomohla. I přesto, že pro Brazilce je fotbal téměř náboženstvím, panovaly v zemi obrovské protesty a vlny nesouhlasu s těmito sportovními akcemi. Především se obyvatelům nelíbily masivní investice do nových stadionů²⁹ (Hindley 2014). Země navíc upadla po tomto Mistrovství

---

²⁷ Příkladem může být přímo pojmenovaná Fotbalová válka mezi Salvadorem a Hondurasem v roce 1969. V obou zemích probíhaly tenze a nesčetné násilné incidenty mezi obyvateli. V té době se mezi sebou měly utkat národní týmy obou zemí ve fotbalovém utkání v kvalifikaci na Mistrovství světa konající se v Mexiku roku 1970. Nebyl to tedy nijak důležitý zápas, ovšem i přesto jeho výsledek rozpoutal válku, která zavinila tisíce mrtvých obyvatel. Sport má proto velmi důležitou roli v politice, jelikož buď může rozvířit ještě více politický konflikt (viz výše), či naopak rivalství mezi státy uklidnit (Tomlinson 2006: 25-26).

²⁸ FIFA (The Fédération Internationale de Football Association), byla založena v roce 1904 ve Švýcarsku. Organizace řídí světový fotbal (FIFA 2014).

²⁹ V Amazonii, ve městě Manaus, byl postaven zcela nový stadion, aby nedošlo k vylučování brazilských regionů mimo šampionát. Problémy se ovšem skrývaly v tom, že toto město nemá fotbalový tým, který by mohl aktivně stadion využívat v budoucnu, a proto byla výstavba stadionu čistě jen pro účely šampionátu. Dále můžeme říci, že Amazonie se nejeví jako zrovna vhodné místo, které by bylo vhodné pro hraní fotbalu pro hráče, kteří nejsou na velkou vlhkost vzduchu Amazonského pralesa zvyklí.

do velké skepse, které zapříčinila jak rostoucí ekonomická recese, tak i nespokojenost obyvatel. Argentinský soused zažil jeden z největších úspěchů nad brazilským týmem v historii jejich fotbalových rivalských vztahů. Nejen, že se Argentina umístila na druhém místě na brazilské domácí půdě, ale tato brazilská porážka měla i dopad na ekonomický a vnitřně politický dopad v Brazílii. Argentina tímto vítězstvím ukázala Brazílii dominantnější postavení a vyvážila brazilskou mocenskou pozici na fotbalové půdě (Phillips 2014).

Argentinský Lionel Messi a brazilský Neymar Jr. jsou ve světě často přirovnáváni k současným ikonám fotbalu, a proto mohou být symbolem i rivalství Argentiny a Brazílie. Oba dva spolu mají ovšem velmi přátelský vztah, kterému napomáhá působení ve společném klubu - FC Barcelona, kde vystupují hráči jako dokonale sehraná útočná dvojice. Můžeme říci, že Messi a Neymar sbližují a podporují prostřednictvím tohoto přátelství argentinsko-brazilský fotbal a země samotné. Tato strategie může fungovat jako vzájemné aplikování sportovní diplomacie mezi státy (FIFA 2014).

Jak se promítaly vztahy mezi Argentinou a Brazílií v rámci historických událostí, tak se promítaly i na fotbalové hřiště. Dle internetové stránky *Cultural diplomacy news* se mezi Brazílií a Argentinou a jejich soupeření se vždy hovořilo o vztahu lásky a nenávisti. Argentinci a Brazilci o sobě většinou říkají, že jsou rivalové jako fanoušci, ale zároveň jsou bratři. Dle tohoto portálu je jejich rivalita označována za překonanou, především díky společné integraci v MERCOSUR a dalším diplomatickým stykům. Jediná rivalita, která se mezi nimi může odehrávat, bude pravděpodobně už jen ta fotbalová (Pan-Montojo 2016).

Od roku 2013 se stal prvním nejvyšším představitelem církve (papež) argentinský kardinál J. M. Bergoglio. Ten přijal jméno František a může se pyšnit tím, že je jako vůbec prvním papežem z Latinské Ameriky. S ohledem na předešlou analýzu argentinských a brazilských vztahů na fotbalové půdě, můžeme také zmínit, že papež František je velkým fanouškem argentinského

týmu San Lorenzo. Tato skutečnost podpírá fakt, že fotbal je skutečně brán v Argentině jako forma jistého náboženství. Rozhodnutí ostatních kardinálů z Vatikánu o novém papeži Argentinu nepochybně posunula v její mocenské pozici v Latinské Americe. Jelikož je celý region silně katolicky založen, papež František má na celém kontinentu velké slovo. I přesto, že papež je vůdce všech obyvatel vyznávající křesťanství, to, že je z Argentiny dává zemi větší prestiž v rámci její *soft power* (Crowley 2016).

Jeho první zahraniční cesta se uskutečnila do brazilské metropole Rio de Janeiro. Brazilci na novém papežovi oceňují především jeho skromnost a jeho sociální cítění, proto není divu, že jeho cílem bylo především zamířit do chudinských čtvrtí. Papež František po návštěvě Brazílie velmi kritizoval brazilskou vládu, která se dle něj chová egoisticky a sobecky a zapomíná na obyvatele favel. Upozornil tehdejší prezidentku Rouseffovou, aby udělala vše pro zlepšení kvality života jejich obyvatel. Jak jsme již uvedli, region Latinské Ameriky je považován za katolické prostředí. Jako další důvod, proč papež navštívil Brazílii, je ten, že v posledních letech tíhne spousta mladých lidí více k evangelické církvi, než k té katolické. I přesto, že je Brazílie nejvíce katolickým národem na světě, nyní se ukazuje, že až 22 % lidí se řadí mezi evangelíky (Watts 2013).

5.1 Rozvoj zemí, vzdělání, zdravotnictví

Jak už jsme zmínili výše, Brazílie se potýká s velkou sociální nerovností obyvatel. Tyto problémy jsou především ve velkých městech, kde vysoký počet lidí žije ve favelách, kde ve většině případů panují velmi špatné podmínky pro život. V současnosti může Brazílie tyto sociální problémy považovat za jeden z nejzávažnějších problémů, které zemi sužují a promítají se i do ekonomiky země. Současný brazilský prezident Temer čelí obvinění, že se podílel na nelegální kampani, která byla financována v prezidentských volbách v roce 2014,

ve které vyhrála Rouseffová. Brazilské soudy oznámily, že Temer čelí obvinění, zda nedošlo k úplatku Temera, přičemž výměnou mu byl přidělen post viceprezidenta. Obyvatelé jsou velice nespokojeni se současným politickým vývojem a většina Brazilců žádají nové prezidentské volby (Phillips 2016).

Temer v současné době musí čelit mnoha výzvám. Brazílie trpí velkou nerovností obyvatel, ekonomickou recesí a korupčními skandály (Aguirre 2016). Cílem Olympijských her bylo brazilským cílem zazářit na mezinárodní scéně a ukázat zemi v pozitivním světle. Olympijské hry patří mezi aktivní využívání sportovní diplomacie, tedy nástrojem soft power. Nye tyto akce považuje za schopnost země přilákat zahraniční diváky (Nye cit. dle Aguirre 2016). Brazílie v tomto případě selhala, když byla Brazílie vybrána hostit tyto Olympijské hry, byla země na ekonomickém vrcholu a olympiáda měla upozornit na Brazílii jako rostoucí mocnost. Dle autora OH po skončení zvýraznily pravý opak. Zvýraznily brazilskou nerovnost obyvatel, zpomalení ekonomiky, politické korupce a otázky v oblasti zdravotnictví a bezpečnosti. V případě viru Zika lze zdraví a bezpečnost sloučit dohromady (Aguirre 2016). Jak jsme již zmínili v kapitole 5, v Brazílii probíhá tzv. Pacifikace favel. I přes značnou kritiku (viz výše) musíme podotknout, že díky tomuto programu došlo v mnoha favelách ke zlepšení životních podmínek a ve čtvrtích jsou přístupné základní veřejné potřeby. I přesto podle některých obyvatel je přítomnost drogových gangů uspokojivější než z přítomnosti policie, která má mezi obyvateli negativní obrázek (Brooks 2016).

I Argentinu sužují slumy, především v Buenos Aires je známý slum Villa 31, kde se populace a nerovnost mezi obyvateli neustále zvyšuje. Za vlády vojenské diktatury, kdy se v Argentině konalo Mistrovství světa ve fotbale roku 1978, bylo argentinskou snahu obyvatele násilně vystěhovat a srovnat slum se zemí. Země v té době potlačila myšlenku, že by argentinské hlavní město mohlo ve světě vypadat jako v totální chudobě. Jak jsme již zmínily, současný prezident Macri oznámil, že jeho cílem je bojovat proti chudobě a nerovnosti obyvatel

(Malcorra 2016). Macri ve své kampani na starostu Buenos Aires v roce 2007 oznámil, že se tohoto slumu zbaví jednou provždy. Jeho nástupce Horacio Larreta řekl, že tento slum integruje v rámci města a zajistí zde větší přístup policejních složek (Barlett 2016).

I přesto že obě země sužuje nerovnost obyvatel a především trpí špatnými podmínkami v chudinských čtvrtích ve velkých městech, Argentina za svá positiva považuje vcelku vysokou životní úroveň obyvatel s porovnáním ostatních zemí v Jižní Americe. Dle HDI³⁰ je se v roce 2015 Argentina umístila na 45. místě ve světovém žebříčku s hodnotou 0,828 místo. Brazílie v ten samý rok obsadila 79. místo s hodnotou 0,76. Čím větší je číslo, tím víc je dle HDI země rozvinutá (UNDP 2015). Argentina, spolu s Chile dosahující 0,84 v HDI, zaujímá vedoucí pozici rozvinutosti v Jižní Americe, čímž její mocenská pozice v sociálních faktorech stoupá. Jak jsme již zmínili v předchozí kapitole, kde jsme se věnovaly ekonomické situaci, Argentinské HDP na hlavu (*per capita*) bylo v roce 2016 20,200 tisíc USD (CIA 2017a), zatímco Brazílie disponovala 15,200 tisíc USD na hlavu (CIA 2017b). Tento ukazatel nám dokazuje, jaké jsou ekonomické a sociální rozdíly mezi zeměmi.

Argentina se vyznačuje svou politikou specializace na sociální programy s důrazem na vzdělání, zdravotnictví. Tyto programy mají za cíl snižovat chudobu v zemi a podporovat životní úroveň (*The World Bank Argentina*). Jako příklad můžeme uvést argentinskou spolupráci s organizací UNICEF³¹ která pomáhá dětem v oblasti zdravotnictví a vzdělávání v odlehlejších a chudších regionech země (Rodriguez – Ferrand 2007). Již zmíněný Messi, v současnosti jeden z nejlepších fotbalistů světa, se v roce 2010 stal vyslancem dobré vůle v rámci

---

³⁰ Tento index byl vytvořen na základě toho, že pro zhodnocení vývoje země již nestačí pozorovat hospodářský růst. Obsah HDI je dosáhnutá délka života, vzdělání a životní úroveň. Tento index může podnítit i směr domácí politiky (UNDP nedatováno).

³¹ UNICEF (Dětský fond Organizace spojených národů), je organizace zabývající se ochranou a zlepšováním životních podmínek dětí po celém světě. Spadá pod strukturu OSN a byl založen v roce 1946 (Rodriguez - Ferrand 2007).

UNICEF. Aktivitám v této organizaci se věnuje Messi již od roku 2004. V roce 2007 se podílel i na lokálních aktivitách UNICEF v Argentině, na které přispěl velkou finanční částkou. V roce 2008 Messi dokonce založil svou nadaci *Leo Messi Foundation*, která spolupracuje s několika zdravotními a kulturními institucemi jak v Argentině, tak i ve Španělsku, které je jeho druhým domovem (UNICEF 2012). V rámci veřejné diplomacie má zkrátka jméno Messi má velmi dobrou značku, které se podařilo dobýt svět a Argentině zajišťovat lepší image země. Z posledního měření z roku 2014 vláda financovala do sektoru vzdělání až 5,55 % z HDP (UNESCO 2017) a číst a psát umí 98,1 % obyvatel (CIA 2017a). Do zdravotnictví Argentina investovala roku 2014 4,8 % z HDP (The World Bank 2014), přičemž Z posledního měření z roku 2015 je průměrná délka života argentinského obyvatele 77,1 let života. Na AIDS/HIV zemřelo v roce 2015 2.300 obyvatel

I Brazílie prostřednictvím fotbalového světa spolupracuje v rámci UNICEF. V rámci Mistrovství světa ve fotbale v Brazílii v roce 2014, byl v zemi spuštěn program "*Proteja Brasil*". Ten spočíval v mobilní aplikaci, prostřednictvím které se mohly rychle a jednoduše hlásit případy zneužívaných dětí, ať už se jedná o násilí, dětskou práci, obchod s dětmi. Během šampionátu bylo nahlášeno až na 3800 případů. UNICEF zvolil program skrze nové technologie, jelikož Brazílie se pohybuje na čtvrté pozici v žebříčku států, které mají nejvíce mobilních telefonů na jednoho obyvatele (UNICEF 2014). Brazílie v roce 2013 investovala do vzdělání 6 % z HDP³² (UNESCO 2017). Do zdravotnictví 8,3 % z HDP³³ (The World Bank 2014). Kvůli přetrvávající brazilské ekonomické krizi trpěl a stále trpí v zemi školský zdravotnický sektor, přičemž byl vyhlášen i výjimečný stav v nedostatku financí na léky a mzdy zaměstnanců v nemocnicích (HN 2016).

---

³² Pro potřeby práce můžeme vidět v příloze č. 1 graf vyzobrazující vývoj HDP (1983-2015) Argentiny a Brazílie. Musíme totiž poznamenat, že brazilské výdaje v % HDP jsou sice vyšší než argentinské, ovšem Brazílie disponuje větším HDP.

³³ Viz předchozí poznámka.

Temer se zavázal na navyšování rozpočtů do těchto oblastí, jelikož výsledky Brazílie v těchto oblastech jsou viditelně horší než v Argentině. Co se týče vzdělání, V Brazílii umí číst a psát 92,1 % populace (CIA 2017b). Co se týče zdravotnictví, průměrná délka brazilského obyvatele je 73,8 let života. (CIA 2017b). Brazílie v současné době prožívá velkou hospodářskou krizi, která má velký dopad na sociální faktory v zemi, které nejsou dostatečně financovány. Vir Zika, který se v zemi objevil poprvé v květnu 2015 a zabil a již během pár měsíců bylo touto nemocí zabito přes milion lidí. Zemi skolila i skutečnost, že se tento vir objevil před nadcházejícími OH (HN 2016). Brazílie také trpí velkým počtem lidí umírající na nemoc AIDS/HIV, přičemž za rok zemřelo až 15 300 lidí (CIA 2017b).

ZÁVĚR

V této diplomové práci jsem se věnovala vztahům mezi dvěma nejdůležitějšími mocnostmi, a tedy Argentině a Brazílií. Státům, které jsou od nepaměti považovány za historicky tradiční rivaly. Už na začátku práce jsem zmínila, že Brazílie je považována za regionálního hegemonu Jižní Ameriky, ovšem Argentina není spokojena s brazilskou hegemonií, a z toho důvodu se snaží aktuální rozložení moci změnit.

Cílem této práce bylo analyzovat vzájemné vztahy Argentiny a Brazílie zhruba od poloviny 80. let, kdy v zemích proběhla demokratizace, až po současnost. Vytyčila jsem si tyto oblasti zkoumání: zahraničně-politické, energeticko-bezpečnostní a socio-kulturní. Na základě této analýzy bylo mým cílem zjistit, jak se země vzájemně vyvažují a soupeří spolu ve zmíněných oblastech v regionu Jižní Ameriky. Na to navazují moje dvě výzkumné otázky, které jsem si položila na začátku mé práce:

- 1) Jakým způsobem se Argentina snaží vyvažovat Brazílii v roli regionálního hegemonu?*
- 2) Může Argentina konkurovat a ovlivnit Brazílii v roli regionálního hegemonu Jižní Ameriky?*

V teoretické části práce jsem se zabývala konceptem moci rovnováhy moci, kde jsem se věnovala vývoji této teorie a následně se věnovala třem autorům (Hans Morgenthau, Stephen Walt, John Mearsheimer) a jejich odlišným názorům k pojetí tohoto konceptu. Na základě představení tohoto konceptu jsem určila indikátory mocenské rovnováhy, na základě kterých jsem v praktické části zkoumala, jakým způsobem vyvažuje Argentina mocenskou pozici Brazílie.

V následujících řádcích chci zhodnotit vztahy v jednotlivých zkoumaných oblastech, kterým jsem se věnovala. Musím však podotknout, že interakce vzájemných vztahů mezi Argentinou a Brazílií se velmi prolínají.

V první části, tedy **zahraničně-politické**, jsem se věnovala především událostem a krokům vedoucím k podepsání Společného trhu Jihu v roce 1991. Díky demokratizaci v obou zemích mezi Argentinou a Brazílií došlo k uvědomění, že jen díky vzájemné spolupráci mohou docílit stabilizace regionu. Tato kooperace v podobě MERCOSUR by ovšem nenastala, kdyby zároveň nedošlo k vzájemné dohodě o nešíření jaderných zbraní, či brazilské podpoře Argentiny v bitvě o Falklandy. V rámci MERCOSUR došlo k rapidnímu nárůstu obchodu mezi Argentinou a Brazílií, ovšem na druhou stranu došlo i k několika krizím, které zapříčinily pomalejší vývoj integrace. Prvními spory byly neshody v obchodní politice. Argentině především vadila brazilské subvence na některé komodity, které Brazílie začala praktikovat po velké ekonomické recesi a devalvaci své měny ke konci devadesátých let. Brazilská krize přispěla ke krizi argentinské. Na základě toho se tedy začala obracet ke spolupráci s USA. Argentina věřila v pevnou spolupráci, která se ovšem rozpadla ihned poté, co se USA zaměřily na boj s terorismem po 11. září 2001.

Nástup levicových vlád byl důsledkem dřívější krize jak v Argentině, tak v Brazílii. Vláda argentinského prezidenta Kirchnera a da Silvy zaznamenala spolupráci, především ve sdíleném stanovisku vůči USA. Kirchner ovšem obával vyšší brazilské pozice v regionu, kterou její nový prezident sliboval, a proto se začal více sblízkovat s Venezuelou či Mexikem. Sbližování se Kirchnera a Venezuely v čele s Chávezem podnítilo také venezuelský vstup do MERCOSUR a všechny tři státy se vymezovaly aktivnější protiamerickou rétorikou. Da Silva, který viděl Brazílii v příštích letech Brazílii jako jednu z největších velmocí světa, chtěl iniciovat další integrační uskupení, kde by mohl projektovat brazilskou moc. Z toho důvodu došlo k založení UNASUR, neboť cílem této organizace bylo sloučit celý region Jižní Ameriky. Na půdě UNASUR ovšem docházelo k některým sporům mezi Argentinou a Brazílií, jelikož Argentina spíše inklinovala k partnerské Venezuele a souhlasila s některými

projekty, které se především nezamlouvaly Brazílii (Banka jihu, Transjihoamerický ropovod). Po vládě Kirchnera ho ve funkci vystřídala jeho manželka Cristina, která kladla apel na posilování vztahů s Brazílií, ale stále umocňovala vztahy s Venezuelou. Do Latinské Ameriky pronikat i čínský zájem o tamější komodity a Argentina navýšila spolupráci i s Čínou, či s Evropskou unií. Poté, co se v roce 2015 dostal k moci pravicový prezident Macri a prezidentku Rouseffovou nahradil dočasně viceprezident Temer, skončilo období levicových vlád. Argentina opustila od aktivní spolupráce s Venezuelou, jelikož ji odsoudila za její nedemokratický režim, což vedlo i k tomu, že byla Venezuela suspendována z MERCOSUR. Argentina a Brazílie se se nyní zavázaly k navýšení větší spolupráce, a to jak na půdě MERCOSUR a v dalších regionálních aktivitách, tak i k navázání větších diplomatických styků.

V rámci této kapitoly jsem se věnovala ještě vzájemným vztahům na mezinárodní půdě, a sice v OSN a WTO. V rámci OSN jsme se především zaměřili na činnost v Radě bezpečnosti. Brazílie se aktivně snaží o získání stálého křesla v Radě bezpečnosti v rámci skupiny G4. Tato skupina nesouhlasí se současným rozložením stálých křesel, jelikož nekoresponduje s aktuálním mezinárodním systémem, ve kterém od konce studené války začínají růst další aktéři. Argentina se vůči této skupině vymezuje a sama participuje ve skupině UFC, kde se s jinou skupinou států dožaduje změny struktury v RB. V rámci OSN ovšem došlo mezi Argentinou a Brazílií i ke spolupráci, především v humanitárních *peacekeepingových* misích. Příkladem může být mise MINUSTAH v Haiti, kterou vedla Brazílie a Argentina byla aktivním podporovatelem v této misi. Na půdě WTO jsme se zaměřila na kooperaci Argentiny a Brazílie v rámci jiho-jihní spolupráce. Oba státy aktivně vystupovaly v rozvojové skupině G20+, která se především v rámci WTO vymezuje vůči obchodním přístupům zemí Západu včele s USA. Tato skupina byla založena v roce 2003, tudíž musím připomenout, že v té době vznikla v Jižní Americe řada

levicových vlád a Argentina v čele s N. Kirchnerem a da Silvou v Brazílii začaly podporovat protiamerickou rétoriku. Na druhé straně můžeme shledat na půdě WTO i spor mezi těmito zeměmi. Poté, co skupina G20+ v čele s Brazílií byla schopna dohodnout některé podmínky pro rozvojové země na summitu v Dauhá, začala Brazílie ještě více sílit na mezinárodním prostředí. Na post generálního ředitele WTO chtěla obsadit svého kandidáta, ovšem Argentina s tímto aktem nesouhlasila a raději podpořila kandidáta z Uruguaye. V rámci těchto vztahů na půdě WTO ovšem nedochází jen k rozporům. Argentina ukazuje, že i na mezinárodním prostředí se snaží kooperovat především v takových oblastech, které budou prospěšné pro stabilizaci regionu Latinské Ameriky (Mise MINUSTAH, podpora rozvojových zemí).

Jakým způsobem se Argentina snaží vyvažovat Brazílii v roli regionálního hegemonu v oblasti zahraničně-politické? Vytvořením vzájemné spolupráce na počátku 90. let, především díky vzniku MERCOSUR, vidím argentinskou pragmatickou snahu sblížit se s Brazílií a eliminovat tak potenciální hrozbu v regionu. Stabilizací vzájemných vztahů a spoluprací by se Argentina nemusela bát možné hrozby ze strany Brazílie. Během argentinské recese vedoucí až k finanční krizi jsme mohli vidět, že Argentina vytváří některá ekonomická opatření, (např. státní zásahy do ekonomiky apod.) Tato opatření byla prováděna za účelem, aby Argentina neztratila ekonomickou pozici v rámci MERCOSUR a snaha navýšit své ekonomické kapacity. Už v době argentinské krize Brazílie začala posilovat i své postavení na mezinárodní scéně, čehož si byla Argentina vědoma. Nejen z tohoto důvodu se Argentina snažila vytvořit pevnější spojení s USA ve snaze najít nové partnery a nespolehat se na jen na MERCOSUR. V tomto jednání vidím argentinské snahy vyvažovat brazilské mocenské postavení prostřednictvím navazování jiných aliancí.

Jelikož se zájmy USA po teroristických útocích z 11. září 2001 výrazně změnilly a Argentina přestala být prioritním partnerem USA, navrátila se

Argentina zpět ke strategicky výhodnému přátelství s Brazílií. Toto jednání může být chápáno jako forma ústupu ve vyvažování, Argentina se raději vrací k silnější kooperaci s Brazílií. Brazílie se také Argentině snažila pomoci dostat se z ekonomické krize tím, že se přimlouvala na půdě mezinárodních finančních institucí zajistit vhodné podmínky pro Argentinu. Brazílie si byla vědoma, že bez silné Argentiny nebude možné posilovat integraci v rámci MERCOSUR. Argentina věděla, že brazilská mocenská pozice na mezinárodním prostředí roste, a z toho usoudila, že je lepší s Brazílií spolupracovat a posilovat mocenské postavení společně. I přesto, že toto přátelství v oblasti regionální integrace nadále trvalo, nemohla jsem si nevšimnout sblížení Argentiny s Mexikem, či s Venezuelou, především od nástupu N. Kirchnera. Argentinská podpora v Chávezových projektech, či sblížení obchodních vztahů s Mexikem byly chápány jako vyvažování brazilské mocenské pozice prostřednictvím navazování jiných aliancí. V současné době, i přesto, že se Argentina i Brazílie označily za důležité spojence a obchodní partnery, zvyšuje například své obchodní styky s Čínou. Jak jsem ukázala, Čína je v současné době největším obchodním partnerem Brazílie a dle mého názoru se Argentina snaží vyvážit mocenskou alianci Čína-Brazílie.

Co se týče vyvažování mocenské pozice Argentiny vůči brazilské moci na mezinárodní půdě v rámci OSN a WTO, v obou případech je argentinská taktika v podstatě stejná. Argentině se nelíbí brazilské mocenské sílení v globální sféře. Pokud by se Brazílii podařilo prosadit zisk stálého křesla v Radě bezpečnosti, zajišťující velkou prestiž, by v podstatě potvrdila své silné mocenské postavení nejen v regionu, ale i po celém světě. To samé vidím na půdě Světové obchodní organizace, kde jsem zaznamenala argentinský odmítavý postoj vůči brazilskému kandidátovi na post generálního ředitele. V těchto aktivitách vidím argentinskou snahu omezit brazilskou moc na mezinárodní sféře. Omezení moci může být i takové, že sama Argentina navyšuje své mocenské postavení a to tím, že

například v roce 2013 získala statut nestálého člena RB na celé dva roky. Dalším typem vyvažování může být vyvažování brazilské moci prostřednictvím spolupráce s jinými aliancemi (např. UFC na půdě RB).

V **energeticko-bezpečnostní** oblasti bylo mým hlavním tématem uzavření společné dohody Argentiny a Brazílie o nešíření jaderných zbraní v roce 1991. Tato dohoda se zasloužila o to, že se Argentina a Brazílie dále již nepovažovaly za potenciální hrozbu. Za vznikem této smlouvy stojí i mírové ukončení geopolitického hraničního konfliktu mezi zeměmi o vodní zdroje na řece Paraná na konci 70. let. S tímto opět souvisí i vznik integračních uskupení (MERCOSUR v první řadě), která by nevznikla, pokud by Brazílie nadále vedla s Argentinou geopolitické spory a pokud by nadále docházelo k jadernému soupeření. Argentina vedla v roce 1982 válku o Falklandské ostrovy s Velkou Británií, která Argentinu vojensky vyčerpala. I to, že Brazílie aktivně podporovala argentinské nároky na Falklandy, pomohlo oběma zemím navázat hlubší spolupráci prostřednictvím hlubší integrace jak bezpečnostní, kdy došlo k podepsání obou zemí smlouvy o nešíření jaderných zbraní počátkem 90. let, tak ekonomické v rámci MERCOSUR.

Díky snahám umocňovat brazilskou mocenskou pozici v období prezidentského úřadu da Silvy, se brazilská vláda rozhodla o navyšování mocenských kapacit. Toto navyšování zapříčinilo i nalezení nových ropných ložisek v brazilských pobřežních vodách, a důsledkem se stala realizace projektů na budování jaderných ponorek. V roce 2008 se Argentina a Brazílie dohodly na společném obohacování uranu, což přispělo především k výstavbě elektráren. Také jsem představila aktuální vojenské kapacity obou zemí, přičemž nejen Brazílie značně navyšuje svůj vojenský rozpočet. Argentina se rozhodla k aktivnímu využívání jaderných elektráren a jaderných ponorek, jejichž realizaci oznámila především z důvodu nároků o Falklandy. Na základě analýzy bezpečnostních vztahů jsem zjistila, že v současné době je jaderná hrozba mezi

Argentinou a Brazílií v podstatě nemožná, i přes jejich navyšování vojenského rozpočtu. Ani jeden stát nemá v úmyslu využít jaderné obohacování uranu jako hrozbu vůči tomu druhému státu. Oba státy aktivně spolupracují například k zabezpečení nebezpečné oblasti tzv. Trojí hranice. Z hlediska jaderné hrozby může být problémový právě tento region. Jelikož v regionu dochází k rozsáhlé korupci, je nutné zabezpečit jaderný materiál, aby nedošlo k jeho v této hraniční oblasti.

Jakým způsobem se Argentina snaží vyvažovat Brazílii v roli regionálního hegemonu v energeticko-bezpečnostní oblasti? Argentina si byla dobře vědoma, že už nadále nemůže soutěžit s Brazílií ve velikosti vojenských kapacit a ve velikosti objemu jaderného arzenálu až do počátku 80. let. Argentina do té doby disponovala dostatečnými kapacitami k vývoji jaderných zbraní, v čemž můžeme vidět argentinské snahy navyšování svých mocenských kapacit v omezení moci Brazílie. Z hlediska mocenského vyvažování bylo pro Argentinu velice výhodné se v 90. letech s Brazílií podílet na dohodách o nešíření jaderných programů. Toto vyvažování považuji za ústup Argentiny, za její snahu s Brazílií kooperovat, za eliminaci bezpečnostní hrozby. I přesto, že se obě země nemusí bát vzájemného vojenského útoku, navyšování mocenských kapacit znamená navyšování mocenského postavení. Brazílie začala pod administrativou da Silvy navyšovat své vojenské kapacity a Argentina může toto navyšování vnímat jako brazilské aspirace dominovat regionu. Jak už jsem zmínila, v poslední době argentinská vláda navyšuje svůj vojenský rozpočet. A právě argentinské vyvažování moci, vůči tomu brazilskému, vidím také v argentinském navyšování mocenských kapacit.

V analýze vzájemných vztahů v **socio-kulturní oblasti**, jsem psala o vzájemných diplomatických vztazích, kde jsem hovořila o převážně o kulturní diplomacii, která je pro obě země brána za prioritu mezi oběma zeměmi. V rámci této oblasti jsem popsala vzájemnou kulturní výměnu, která dle mého názoru obou

vlád dochází k posilování vztahů právě v této oblasti, jehož positiva se poté promítnou i do jiných oblastí (ekonomika, obchod, politické vztahy apod). Dále jsem také zmínila fotbalové rivalství mezi Argentinou a Brazílií na fotbalové půdě, které v historických vztazích odráželo vztahy i v jiných oblastech, než jen sport. V rámci této kapitoly jsem popsala i argentinské a brazilské postavení v socio-kulturní oblasti. Považovala jsem za důležité zmínit, že současný papež František je z Argentiny. Jeho zvolení papežem, i přesto, že je vůdce všech křesťanů, může Argentině přidat větší prestiž na mezinárodní půdě. Tuto oblast zmiňuji především proto, že celá Jižní Amerika silně vyznává křesťanství, a proto si může Argentina získat lepší mocenskou pozici právě na úrovni svého regionu. Papež František upozornil ve své první oficiální návštěvě v Brazílii na rostoucí nerovnováhu v náboženských vyznáních obyvatel, neboť dochází k většímu nárůstu obyvatel vyznávající evangelickou církev. Dále upozornil na velkou chudobu a nerovnost obyvatel v brazilských městech, čímž upozornil na setrvávající brazilský problém v roli regionálního hegemonu. Zhodnotila jsem, jaký dopad mělo nejen Mistrovství světa ve fotbale roku 2014, ale i Olympijské hry pro Brazílii, co se týče jejího mocenského postavení, které se po těchto sportovních událostech mělo zvýšit. Ovšem opak byl pravdou. Na to jsem navázala s představením faktorů, jako je životní úroveň, vzdělání a zdravotnictví, a jak si vedou země v těchto oblastech.

Jakým způsobem se Argentina snaží vyvažovat Brazílii v roli regionálního hegemonu v socio-kulturní oblasti? Argentina se v této oblasti snaží s Brazílií kooperovat a sbližovat se prostřednictvím vzájemné diplomacie například na bázi kulturní diplomacie, která napomáhá integraci i v jiných oblastech vztahů. Z analýzy socio-kulturních aspektů, jako je životní úroveň, vzdělání a zdravotnictví jsme zjistili, že Argentina vkládá větší finanční prostředky do sektorů vzdělání a zdravotnictví, přičemž se jí dostává lepších výsledků než Brazílii. Jedná se především o lepší základní vzdělání, větší délka života a s tím

související i lepší zdravotnictví. Tímto může vyvažovat brazilskou moc především navyšováním svých mocenských prostředků, které mohou prezentovat argentinskou *soft power*.

Dále bych chtěla odpovědět na svou druhou výzkumnou otázku, a sice: *Může Argentina konkurovat a ovlivnit Brazílii v roli regionálního hegemonu Jižní Ameriky?* Tuto otázku spíše zaměřím do mého zvoleného teoretického konceptu, a sice zda se Argentině vůbec daří vyvažovat aktivně mocenskou pozici Brazílie v roli regionálního hegemonu. Na základě toho je pak možné říci, zda může jí Argentina mocensky konkurovat. Na základě praktické části a analýzy oblastí vzájemných vztahů je mohu říci, že Argentina vytváří takové aktivity, které Brazílii omezují stát se plnohodnotným regionálním hegemonem. Níže jsem zmínila především hlavní oblasti, ve kterých se Argentině daří Brazilskou moc omezit.

V zahraničně-politické oblasti Argentina konkurovat Brazílii v současné době, dle mého názoru, nemůže. Obě země se zavázaly ke společnému prohlubování integrace a spolupráce v regionu. Také mezivládní struktura MERCOSUR, kterou jsem představila, Argentině nedává dostatečný prostor něco změnit dle jejího zájmu. Oba státy si uvědomily, že nelze existovat bez toho druhého, a že jen stabilita Jižní Ameriky existuje ve vzájemné spolupráci. Na mezinárodní úrovni svými aktivitami Argentina může ovlivnit brazilské snahy stát se regionálním hegemonem, především na půdě OSN. Brazílii se stále nedaří získat stálé křeslo Rady bezpečnosti. Brazílii by stálé křeslo v Radě bezpečnosti přinesla statut regionálního hegemonu, přičemž tuto snahu se Argentina snaží značně potlačit, ať již prostřednictvím UFC či aktivním prosazováním svých zájmů na půdě organizace.

V Energeticko-bezpečnostní oblasti Argentina také nemůže konkurovat Brazílii i přesto, že došlo z argentinské strany k výraznému navyšování mocenských kapacit. Brazílie stále disponuje většími mocenskými kapacitami, ať

už ve vojenství či nálezích nerostných surovin. I v této oblasti Argentina i Brazílie na základě dohod spolupracují ve vzájemné kontrole svých plánů a projektů týkající se obohacování uranu.

V **Socio-kulturní oblasti** vidím argentinská pozitiva v tom, že netrpí v současné době takovou nestabilní politickou situací, nerovností a chudobou obyvatel jako Brazílie. Argentina se více soustředí zdravotní péči a vzdělání svých obyvatel. Nejen, že se v těchto oblastech řadí Argentina na přední příčky Jižní Ameriky, ale tyto oblasti velmi financuje ze státního rozpočtu. Tyto faktory a přednosti Argentinu posouvají do popředí v porovnání s Brazílií, a tímto se posiluje její mocenské postavení v roli regionálního hegemona. I přes tuto skutečnost Argentina nemůže konkurovat Brazílii jen na základě lepších výstupů v této oblasti.

Dle Patrício (2017) mezi sebou obě země soutěžily o získání pozice regionálního hegemona, ale vyřešení vzájemných problémů týkající se využívání energetických zdrojů v zálivu La Plata ukončilo tuto rivalitu. Ačkoli je Argentina rozvíjející se zemí, také členem G20, tak nemůže konkurovat Brazílii v roli regionálního hegemona, Můžeme i říci, že země už ani o tuto pozici nesoutěží, jelikož patří Brazílii. Mezi oběma zeměmi v současnosti neexistují žádné konflikty, vztahy jsou uklidněny. Státy jsou plně integrovány v MERCOSUR a i přesto, že podporují obchodní vazby, představuje uskupení spíše politický smysl nežli ekonomický.

SEZNAM LITERATURY

Amin, Musarat – Naseer, Rizwan (2011). Balance of Power: A Theoretical explanation and its Relevance in Contemporary Era. *Berkeley Journal of Social Sciences* 1 (10), 1–16.

Aguirre, Marcela (2016). Brazil's Soft Power Dwindles During Rio Olympics, *Charged Affairs* (<https://chargedaffairs.org/brazil-soft-power/>, 19. 4. 2017).

Adghirni, Samy – Malinowski, Matthew (2017). Trump Tough Talk Pushes Argentina, Brazil to Embrace Trade. *Bloomberg* (<https://www.bloomberg.com/news/articles/2017-02-07/macri-s-brazil-visit-pits-pro-market-drive-against-protectionism>, 24. 3. 2017).

Arrosa, Susana Maria (2008). A diplomacia cultural no Mercosul. *SCIELO* (http://www.scielo.br/scielo.php?script=sci_arttext&pid=S0034-73292008000100003, 24. 3. 2017).

Argüello, Irma (2009). Brazil and Argentina's Nuclear Cooperation. *Carnegie Endowment for international peace* (<http://carnegieendowment.org/2009/01/08/brazil-and-argentina-s-nuclear-cooperation-pub-22597>, 20. 3. 2017).

Bertonha, João (2010). Brasil: uma potência militar emergente? O problema do uso da força nas Relações Internacionais do Brasil no século 21. *Revista Brasileira de Política Internacional* 53 (2), 107-124.

BBC News (2005). Chavez, Kirchner in 'unity' talks. *BBC News* (<http://news.bbc.co.uk/2/hi/americas/4456092.stm>, 20. 3. 2017).

BBC News (2016) Mercosur suspends Venezuela over trade and human rights. *BBC News* (<http://www.bbc.com/news/world-latin-america-38181198>, 18. 3. 2017).

Barlett, John (2016). Argentina's strained relationship with its slums. *Latin Correspondent* (<http://latincorrespondent.com/2016/02/argentinas-strained-relationship-with-its-slums/#yWPpO2T0UztHZWMI.97>, 22. 4. 2017).

Bekerman, Marta – Dulcich, Federico – Moncaut, Nicolás The Emergence of China and its Impact on Commercial

Relations between Argentina and Brazil. *Revista Latinoamericana de Economía* (http://www.probdes.iiec.unam.mx/en/revistas/v45n176/body/v45n176a3_1.php, 19. 3. 2017).

Berger, Ryan (2011). Brazil Makes the Case for UN Reform. *Americas Quarterly* (<http://www.americasquarterly.org/node/2902>, 23. 3. 2017).

Bonfili, Christian (2013). Peacekeeping Contributor Profile: Argentina. *Providing for Peacekeeping* (<http://www.providingforpeacekeeping.org/2014/04/03/contributor-profile-argentina/>, 22. 3. 2017).

Bourcier, Nicolas (2013). Roberto Azevedo's WTO appointment gives Brazil a seat at the top table. *The Guardian* (<https://www.theguardian.com/world/2013/may/21/azevedo-head-world-trade-organisation>, 16. 3. 2017).

BrazilGovNews (2016). Temer: Agreement with EU must be priority in Mercosur. *BrazilGovNews* (<http://www.brazilgovnews.gov.br/news/2016/10/temer-brazil-argentina-seeking-to-formalise-eu-mercosur-agreement> 16. 4. 2017).

BrazilGovNews (2017). Brazil and Argentina sign acts on trade, diplomacy and health. *BrazilGovNews* (<http://www.brazilgovnews.gov.br/news/2017/02/brazil-and-argentina-sign-acts-on-trade-diplomacy-and-health>, 16. 4. 2017).

Brooks, Brad (2016). Rio's slum 'pacification' effort stalls as killings tick up. *Reuters* (<http://www.reuters.com/article/us-olympics-rio-security-idUSKCN10F1XE>, 18. 4. 2017).

Buzan, Barry (2004). *The United States and the great powers: world politics in the twenty-first century* (Cambridge: Polity Press).

Carmen, María – Rush, Cynthia (1992). Argentina to be a tool of NATO? *Executive Intelligence Review* 19 (43), p. 35-36.

Carmo, Alves – Pecequilo, Cristina (2013). Regional integration and Brazilian Foreign Policy: Strategies in the South American space, *SCIELO* (http://www.scielo.br/scielo.php?script=sci_arttext&pid=S0104-44782013000400003, 16. 4. 2017).

Carranza, Mario (1997). Transitions to Electoral Regimes and the Future of Civil-Military Relations in Argentina and Brazil. *Latin American Perspectives* 24 (5), p. 7–25.

CIA (2017a) The World Fact book - Argentina. *CIA Fact book* (<https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/ar.html>, 20. 3. 2017).

CIA (2017b). The World Fact book – Brazil. *CIA Fact book* (<https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/br.html>, 20. 3. 2017).

COHA (2015). Argentina-Brazil Relations: Urgent Challenges Come to the Forefront. *Council on Hemispheric Affairs* (<http://www.coha.org/argentina-brazil-relations-urgent-challenges-come-to-the-forefront/>, 18. 3. 2017).

Crowley, Michael (2016). The Soft Power of Francis' Geopolitical Papacy. *Foreign Policy Association* (<http://foreignpolicyblogs.com/2016/04/29/soft-power-francis-geopolitical-papacy/>, 24. 3. 2017).

Culpi, Ludmila – Pereira, Aleksandro (2011). The Argentine Role in the Promotion of Migration Policy in Mercosur (1991–2014) *Fédéralisme Régionalisme* (<http://popups.ulg.ac.be/1374-3864/index.php?id=1660>, 24. 3. 2017).

Crandall, H. Britta (2011). Hemispheric giants: the misunderstood history U.S.–Brazilian relations (Plymouth: Rowman & Littlefield).

Dauvergne, Peter – Farias Bl. Déborah (2012). The Rise of Brazil as a Global Development Power. *Third World Quarterly* 33 (5), p. 903–917.

De Lima, Maria Regina Soares – Hirst, Monica (2006). Brazil as an Intermediate State and Regional Power: Action, Choice and Responsibilities. *International Affairs* 82 (1), s. 21–40.

Duke, Jonathan (2012). Argentina's Darkest Corner: Slum or New Beginning? *Huffingtonpost* (http://www.huffingtonpost.ca/jonathan-duke/villa-31_b_1624080.html, 22. 4. 2017).

- Ferro, José (1995). *Current developments of the Brazilian automotive industry* (Toronto: IMVP), dostupné na <https://dspace.mit.edu/bitstream/handle/1721.1/1636/ferro-1.pdf>, 24. 3. 2017).
- Fields, Jeffrey (2002). Islamist Terrorist Threat in the Tri–Border Region. *The Nuclear Threat Initiative* (<http://www.nti.org/analysis/articles/islamist-terroristthreat/>, 24. 3. 2017).
- FIFA (2014). Argentina in Brazil - The essence of football rivalry. *FIFA* (<http://www.fifa.com/worldcup/news/y=2014/m=6/news=argentina-in-brazil-the-essence-of-football-rivalry-2355354.html>, 23. 3. 2017).
- FIFA World Museum (2016). Brazil & Argentina: A rivalry like no other. *FIFA World Museum* (<http://www.fifamuseum.com/stories/blog/brazil-argentina-a-rivalry-like-no-other-2616769/>, 22. 3. 2017).
- Federman, Andrés (2015). Soft power at work. *Buenos Aires Herald* (<http://www.buenosairesherald.com/article/199744/soft-power-at-work>, 27. 3. 2017).
- Ferrand-Rodriguez, Graciela (2007). Children’s Rights: Argentina *Library Congress* (<https://www.loc.gov/law/help/child-rights/argentina.php>, 25. 3. 2017).
- Flemes, Daniel (2007). Conceptualising Regional Power in International Relations – Lessons from the South African Case. *GIGA Working Papers* 53, 1-59.
- Garland, Allison – Tulchin, Joseph (1998). *Argentina: The Challenges of Modernization*. (USA: Scholarly Resources Inc.).
- GA of the UN (2016) Argentina - Mr. Mauricio Macri, President. *General Assembly of the United Nations* (<https://gadebate.un.org/en/71/argentina>, 19. 4. 2017).
- González, Iñaqui (2016). Latin America Prepares for Strong Growth in 2017. *Cultural Diplomacy News* (<http://www.cd-n.org/index.php?latin-america-prepares-for-strong-growth-in-2017>, 25. 3. 2017).
- Harig, Christoph (2014). The linkage of international and internal security – Brazilian contributions to United Nations peacekeeping operations and their effect on the domestic security sector. *King’s Brazil Institute*, p. 1–22.

Hindley, David (2014). The World Cup – an exercise in soft power that did not go to plan for Brazil. *The Conversation* (<http://theconversation.com/the-world-cup-an-exercise-in-soft-power-that-did-not-go-to-plan-for-brazil-28939>, 21. 3. 2017).

HN (1999). Argentina a Brazílie v obchodní při. *Hospodářské noviny* (<http://archiv.ihned.cz/c1-809255-argentina-a-brazilie-v-obchodni-pri>, 27. 3. 2017).

HN (2015). Brazílské Rio vyhlásilo výjimečný stav, nemá peníze na zdravotnictví. Nemocní šli na Vánoce domů. *Hospodářské noviny* (<http://zahranicni.ihned.cz/amerika-usa/c1-65019760-brazilske-rio-vyhlasilo-vyjimecny-stav-nema-penize-na-zdravotnictvi-nemocni-sli-na-vanoce-domu>, 19. 4. 2017).

Hodges, Vicki (2007). Brazil to stage 2014 World Cup. *Telegraph* (<http://www.telegraph.co.uk/sport/football/2324530/Brazil-to-stage-2014-World-Cup.html>, 21. 3. 2017).

Darlington, Shasta – Charner, Flora – Shoichet, Catherine (2016). Brazilian Vice President Michel Temer: I want to regain the people's trust, *CNN* (<http://edition.cnn.com/2016/04/25/americas/brazil-vice-president-michel-temer-interview/>, 17. 4. 2017).

Christovová, Lucie (2011). Kirchnerovská Argentina, *ROZHLAS* (http://www.rozhlas.cz/leonardo/svet/_zprava/kirchnerovska-argentina--965495, 19. 4. 2017).

Chvátalová, Kristýna (2014). Co brzdí vyjednávání Asociační dohody mezi EU a Mercosurem. *Hospodářské noviny* (<http://archiv.ihned.cz/c1-63266650-co-brzdi-vyjednavani-asociacni-dohody-mezi-eu-a-mercosurem>, 22. 3. 2017).

Jackson, Andy (2016). May 14, 1955: Cold War deepens as communist states sign Warsaw Pact, *BT* (<http://home.bt.com/news/world-news/may-14-1955-cold-war-deepens-as-communist-states-sign-warsaw-pact-11363981007523>, 14. 3. 2017).

Joordan, Eduard (2003). The concept of a middle power in international relations: distinguishing between emerging and traditional middle powers. *Politikon* 30 (2), 165–181.

Kassenova, Togzhan (2016). Brazil, Argentina, and the Politics of Global Nonproliferation and Nuclear Safeguards. *Carnegie Endowment for International Peace* (<http://carnegieendowment.org/2016/11/29/brazil-argentina-and-politics-of-global-nonproliferation-and-nuclear-safeguards-pub-66286>, 19. 3. 2017).

Keller, Mark (2012). Explainer: What Is Mercosur? *Americas Society - Council of the Americas* (<http://www.as-coa.org/articles/explainer-what-mercosur-0>, 24. 3. 2017).

Livingstone, Grace (2011). Zadní dvorek Ameriky: USA a Latinská Amerika od Monroeovy doktríny po válku s terorem (Všeň: Grimmus).

Lehman, Stan – Prengaman, Peter (2016). Post impeachment, Brazil's road ahead filled with challenges, *Deseret News* (<http://www.deseretnews.com/article/765686467/Post-impeachment-Brazils-road-ahead-filled-with-challenges.html?pg=all>, 20. 4. 2017).

Lerner, Michael (2012). In Latin America, Nuclear Power on Shaky Ground. *World Policy* (<http://www.worldpolicy.org/blog/2012/05/14/latin-america-nuclear-power-shaky-ground>, 19. 3. 2017).

Lemke, Douglas (2004). Great Powers in the Post-Cold War World: A Power Transition Perspectiv. In: Paul T. V. – James J. Wirtz – Fortmann, Michael. Eds. *Balance of Power - Theory and Practice in the 21st Century* (California: Stanford University Press).

Ministry of Foreign Affairs and Worship of Argentina (nedatováno). Secretary of Foreign Affairs. *Ministry of Foreign Affairs and Worship of Argentina* (<https://www.mrecic.gov.ar/en/secretary-foreign-affairs>, 17. 4. 2017).

Malamud, Andrés (2005). Presidential Diplomacy and the Institutional Underpinnings of MERCOSUR: An Empirical Examination. *Latin American Research Review* 40 (1), 138-164

Malamud, Andrés (2011). A Leader Without Followers? The Growing Divergence Between the Regional and Global Performance of Brazilian Foreign Policy (http://apps.eui.eu/Personal/Researchers/malamud/laps_53_3_Malamud.pdf, 29. 11. 2016).

Malcorra, Susana (2016). Argentinian Foreign Policy Under Mauricio Macri, The Future of Argentina: A Conversation with Susana Mabel Malcorra. *Council on Foreign*

Relations (<http://www.cfr.org/argentina/argentinian-foreign-policy-under-mauricio-macri/p37519>, 15. 4. 2017).

Mander, Benedict – Pearson, Samantha – Rathbone, John (2016) Argentina's economic rise fuels rivalry with Brazil *Financial Times* (<https://www.ft.com/content/93370c6e-0e06-11e6-9cd4-2be898308be3>, 20. 3 2017).

Mariano, Karina Two to Tango (2012) An Analysis of Brazilian-Argentine Relations. *Brazilian Political Science Review* p. 118-121.

Mearsheimer, J. John (2001). *The Tragedy of Great Power Politics* (New York: W.W. Norton).

Mearsheimer, John – Walt, Stephen (2016). The Case of Offshore Balancing. *Foreign affairs* (<https://www.foreignaffairs.com/articles/united-states/2016-06-13/case-offshore-balancing>, 28. 2. 2017).

MercoPress (2012). Argentina joins the UN Security Council with overwhelming support of 182 votes. *MercoPress* (<http://en.mercopress.com/2012/10/18/argentina-joins-the-un-security-council-with-overwhelming-support-of-182-votes>, 21. 3. 2017).

MercoPress (2013). Argentina/Brazil trade disputes reached a 'furious level' during Mercosur last summit in Montevideo. *MercoPress* (<http://en.mercopress.com/2013/07/24/argentina-brazil-trade-disputes-reached-a-furious-level-during-mercosur-last-summit-in-montevideo>, 25. 3. 2017).

MercoPress (2016a). Brazil and Argentina agree to open Mercosur to the world and expand trade horizons. *MercoPress* (<http://en.mercopress.com/2016/12/09/brazil-and-argentina-agree-to-open-mercosur-to-the-world-and-expand-trade-horizons>, 16. 4. 2017).

MercoPress (2016b). Argentina to spend over \$ 40 billion on military equipment. *MercoPress* (<http://en.mercopress.com/2016/12/13/argentina-to-spend-over-40-billion-on-military-equipment>, 24. 4. 2017).

Ministry of Foreign Affairs of the Argentine Republic (nedatováno). Foreign Policy. *Ministry of Foreign Affairs of the Argentine Republic* (<http://www.mrecic.gov.ar/en/ministry-foreign-affairs-and-worship>, 18. 4. 2017).

Ministry of Foreign Affairs of Brazil (nedatováno). Foreign Affairs. *Ministry of Foreign Affairs of Brazil* (<http://www.itamaraty.gov.br/en/>, 18. 4. 2017).

Molloy, Sean (2004). Truth, Power, Theory: Hans Morgenthau's Formulation of Realism. *Diplomacy and Statecraft* 15, 1–34.

Mera, G. Laura (2005). Explaining Mercosur's Survival: Strategic Sources of Argentine-Brazilian Convergence. *Journal of Latin American Studies* 37 (1), p. 109-140.

Merke, Federico (2015). Neither Balance nor Bandwagon: South American International Society meets Brazil's Rising Power, *International Politics*, 52, 2, 178–192.

Morgenthau, J. Hans (1985). *Politics Among Nations: The Struggle for Power and Peace* (New York: Alfred A. Knopf, Inc).

Munck, Ronaldo (2003). *Contemporary Latin America* (New York: PALGRAVE MACMILLAN).

MZV (nedatováno). Brazílie. *Ministerstvo zahraničních věcí ČR* (http://www.mzv.cz/jnp/cz/encyklopedie_statu/jizni_amerika/brazilie/ekonomika/ocekavany_vyvoj_v_teritoriu.html, 18. 3. 2017).

Pan-Montojo, Nicolás (2016). Rivals but Brothers: Argentina and Brazil through Sports. *Cultural Diplomacy News* (<http://www.cd-n.org/index.php?rivals-but-brothers-argentina-and-brazil-through-sports#sthash.ePAqDEqN.dpuf>, 23. 3. 2017).

Phillips, Dom (2016). Brazil president Michel Temer accused of soliciting millions in illegal donations, *The Guardian* (<https://www.theguardian.com/world/2016/dec/12/brazil-president-michel-temer-illegal-campaign-donations>, 18. 4. 2017).

Phillips, Dom (2014). Brazil-Argentina rivalry reaching fever pitch in expectation of World Cup final matchup. *The Washington Post* (https://www.washingtonpost.com/sports/dcunited/brazil-argentina-rivalry-reaching-fever-pitch-in-anticipation-of-world-cup-final-matchup/2014/07/03/a7f6e35e-025a-11e4-8572-4b1b969b6322_story.html?utm_term=.f6c6b6061b9a, 21. 3. 2017).

Ponížilová, Martina (2016). *Regionální řád a mocnosti Blízkého východu Formování blízkovýchodního řádu na pozadí soupeření regionálních mocností v letech 1945–2015* (Praha: Dokořán).

Portal Brasil (2011). Brasil e Argentina vão cooperar nas áreas de cidadania e diversidade cultural, *Portal Brasil* (<http://www.brasil.gov.br/cultura/2011/11/brasil-e-argentina-va-cooperar-nas-areas-de-cidadania-e-diversidade-cultural>, 24. 3. 2017).

Prouse, Carolyn (2012). Framing the World cUPP: Competing Discourses of Favela Pacification as a Mega-Event Legacy in Brazil. *Special Issue on Sport Event Legacies* 3 (2), p. 1-17.

OECD (nedatováno). Argentina. *The Observatory of Economic Complexity* (<http://atlas.media.mit.edu/en/profile/country/arg/>, 18. 4. 2017)

OECD (nedatováno). Brazil. *The Observatory of Economic Complexity* (<http://atlas.media.mit.edu/en/profile/country/bra/>, 18. 4. 2017).

Osava, Mario (2000). SUMMIT-SOUTH AMERICA: Mercosur-CAN Integration on 2001 Agenda. *Inter Press Service – News Agency* (<http://www.ipsnews.net/2000/09/summit-south-america-mercosur-can-integration-on-2001-agenda/>, 23. 3. 2017).

Renwick, Danielle (2016). Mercosur: South America's Fractious Trade Bloc. *Council on Foreign Relations* (<http://www.cfr.org/trade/mercosur-south-americas-fractious-trade-bloc/p12762>, 25. 3. 2017).

Resende-Santos, Joao (2002). The Origins of Security Cooperation in the Southern Cone. , *Latin American Politics and Society* 44(4), 89–126.

Russell, Roberto – Tokatlian, Juan (2015). Contemporary Argentina and the Rise of Brazil. *Bulletin of Latin American Research*, 35 (1), p. 20–33.

Selcher, Wayne (1985). Brazilian-Argentine Relations in the 1980s: From Wary Rivalry to Friendly Competition. *Journal of Interamerican Studies and World Affairs* 27 (2), p. 25–53.

- Schávelzon, Daniel (2013). Argentina and Great Britain: Studying an Asymmetrical Relationship through Domestic Material Culture, *Historical Archeology* 47 (1), 10–25.
- Schenoni, Luis (2015). The Brazilian Rise and the Elusive South American Balance. *Institute of Global and Area Studies Leibniz* 269, 1–24.
- Schmidt C. Brian (2007). Realism and facets of power in international relations. In: Berenskoetter, Felix – Williams J. M. Eds., *Power in World Politics* (USA: Routledge).
- SIPRI (2017a) Military expenditure by country as percentage of gross domestic product. *SIPRI* (<https://www.sipri.org/sites/default/files/Milex-share-of-GDP.pdf>, 20. 4. 2017).
- SIPRI (2017b). Military expenditure by country, in constant (2015) US\$ m. *SIPRI* (<https://www.sipri.org/sites/default/files/Milex-constant-2015-USD.pdf>, 20. 4. 2017).
- SIPRI (2017c). Military expenditure by country, in constant (2015) US\$ m., 1949-2016. *SIPRI*, (dostupné v excelovém souboru na <https://www.sipri.org/databases/milex>, 19. 4. 2017).
- Spektor, Matias (2015). The Long View: How Argentina and Brazil Stepped Back from a Nuclear Race. *Americas Quarterly* (<http://www.americasquarterly.org/content/long-view-how-argentina-and-brazil-stepped-back-nuclear-race>, 20. 3. 2017).
- Springerová, Pavlína (2009). *Jihoamerická integrace: od ekonomických motivů k ideologickým?* In: Waisová, Šárka a kol., *Regionální integrační procesy* (Plzeň: Aleš Čeněk), s. 251–276.
- Stratfor (2006). Crime and Militancy in South America's Tri-Border Area (<https://www.stratfor.com/analysis/crime-and-militancy-south-americas-tri-border-area>, 25. 3. 2017).
- Stuenkel, Oliver (2010). Leading the disenfranchised or joining the establishment? India, Brazil, and the UN Security Council, *Carta Internacional* 3, p. 53–62.
- Šedivý, Jiří (1998). Koncepce rovnováhy moci ve 20. století. *Mezinárodní vztahy* 1, 66–81.

The Economist (2015). Argentina lifts controls on the peso. *The Economist* (<http://www.economist.com/news/americas/21684487-floating-currency-government-has-moved-step-closer-normalising-troubled>, 18. 3. 2017).

The World Bank (2011). Argentina/World Bank: Social Protection Programs Expand to Benefit Children. *The World Bank* (<http://www.worldbank.org/en/news/press-release/2011/03/10/argentinaworld-bank-social-protection-programs-expand-benefit-children>, 21. 4. 2017).

The World Bank (nedatováno). Brazil. *The World Bank* (<http://www.worldbank.org/en/country/brazil>, 16. 4. 2017).

The World Bank (2014). Health expenditure, total (% of GDP). The World Bank (<http://data.worldbank.org/indicator/SH.XPD.TOTL.ZS?locations=AR-BR>, 17. 4. 2017)

The World Bank (2015). GDP (current US\$). The World Bank (<http://data.worldbank.org/indicator/NY.GDP.MKTP.CD?end=2015&locations=AR-BR&start=1983>, 17. 4. 2017).

The World Bank (2016) Argentina overview. The World Bank (<http://www.worldbank.org/en/country/argentina/overview>, 18. 4. 2017)

Trachsler, Daniel (2010). Un security council reform: A gordian knot? *Center for Security Studies* 72 (4), 1–3.

Toledo, Peter (2005). Classic Realism and the Balance of Power Theory, *Glendon Journal of International Studies* 4, 52–61.

Trinkunas, Harold (2014). Brazil's Rise – Seeking Influence on Global Governance. *Latin America Initiative Foreign Policy at BROOKINGS* 4, p. 1–28.

UN (2016). Updated Security Council Must Reflect Changing Global Reality, Member States Say, as General Assembly Debates Ways to Advance Progress on Reform. United Nations (<https://www.un.org/press/en/2016/ga11854.doc.htm>, 20. 3. 2017).

UNESCO (2017). Education: Expenditure on education as % of GDP (from government sources). *UNESCO* (<http://data.uis.unesco.org/?queryid=181>, 17. 4 2017).

UNDP (nedatováno). Human Development Index (HDI) (<http://hdr.undp.org/en/content/human-development-index-hdi>, 21. 4. 2017).

UNDP (2015). Human Development Index (<http://hdr.undp.org/en/indicators/137506>, 21. 4. 2017).

UNICEF (2012). Leo Messi - Goodwill Ambassador. *UNICEF* (https://www.unicef.org/people/people_52964.html, 19. 3. 2017).

Vigevani, T. - Oliveira, M. (2007). Brazilian Foreign Policy in the Cardoso Era - The Search for Autonomy through Integration, *Latin American Perspectives* 34 (5), p. 58–80.

Visingr, Lukáš (2015). Argentina chce zbrojit, Čína a Rusko posilovat svůj vliv. *NATOaktual* ((South Bulletin 2007: 182-183). http://www.natoaktual.cz/argentina-chce-zbrojit-cina-a-rusko-posilovat-svuj-vliv-pj8/na_analyzy.aspx?c=A150629_105557_na_analyzy_m02, 19. 3. 2017).

Waisová, Šárka (2009). *Úvod do studia mezinárodních vztahů* (Plzeň: Aleš Čeněk).

Wall, Alejandro (2014). A love-hate relationship (<http://www.buenosairesherald.com/article/164460/a-lovehate-relationship>, 22. 3. 2017).

Walt, M. Stephen (1987). *The Origins of Alliances* (New York: Cornell University Press).

Walt. M. Stephen (1985). Alliance Formation and the Balance of World Power. *International Security* 9 (4), 3–43.

Walton, Gregory (2014). Pope Francis meets his favourite football team. *Telegraph* (<http://www.telegraph.co.uk/news/worldnews/the-pope/11046885/Pope-Francis-meets-his-favourite-football-team.html>, 23. 3. 2017).

Watts, Jonathan (2013). Pope Francis attacks inequality on visit to Brazilian slum. *The Guardian* (<https://www.theguardian.com/world/2013/jul/25/pope-francis-inequality-brazilian-slum>, 24. 3. 2017).

Wichs, Karel (2012). Venezuela v MERCOSURu. *Český Rozhlas* (http://www.rozhlas.cz/cro6/komentare/_zprava/1093343, 20. 3. 2017).

Wigell, Mikael (2011). Assertive Brazil – An Emerging Power and its Implications. The Finnish Institute of International Affairs 82, p. 3–8.

WITS (2017a). Argentina Export (US\$ Thousand) – Venezuela (2001-2005). *World Integrated Trade Solution*. (<http://wits.worldbank.org/CountryProfile/en/Country/ARG/StartYear/2001/EndYear/2005/TradeFlow/Export/Partner/VEN/Indicator/XPRT-TRD-VL>, 25. 3. 2017).

WITS (2017b). Argentina Export (US\$ Thousand) – Venezuela (2006-2010). *World Integrated Trade Solution*. (<http://wits.worldbank.org/CountryProfile/en/Country/ARG/StartYear/2006/EndYear/2010/TradeFlow/Export/Partner/VEN/Indicator/XPRT-TRD-VL>, 25. 3. 2017).

WITS (2017c). Argentina Export (US\$ Thousand) – Venezuela (2011-2015). *World Integrated Trade Solution*. (<http://wits.worldbank.org/CountryProfile/en/Country/ARG/StartYear/2011/EndYear/2015/TradeFlow/Export/Partner/VEN/Indicator/XPRT-TRD-VL>, 25. 3. 2017).

WITS (2017d). Argentina Export (US\$ Thousand) Mexico (2001-2005). *World Integrated Trade Solution*.

(<http://wits.worldbank.org/CountryProfile/en/Country/ARG/StartYear/2001/EndYear/2005/TradeFlow/Export/Partner/MEX/Indicator/XPRT-TRD-VL>, 20. 4. 2017)

WITS (2017e). Argentina Export (US\$ Thousand) – Mexiko (2006-2010). *World Integrated Trade Solution*. (<http://wits.worldbank.org/CountryProfile/en/Country/ARG/StartYear/2006/EndYear/2010/TradeFlow/Export/Partner/MEX/Indicator/XPRT-TRD-VL>., 20. 4. 2017).

WITS (2017f). Argentina Export (US\$ Thousand) – Mexiko (2011-2015). *World Integrated Trade Solution*. (<http://wits.worldbank.org/CountryProfile/en/Country/ARG/StartYear/2011/EndYear/2015/TradeFlow/Export/Partner/MEX/Indicator/XPRT-TRD-VL>, 20. 4. 2017).

Wohlforth, W. – Little, R. – Kaufman, S. (2007). Introduction: *Balance and Hierarchy in International Systems*. In: Little, R. – Kaufman, S. – Wohlforth, W. Eds. *The Balance of Power in World History* (New York: Palgrave Macmillan).

Zagare, Veronica (2014). Dichotomous Delta: Between the Natural and the Metropolitan: The Case of the Parana Delta, Argentina. *Built Environment* 40 (2), 213–229.

Zbavitelová, Gita (2015). Novým prezidentem Argentiny je kandidát opozice Mauricio Macri. *Český rozhlas* (http://www.rozhlas.cz/plus/svet/_zprava/novym-prezidentem-argentiny-je-kandidat-opozice-mauricio-macri--1557422, 21. 3. 2017).

RESUMÉ

Brazil and Argentina are accounted as the traditional rivals in the region of South America since the colonial times. There are many Argentine aims to achieve the more powerful position in the region through the activities for example in MERCOSUR, UNASUR, UN, WTO etc. The aim of this paper is to analyze the common competition, rivalry, cooperation of Brazil and Argentina with the main question - how Argentina balances Brazilian power in the region? At the beginning the theoretical concepts of power and balance of power are introduced and the main features are defined. On the basis of the theoretical part it is important to take important features for the analysing of the practical part. The practical part deals with the three sectors of common relations: foreign policy, energy and security and socio-culture area. Each area consists of introducing of common relations between Argentina and Brazil.

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha č. 1: HDP V USD vybraných států (1985-2015)

Příloha č. 2: Emailová komunikace s Dr. Raquel Patrício

Příloha č. 1: HDP V USD vybraných států (1985-2015)

Zdroj: (World Bank 2015).

Příloha č. 2: Emailová komunikace s Dr. Raquel Patrício

Dear Aneta,

I hope you doing fine with your research! You have chosen a very interesting issue.

However, I don't think Argentina can compete with Brazil in the role of regional hegemon. In fact, both countries are not competing anymore for that place, which belongs to Brazil due to its superiority in terms of power politics. Historically both countries have competed for the place of hegemon of the region, but the resolution of the problems around the exploitation of the Rio da Prata energy sources ended that competition and Brazil became the hegemon of the region, although Argentina is also an emerging country, member of the G20. Nowadays there are no more sources of conflict between the two countries and they are integrated in Mercosur. Within Mercosur both watch their commerce to be stimulated, but above all they see their relations to be pacified. Mercosur accomplishes, in this sense, a political, more than an economic function.

I hope to have helped you. My PhD thesis was about this issue – well, part of it, in order to see the origins of Mercosur.

If you need anything else from me please feel free to contact me again,

Best Regards,

Raquel

Com os melhores cumprimentos,

Raquel Patrício

Doutora pela Universidade de Brasília

Professora Auxiliar

Secretária do I Ciclo da Unidade Científica e Pedagógica de Relações Internacionais

Zdroj: Patrício, Raquel (2017). [emailová komunikace] 18. 4. 2017 (Universidade de Lisboa – Instituto Superior de Ciências Sociais E Políticas).